

Hollolan kunnan tilinpäätös 2017

1. Sisällys

1. Toimintakertomus	5
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	5
1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus	5
1.1.2 Hallinto	7
1.1.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntien talous.....	10
1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	13
1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	15
1.1.6 Kunnan henkilöstö	17
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	17
1.2.1 Arvio merkittävimmistä riskeistä	17
1.2.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	18
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	21
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	21
1.3.2 Toiminnan rahoitus.....	24
1.3.3 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	25
1.3.4 Kokonaistulot ja -menot	27
1.4 Konsernin toiminta ja talous.....	28
1.4.1 Hollolan kuntakonserni ja konserniyhteisöjen toiminnan ohjaus	28
1.4.2 Olennaiset tapahtumat.....	29
1.4.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	29
1.4.4 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	30
1.5 Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä	34
2. Talousarvion toteutuminen	34
2.1 Strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät	34
2.2 Käyttötalouden toteutuminen.....	37
2.3 Tuloslaskelmaosa	63
2.4 Investointiosa	65
2.5 Rahoitusosa	68
2.6 Yhteenvedo valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	70
2.7 Yhteenvedo valtuuston hyväksymien nettomenojen toteutumisesta.....	71

3. Tilinpäätöslaskelmat.....	72
3.1 Tuloslaskelma	72
3.2 Rahoituslaskelma.....	73
3.3 Tase.....	74
3.4 Konsernilaskelmat	76
4. Tilinpäätöksen liitetiedot.....	80
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	80
4.2 Tuloslaskelman liitetiedot	81
4.3 Taseen liitetiedot.....	84
4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot.....	92
4.5 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen.....	95
4.6 Henkilöstöä koskevat liitetiedot.....	96
4.7 Vesihuoltolain edellyttämät liitetiedot.....	98
4.8 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	104
5. Taseyksiköiden erillistilinpäätöslaskelmat.....	110
5.1 Vesihuoltolaitos	110
5.2 Toimitilapalvelut.....	114
6. Konserniyhtiöt	117
7. Käytetyt kirjanpitokirjat ja tositelajit.....	120
8. Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja merkinnät	121

1. Toimintakertomus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Talous

Hollolan kunnan vuoden 2017 tilinpäätöksen mukainen tulos on 5 062 216,54 euroa, ylijäämä n. 68 000 euroa.

Tulos sisältää 2,9 milj. euron arvonalennuskirjaukset myydystä (Salpakankaan terveysasema), tyhjentyneestä (Pyhäniemen vanhainkoti) ja puretusta (yläaste II-osa) kiinteistöistä.

Tuloksesta on tehty 5 milj. euron varaus uuden hyvinvointiaseman rakentamiseen.

Vuosien 2012-2015 tilinpäätösten yhteistulos oli Hollola ja Hämeenkoski oli -10,1 milj. euroa. Vuoden 2016 tulos oli 5,3 milj. euroa. Vuoden 2017 tuloksen pohjalta vuosien 2012-2017 yhteistulos on positiivinen.

Vuoden 2017 alkuperäinen talousarvio oli tuloksen osalta -1,5 milj. euroa negatiivinen. Yli 6,5 milj. euroa parempi tulos selittyy pääosin toimintakulujen 4,3 milj. euron alituksella, mikä puolestaan johtuu pääosin sosiaali- ja terveystalouden vähenemisestä. Toinen keskeinen tekijä on lähes 3 milj. euroa ennakoitua suuremmat verorahoitustulot.

Talouteen sisältyy tasapainottavia, tulevaisuudessa poistuvia eriä (kiky-ohjelma, kuntaliitosavustus).

Tulot

Verorahoituksen kasvu yhteensä n. 2 milj. euroa, 1,6 %, edellisvuonna kasvu oli yli kaksinkertainen.

Verotulot olivat yhteensä 91 982 591,59 eur, kasvua 1,1 % (n. 1 milj. euroa). Kunnallisveron kasvu 0,7 milj. euroa eli 0,9 %. Talousarviossa kasvun ennakoitiin olevan negatiivinen kilpailukykyohjelmasta johdun. Nopeasti tapahtunut taloudellinen noususuhdanne (bkt kasvu 2,9 %) vaikutti verotuloihin myönteisesti. Yhteisöveron 250 000 euron (9%) kasvu johtuu pääosin kertaerästä.

Valtionosuudet olivat yhteensä 36 770 665 euroa, kasvua 2,8 % (n. 1 milj. euroa)

Kunta sai yhdistymisavustusta (kuntaliitos 2016) 900 000 euroa, mikä tulo poistuu v. 2019.

Menot

Kaikki palvelualueet alittivat budjettinsa, yhteensä toimintakulujen alitus -4,3 milj. euroa (tot. 97,2%). Selkein selittävä tekijä on 1.1.2017 aloittanut Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, jolle 10 kuntaa (ml. Hollola) ovat siirtäneet sosiaali- ja terveystalouden järjestämisoikeuden. Sote-menot alittivat edellisvuoden menotason ensimmäistä kertaa tällä vuosituhannella. Sote-menojen alitus edelliseen vuoteen oli -1,4 milj. euroa (-2,1 %). Kun sote-menojen kasvu yleisesti on ollut n. 1,5-2 milj. euroa/vuosi, säästö vastasi lähes yhden veroprosentin tuottoa.

Henkilöstömenot olivat yhteensä n. 31,1 milj. euroa, missä vähennystä oli -1,6 milj. euroa eli n. 5,7 %.

Alennusta selittää kilpailukykyohjelma, lomapalkkavelan alentuminen ja hyvinvointikuntayhtymään siirtynyt ateriapalveluhenkilöstö.

Toimintatulojen ja menojen välinen erotus, toimintakate, parani lähes 0,9 milj. euroa eli 0,8 %.

Investoinnit ja lainat

Investointimenot (brutto) olivat yhteensä 10,8 milj. eur, netto 9,4 milj. euroa. Investointitulo muodostui Lahden ammattikorkeakoulun (LAMK:n) osakekirjauksesta

Investoinnit kuntatekniikan osalta olivat n. 3 milj. euroa ja vesihuoltolaitoksen osalta 2,2 milj. euroa. Uusien koulujen kalustukseen käytettiin 2,6 milj. euroa.

Heinsuon ja Kalliolan elinkaarikoulut aloittivat toimintansa 1.8.2017. Kouluissa on uudet oppimisympäristöt. Kunta vuokraa koulutilat Lemminkäinen Oy:ltä 20 vuoden ajan, jonka jälkeen kunta lunastaa kiinteistöt itselleen. Ratkaisun pohjalta kunta on välttynyt n. 30 milj. euron lisävelanotolta.

Lainamäärä oli vuoden lopussa yhteensä 53,2 milj. euroa eli 8,8 milj. euroa edellisvuotta vähemmän. Asukaskohtainen lainamäärä oli 2 236 euroa.

Toiminta

Asukasmäärä pysyi edellisvuoden tasolla (-2) ja oli 23 792.

Työllisyyskatsauksen (Ely-keskus joulukuu) mukainen työttömyysaste oli 9,7 % eli -1,3 %-yksikköä edellisvuotta alhaisempi.

Kuntakeskukseen valmistui neljä suurta rakennuskokonaisuutta; Heinsuon koulu aloitti toimintansa 1.8., Keskuskadun Lahden Talojen vuokrakerrostalo valmistui 1.9, Prisma avautui 22.9 ja Hollolan Asuntotalojen kerrostalo Terveystielle valmistui 1.12. Kuntakeskustan alueelle valmistui toimintapuisto ja skeittipuisto.

1.1.2017 käynnistyi Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä. Yhtymälle siirtyi kymmenen kunnan järjestämistä vastuu kaikista sosiaali- ja terveystalouksista, myös Hollolan osalta. Yli 7 500 työntekijän kokonaisuus, toimintojen ja tietojärjestelmien yhteensovittaminen ei tapahtunut kivuttomasti. Talouden ennakointi ja seuranta oli haasteellista; kunnassa hyväksyttiin lisämäärärahaa, joka sittemmin säästy. Hollolan kuntatalouden näkökulmasta yhtymä tuotti merkittävää tehostumishyötyä.

Kuntavaalit järjestettiin 12.4.2017. Uusille valtuutetuille järjestettiin viisi erillistä perehdytystilaisuutta huhti-toukokuussa. Kunnan hallintosääntömuutos astui voimaan 1.6.2017. Kunnan lautakunnat muuttivat hyvinvointi- ja elinvoimavaliokunniksi. Jäsenet koostuvat valtuutetuista tai varavaltuutetuista ja valiokuntien puheenjohtajat kuuluvat/osallistuvat myös kunnanhallitukseen (puheenjohtajamalli). Kuntastrategian valmistelutyö käynnistyi kesäkuussa.

Tulevaisuuden kunta -työn pohjalta kunnassa panostettiin kunnan uuteen rooliin ja kunnassa aloitti työnsä mm. hyvinvointikoordinaattori, tiedottaja ja Martta-maaseutuohjelman koordinaattori.

Kunnassa tehtiin myös isoja päätöksiä, joilla pyritään ennakoimaan kunnan asemaa ja pienentämään riskejä muuttuvassa toimintaympäristössä, kun maakunnat aloittavat toimintansa. Kunnan tilapalvelut yhtiöitettiin (yhtiö aloitti toimintansa 1.1.2018), kunnan sote-kiinteistöjä myytiin (Salpakankaan ja Vesikansan terveysasemat, Hollolan palveluasunnot: Tiilitupa, Tiilikartano, Mäntykoto), ostettiin Terveystie 2 tontti ja päätettiin rakentaa siihen uusi hyvinvointiasema. Salpakankaan terveysaseman paikalle ostaja rakentaa seniorikeskuksen, kun kunnan uusi hyvinvointiasema on rakentunut. Sote-kiinteistöjen huoneistoala väheni n. 8 000 m² ja tase-arvoriski pieneni, osin alaskirjauksella, 4,6 milj. euroa.

Uuden maakuntaorganisaation valmistelu käynnistyi väliaikaishallinnon toiminnan käynnistyttyä. Muutosjohtajaksi palkattiin Seppo Huldén 1.11.2017.

Strateginen yleiskaava hyväksyttiin.

Valtakunnallisessa 40 kuntaa käsittävässä Arttu-kyselyssä kuntalaiset antoivat edelleen hyvän arvostuksen kunnan palveluista, palvelut arvioitiin pääosin valtakunnallista keskiarvoa paremmin toimiviksi. Kuntalaispalautteen pohjalta Hollola on kärkikuntia ”Hyvä paikka asua ja elää” vertailussa.

Tulevaisuus

Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen ja maakuntauudistuksen käynnistysvuosi on lykkääntynyt 1.1.2020 ajankohtaan. Tällä hetkellä on edelleen epävarmaa astuvatko lait voimaan ja ovatko maakuntavaalit tulevana syksynä. Epävarmaa on lisäksi se, miten muutoksen jälkeinen talouden tasapaino toteutuu, kun puolet menoista ja yli 12 %-yksikköä kunnallisverotuotosta leikkaantuu.

Kunta on kuitenkin jo tarttunut uuteen rooliinsa, ryhtynyt uudistamaan rakenteitaan ja toimintaansa kohti elinvoiman ja hyvinvoinnin tavoitteita. Merkittävästi on tehty, mutta paljon on vielä tehtävää. Tähän tulevaisuuden työhön on tartuttu vahvasti valmisteilla olevassa kuntastrategiassa. Keskiössä on hyvinvoiva kuntalainen. Tavoitetta edistetään työpaikkakasvun, viihtyisän asumisen, syrjäytymistä ehkäisevän yhteisöllisyyden ja toimivien peruspalvelujen kautta.

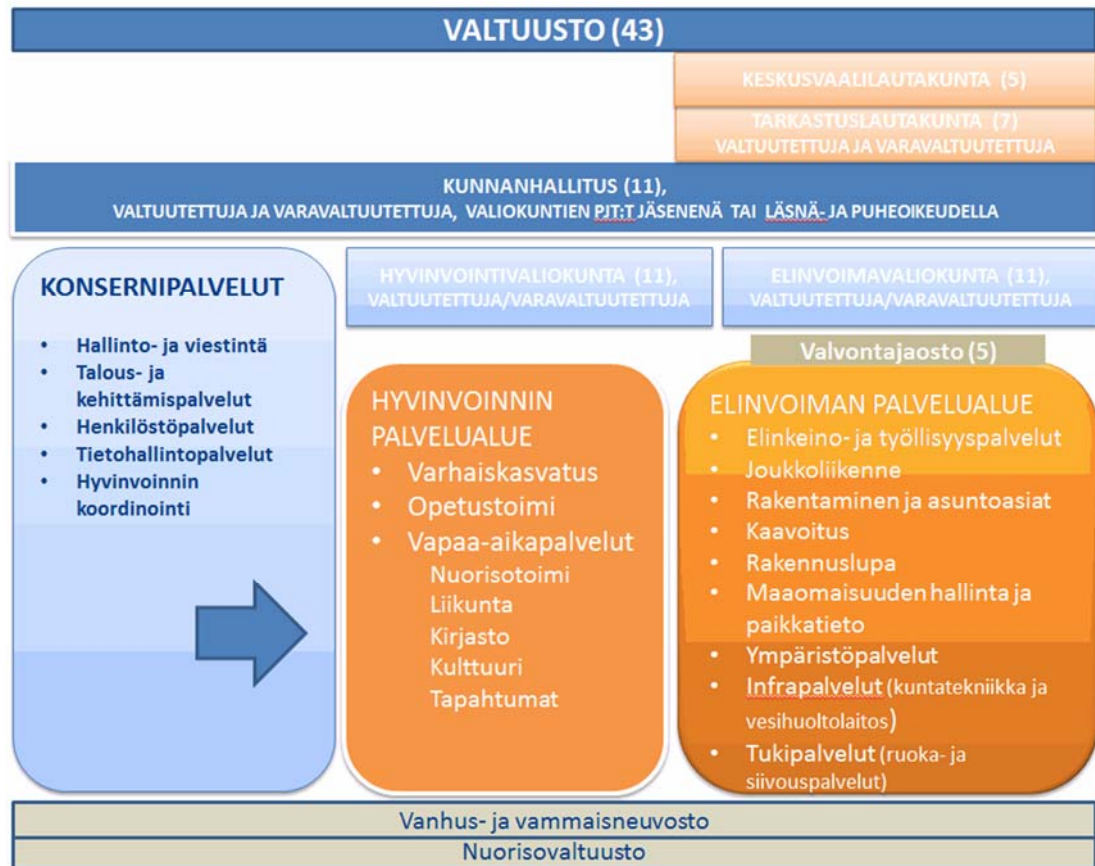
Hollolassa 19. maaliskuuta 2018

Päivi Rahkonen

Kunnanjohtaja

1.1.2 Hallinto

Hollolan kunnan organisaatio 31.12.2017

Perusturvalautakunta toimi yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Asikkalan, Hollolan, Kärkölän ja Padasjoen kuntien yhteislautakuntana 31.5.2017 saakka.

Lahden kaupungin organisaatiossa toimivat yhteislautakuntina Lahden seudun joukkoliikenne-
lautakunta ja Päijät-Hämeen jätelautakunta.

Valtuuston jäsenet (43), tilanne 31.12.2017

Ahlgrén-Tervalo Kirsi	Kesk.
Arvila Erkki	SDP
Brax Tuija	Vihreät
Engman Petri	Kok.
Hakanen Heidi	SDP
Heikkilä Hannu	Kesk.
Hyytiä Kari	SDP
Hämäläinen Kristiina	Kok.
Kilpinen Tuula	SDP
Kinnari Teemu	Kok.
Kurisjärvi Mari	SDP
Lahti Jaakko	Vihreät
Lampi Pentti	Kok.
Lampola Mika	Kok.
Louekoski-Huttunen	SDP
Louhelainen Anne	Siniset
Lönnqvist Miikka	SDP
Maattola Helena	Kok.
Mantere Heikki	Kok.
Markkola Aki	PS
Markkola Ilpo	PS
Marttila Sakari	PS
Niemi Jarkko	SDP
Nieminen Minna	Kok.
Nisula Ilkka	Vas.
Nurminen Heli	Kesk.
Pulkkanen Markku	Kok.
Pälsi Pasi	KD
Pölönen Kati	Kesk.
Rehula Juha	Kesk.
Ronkainen Jari	PS
Salo Pia	PS
Sirola Matti	Kesk.
Siljander Hannu	PS
Sulonen Kari	Kok.
Suominen Minna	Kesk.
Suomäki Anne	SDP
Söyrilä Tatu	Kok.
Talvitie Jarmo	Vas.
Vanhala-Selin	Vihreät
Vinnamo Harri	Kesk.
Virta Eero	Kok.
Virtanen Eila	KD

Valtuuston poliittiset voimasuhteet:

Kokoomus	12
Keskusta	8
Perussuomalaiset	6
Sosiaalidemokraatit	9
Kristillisdemokraatit	2
Sininen tulevaisuus	1
Vasemmistosliitto	2
Vihreät	3
Yhteensä	43

Kunnanhallituksen jäsenet (11), tilanne 31.12.2017

Hämäläinen Kristiina	Kok.
Heikkilä Hannu	Kesk.
Kilpinen Tuula	SDP
Kinnari Teemu	Kok.
Louekoski-Huttunen Toini	SDP
Maattola Helena	Kok.
Markkola Ilpo	PS
Pölönen Kati	Kesk.
Siljander Hannu	PS
Vanhala-Selin Kristiina	Vihreät
Virta Eero	Kok.

Kunnanhallituksen esittelijä: kunnanjohtaja Päivi Rahkonen

Kunnanhallituksen poliittiset voimasuhteet:

Kokoomus	4
Keskusta	2
Perussuomalaiset	2
Sosiaalidemokraatit	2
Vihreät	1
Yhteensä	11

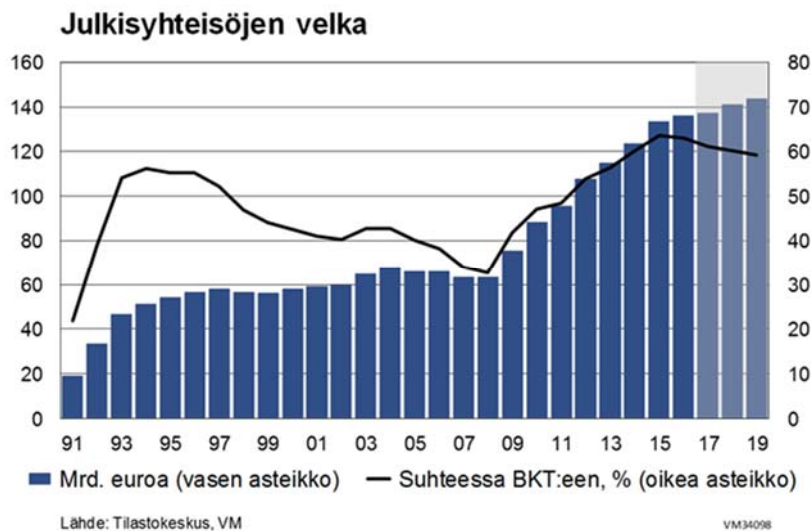
1.1.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntien talous

Valtiovarainministeriön taloudellisen katsauksen sekä talousnäkyviä kuvaavien raporttien mukaan Suomen BKT kasvoi viimeisimmän tiedon mukaan 3,1 % v. 2017, mikä on selkeästi edellisiä vuosia parempi. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana, asuntorakentamisen suhdannetilanteessa ei näy vielä rauhoittumista ja tuotannollisia investointeja on tehty runsaasti. Viennin nopeaan toipumiseen on vaikuttanut ennen kaikkea maailmankaupan kasvu ja myönteinen talouskehitys useimmissa Suomen tärkeimmistä vientimaista.

Vuonna 2018 talouskasvu hidastuu valtiovarainministeriön ennusteen mukaan 2,4 prosenttiin. Vienti kasvaa kysynnän vetämänä ja Suomi ei enää menetä markkinaosuuksia. Työllisyyden kasvu nopeutuu prosenttiin v. 2018. Ennusteiden mukaan vuosina 2018 ja 2019 palkkojen nousu kiihtyy, mikä aiheuttaa kustannusnousua.

Suotuisa suhdanne kohentaa julkista taloutta. Noususuhdanne lisää verotuloja, mikä vahvistaa sekä valtiontaloutta että kuntataloutta. Nopeasta talouskasvusta huolimatta julkisen talouden tulot eivät riitä kattamaan menoja. Nousukausi ei kuitenkaan poista julkisen talouden rakenteellista epätasapainoa. Julkisyhteisöjen alijäämä on pienentynyt vuosikymmenen puolivälistä lähtien. Ensin alijäämää kohensivat pääasiallisesti sopeutustoimet ja myöhemmin myös talouskasvunkäynnistyminen. Kehitys jatkuu samankaltaisena lähivuodet, mutta alijäämän supistuminen on hyvin verikkaista. Suotuisa suhdannetilanne ei yksistään poista julkisen talouden rakenteellisia ongelmia. Väestön ikärakenteen muutos ja suurten ikäluokkien jääminen eläkkeelle on alkanut 2010-luvulla kasvattaa erityisesti eläkemenoja. Eläkemenojen kasvu supistaa työeläkelaitosten ylijäämää. Ensi vuosikymmenellä suurin menojen kasvupaine kohdistuu hoito- ja hoivamenoihin. Julkinen talous on edelleen vuosikymmenen loppupuolella alijäämäinen.

Julkisyhteisöjen velka kääntyi laskuun suhteessa BKT:hen jo v. 2016. Bruttokansantuotteen nopea kasvu alentaa velkasuhdetta, ja velkasuhde näyttäisi painuvan 60 prosentin alapuolelle v. 2019. Kun talouskasvu hidastuu ja ikäsidonnaisten menojen kasvu jatkuu, velkasuhde kuitenkin uhkaa alkaa kasvaa uudelleen ensi vuosikymmenellä.

Lähde: Valtiovarainministeriö: Taloudellinen katsaus 19.12.2017, Talousnäkyvät ja palkanmuodostus 31.1.2018

Kuntien talous

Kuntaliiton 7.2.2018 julkaisemassa tiedotteessa kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan vuoden 2017 tilikauden tulos parani noin 200 miljoonaa euroa, mutta jäi kuitenkin 500 miljoonaa euroa pienemmäksi kuin viime syksyn kuntatalousohjelmassa arvioitiin. Kuntasektorin toimintakulut laskivat viime vuonna keskimäärin 1,0 prosenttiyksikköä muun muassa kilpailukykyopimukseen liittyvien toimien, perustoimeentulotuen Kela-siirron ja kuntien omien säästötoimien vuoksi.

Kuntien verotulot 2017 kasvoivat koko maan tasolla yhteensä 2,0 prosenttia, eli 450 miljoonaa euroa. Samanaikaisesti valtionosuudet kuitenkin laskivat 3,3 prosenttia eli 300 miljoonaa euroa. Tilikauden tulos oli negatiivinen 60 kunnassa, joista kaikki ovat alle 100 000 asukkaan kuntia.

Kuntaliiton pääekonomisti Minna Punakallion mukaan kuntakentän menot eivät vähentyneet niin paljoa kuin valtiovarainministeriö ennakoii, joten kuntiin viime vuonna kohdistuneet valtionosuusleikkaukset ovat olleet ylimitoitettuja. Valtion rahoitusosuuden pienentymisen seurauksena peruspalveluiden rahoitus on jäänyt yhä enemmän kuntien vastuulle.

Kuntien lainakanta laski vuoden 2017 aikana 100 milj. euroa. Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta yhteensä kuitenkin nousi vuonna 2017 yhteensä noin 150 miljoonaa euroa eli 0,9 prosenttia. Kuntayhtymien lainakanta kasvoi suurista sairaalainvestoinneista johtuen 250 miljoonaa euroa. Tällä hetkellä kuntien ja kuntayhtymien lainakanta on 18,3 miljardia euroa.

Kuntaliiton 15.3.2018 tiedotteen mukaan kuntatalouden tila on hetkellisesti kohentunut. Jo tänä vuonna kuntien vuosikatteiden ennakoitaan heikkenevän ja velkaantumisen kasvavan. Kuntaliiton varatoimitusjohtajan mukaan näyttää siltä, että viime vuosi jää poikkeukselliseksi vuodeksi. Kuntien arvioiden mukaan kuntien talous heikkenee jo tänä vuonna selvästi. Investoinnit kasvavat viidenneksellä, ja tämän johdosta lainakanta uhkaa kääntyä jälleen kasvuun.

Kuntasektorin korjausvelkaa on selvitetty myös Kuntaliiton ja FCG:n tuoreessa selvityksessä. Siinä arvioidaan, että kuntakonserneilla on laskennallisesti katettavaa korjausvelkaa neljä miljardia euroa pelkästään toimitilojen ja kiinteistöjen osalta.

Kuntaliiton toimitusjohtaja Jari Koskisen mukaan korjausvelka on edelleen kasvamassa. Jotta investoinnit voidaan rahoittaa, on kuntien tulokehityksen jatkossakin oltava vahvaa ja menot pidettävä kurissa. Kuntien tulopohjaa ei saa enää heikentää valtion toimenpitein, koska myös maankunta- ja sote-uudistus aiheuttaa suurta epävarmuutta kuntien talouteen lähivuosina.

Lähde: www.kunnat.net

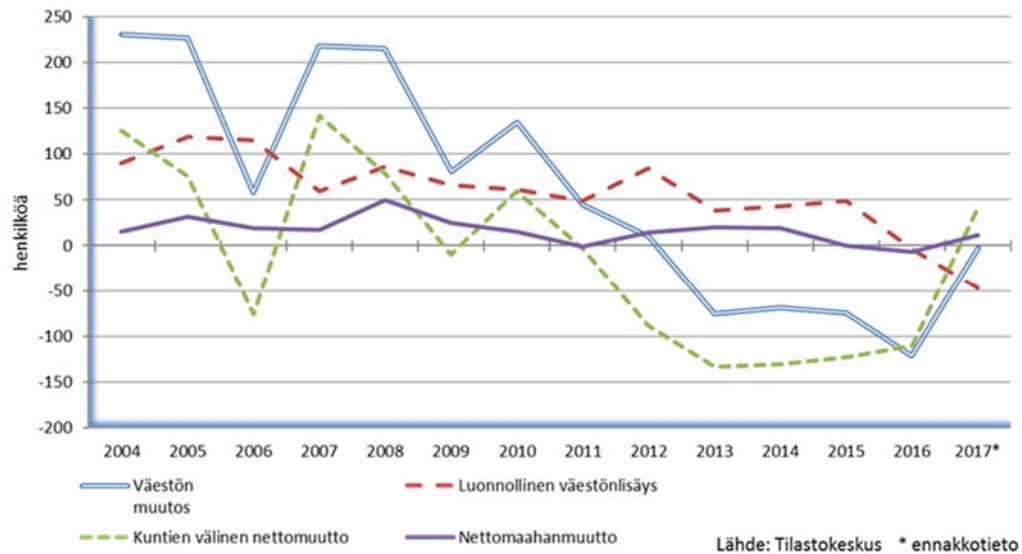
Väestö ja työllisyys

Pk-yritysbarometrin (kevät 2018) Päijät-Hämeen alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku +36 on koko maan tasolla ja täsmälleen sama kuin viime syksynä. Suhdanteiden ennallaan pysymistä ennakoii alueen vastaajista useampi, paranemista hieman harvempi ja myös heikkenemistä hieman harvempi kuin syksyllä.

Päijät-Hämeen alueella on eniten mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä pk-yrityksiä (43 %), kun viime syksynä asemansa säilyttämään pyrkiviä oli niukka enemmistö. Yritystoiminnan loppumista alueella ennakoii 2 % vastaajista mikä on yhden prosenttiyksikön verran vähemmän kuin syksyllä 2017.

Yritysten määrä kasvoi Hollolassa v. 2017. Yritysten nettomäärän muutos oli +42 (uusien yritysten määrä 98).

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan kunnan asukasmäärä pysyi lähes edellisen vuoden tasolla pienentyen 2 henkilöllä. Vähentyminen kuitenkin oli selvästi pienempi kuin edellisenä vuonna (121 hlöä).

Hämeen ELY-keskuksen joulukuun työllisyyskatsauksen mukaan Hämeen ELY-keskuksen kuntien alueella oli joulukuunlopussa 21 563 työtöntä työnhakijaa. Se on 3 453 vähemmän (13,8 %) kuin vuosi sitten. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeessä joulukuun lopussa 12,3 %, mikä on 1,8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten. Päijät-Hämeen maakunnassa oli joulukuun lopussa 13 306 työtöntä työnhakijaa, mikä on 1 506 vähemmän (10,2%) kuin vuosi sitten. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Päijät-Hämeessä 14,3 %.

Päijät-Hämeen maakunnassa työttömien työnhakijoiden määrä väheni edellisvuoden joulukuusta alueen kaikissa kunnissa; eniten Heinolassa (18 %), Hartolassa (16 %) ja Hollolassa (13 %). Päijät-Hämeen kunnista työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa korkein Lahdessa (15,9 %) ja Heinolassa (13,9 %). Vastaavasti osuus oli matalin Hollolassa (9,7 %). Päijät-Hämeen maakunnassa työttömien osuus työvoimasta oli 14,3 % eli saman verran kuin vuosi sitten.

Taulukko. Työttömien osuus työvoimasta (työttömyysaste) kuukauden lopussa.

Kunta	31.12.2017	31.12.2016	Muutos	Muutos %
Asikkala	11,8	11,9	-0,1	-0,8 %
Hollola	9,7	11	-1,3	-11,8 %
Kärkölä	12	12,3	-0,3	-2,4 %
Lahti	15,9	17,5	-1,6	-9,1 %
Orimattila	11,9	12,8	-0,9	-7,0 %
Padasjoki	12,4	12,7	-0,3	-2,4 %
Lahden seutu	14,4	15,7	-1,3	-8,3 %
Hartola	12	13,4	-1,4	-10,4 %
Heinola	13,9	16,8	-2,9	-17,3 %
Sysmä	11,3	12,4	-1,1	-8,9 %
Heinolan seutu	13,4	15,8	-2,4	-15,2 %
PÄIJÄT-HÄME	14,3	15,7	-1,4	-8,9 %

Myös pitkäaikaistyöttömien määrä väheni Hollolassa vuoden 2017 aikana 10,7 % :lla. Työmarkkinatuen rahoitusosuus toteutui edellisvuotta 130 t euroa pienempänä ja talousarviota 250 t euroa alhaisempana ollen n. 1,5 milj. euroa.

Taulukko. Yli vuoden työttömänä olleiden lukumäärän kehitys.

Kunta	31.12.2017	31.12.2016	Muutos	Muutos %
Asikkala	133	144	-11	-7,6 %
Hollola	419	469	-50	-10,7 %
Kärkölä	100	98	2	2,0 %
Lahti	3304	3925	-621	-15,8 %
Orimattila	322	318	4	1,3 %
Padasjoki	62	56,0	6	10,7 %
Lahden seutu	4340	5055,0	-715	-14,1 %
Hartola	37	43	-6	-14,0 %
Heinola	412	470	-58	-12,3 %
Sysmä	39	45	-6	-13,3 %
Heinolan seutu	488	558	-70	-12,5 %
PÄIJÄT-HÄME	4828	5613	-785	-14,0 %

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö: Hämeen ELY-keskus, joulukuun 2017 työllisyyskatsaus

1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Vuosi 2017 on toiminnallisesti suurten muutosten vuosi. Sosiaali- ja terveystoimen palvelujen järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2017 Hyvinvointikuntayhtymälle. Peruspalvelukeskus Oiva ja sen n. 1 000 työntekijää siirtyi yhtymän palvelukseen.

Keväällä valtuusto hyväksyi kunnan strategista yleiskaavan, mikä ohjaa kunnan asutuksen kehittämistä ja painopisteitä vuoteen 2040 saakka.

Vuonna 2017 kuntakeskukseen valmistui neljä suurta rakennuskokonaisuutta; Heinsuon koulu aloitti toimintansa 1.8., Keskuskadun Lahden Talojen vuokrakerrostalo valmistui 1.9, Prisma avautui 22.9 ja Hollolan Asuntotalojen kerrostalo Terveystielle valmistui 1.12. Kuntakeskustan alueelle valmistui toimintapuisto ja skeittipuisto. Heinsuon koulun lisäksi valmistui myös Kalliolan koulu. Molemmat uudet koulut on onnistuneesti ja valtakunnallistakin huomiota saaden otettu käyttöön elokuussa 2017.

Kuntavaalit järjestettiin 12.4.2017. Uusi valtuusto aloitti toimintansa 1.6.2017. Uusille valtuuteuille järjestettiin viisi erillistä perehdytystilaisuutta huhti-toukokuussa. Kunnan hallintosääntömuutos astui voimaan 1.6.2017. Kunnan lautakunnat muuttuvat hyvinvointi- ja elinvoimavaliokunniksi. Jäsenet koostuvat valtuutetuista tai varavaltuutetuista ja valiokuntien puheenjohtajat kuuluvat/osallistuvat myös kunnanhallitukseen (puheenjohtajamalli). Kuntastrategian valmistelutyö käynnistyi kesäkuussa. Samalla myös kunnan organisaatorakennetta ja johtamisjärjestelmää on uudistettu mm. siirtymällä valiokuntamalliin.

Kunta on valmistautunut hyvinvointiyhtymän lisäksi maakuntaudistuksen jälkeiseen muutokseen, kun kunnassa on aloittanut hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävässä hyvinvointikoordinaattori ja tiedottaja. Myös sote-kiinteistöjen osalta on varauduttu uudistukseen valmistelemalla kiinteistöjen myyntiä.

Kunnassa tehtiin myös isoja päätöksiä, joilla pyritään ennakoimaan kunnan asemaa ja pienentämään riskejä muuttuvassa toimintaympäristössä, kun maakunnat aloittavat toimintansa. Kunnan tilapalvelut yhtiöitettiin (yhtiö aloitti toimintansa 1.1.2018), kunnan sote-kiinteistöjä myytiin (Salpakan ja Vesikansan terveysasemat, Hollolan palveluasunnot: Tiilitupa, Tiilikartano, Mäntykoto), ostettiin Terveystie 2 tontti ja päätettiin rakentaa siihen uusi hyvinvointiasema. Salpakan terveysaseman paikalle ostaja rakentaa seniorikeskuksen, kun kunnan uusi hyvinvointiasema on rakentunut. Sote-kiinteistöjen huoneistoala väheni n. 8 000 m² ja tase-arvoriski pieneni, osin alaskirjauksella, 4,6 milj. euroa.

Vuosi 2017 on ollut toinen Hollolan ja Hämeenkosken kuntaliitoksen jälkeinen vuosi. Yhdistymisavustuksen avulla ollaan toteutettu kehittämishankkeita ja avustusta on käytetty myös talouden tasapainottamiseksi.

Vuoden 2017 aikana hyväksyttiin myös strateginen yleiskaava.

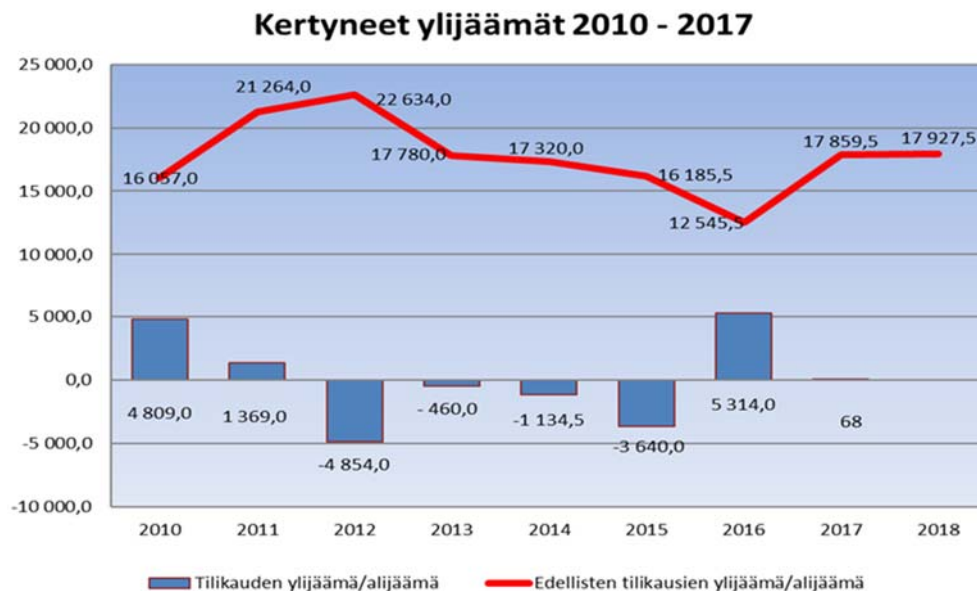
Valtakunnallisessa 40 kuntaa käsittävässä Arttu-kyselyssä kuntalaiset antoivat edelleen hyvän arvosanan kunnan palveluista, palvelut arvioitiin pääosin valtakunnallista keskiarvoa paremmin toimiviksi. Kuntalaispalautteen pohjalta Hollola on kärkikuntia ”Hyvä paikka asua ja elää” vertailussa.

Kunnan tulos on n. 5 milj. positiivinen mikä on selvästi talousarviota ja aiempia parantuneita ennusteitakin parempi. Parempaa tulosta ennakoitiin kuitenkin jo selvästi syksyn 2017 aikana mm. positiivisesta verotulokehityksestä johtuen.

Alkuperäinen talousarvio laadittiin n. 22 t euroa ylijäämäiseksi ja valtuuston hyväksymien talousarviomuutosten jälkeen talousarvio oli n. 1,5 milj. euroa alijäämäinen. Loppuvuotta kohden men- täessä oli selvää, että tilinpäätös tulee toteutumaan muutettua talousarviota parempana, mutta lopullinen toteutuma oli kuitenkin arvioitua suurempi.

Talousarvio toteutui vuonna 2017 huomattavasti ennakoitua paremmin ja kaikki palvelualueet alittivat selvästi talousarvionsa. Merkittäviin vaikutus tulokseen on ollut Hyvinvointiyhtymän Hollolan ennakoitua alhaisemmilla maksuosuuksilla sekä myönteisellä verotulokehityksellä. Taloutta on myös määrätietoisesti edelleen sopeutettu.

Taseeseen kertynyt ylijäämä kasvoi 68 t eurolla ollen n. 754 eur/asukas.

Kuluja lisäsi puolestaan 200 t euron pakollinen varaus puukartellioikeudenkäynnin oikeudenkäyntikuluihin. Tulosta heikentää myös Pyhäniemen vanhainkodin, Salpakankaan terveysseman ja yläasteen arvonalennuskirjaukset.

Toimintatuottoihin sisältyy 900 t euron yhdistymisavustus. Henkilöstökulut jäivät merkittävästi talousarvion henkilöstökuluja alhaisemmiksi.

Henkilöstömenoissa on myös säästöä. Lomapalkkavelan pienentymiseen on vaikuttanut mm. Kiky -sopimuksen mukainen omarahaleikkaus, joka pienensi jo v. 2016 lomapalkkavelkaker- jausta.

Toimintakatteen osoittama alijäämä pienentyi 0,8 % (0,9 milj. eur). Toimintakate oli n. 112,7 milj. euroa.

Vuoden 2017 verotulojen kasvu oli hieman edellisvuotta (0,5 % v. 2016) parempi ollen 1,1 % (993 t eur). Kunnallisverojen kasvu oli vain 0,9 % (737 milj. eur) ja kiinteistöverot pysyivät edellisvuoden tasolla. Yhteisöverotuotto sen sijaan kasvoi 9,2 % (255 t eur) johtuen kertaluontoi- sesta yhteisöveron palautuksesta.

Vuoden 2017 valtionosuudet kasvoivat n. 1 milj. euroa (2,8 %). Verorahoitus yhteensä kasvoi n. 2 milj. eur. Kasvu oli selkeästi edellisvuoden kasvua pienempi. (v. 2016 kasvu 4,3 milj. eur).

Väestö ei kasvanut lainkaan vaan asukasluku pieneni jälleen kahdella henkilöllä.

1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Suomen talouteen ennustetaan edelleen positiivista kehitystä, mikä toteutuessaan heijastuu myös kuntien verotulojen kehitykseen. Suotuisa suhdanne kohentaa julkista taloutta. Noususuhdanne lisää verotuloja, mikä vahvistaa sekä valtiontaloutta että kuntataloutta. Nopeasta talouskasvusta huolimatta julkisen talouden tulot eivät riitä kattamaan menoja.

Paikallishallinnon kulutusmenoja ovat supistaneet kilpailukykysovimuksen toimenpiteet, kuntatyöntantajan eläkemaksujen alentuminen sekä hallituksen linjaamat sopeutustoimet. Paikallishallinnon tuloja kasvattaa verotulojen kasvun piristyminen. Etenkin yhteisöveron tuotto on osoittautumassa poikkeuksellisen hyväksi v. 2017.

Valtiovarainministeriön ennusteiden mukaan paikallishallinnon alijäämä kasvaa hieman vuosina 2018 ja 2019, sillä kulutus- ja investointimenot kasvavat tuloja enemmän. Kulutusmenoja lisäävät mm. väestön ikääntymisestä johtuva hoito- ja hoivamenojen kasvu, ansiotason nousu kunta-alalla sekä varhaiskasvatusmaksujen alentaminen vuoden 2018 alusta. Lisäksi paikallishallinnon investointitarpeet ja korjausvelka pysyvät mittavina.

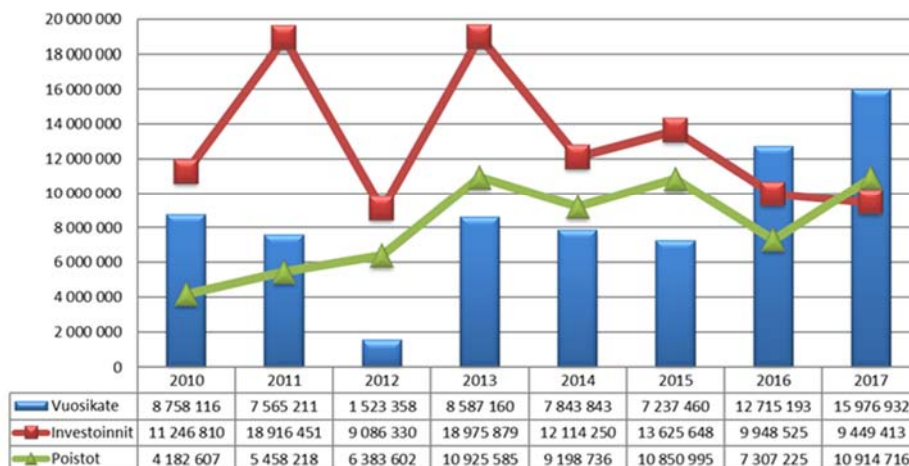
Kuntien ja kuntayhtymien omat sopeutustoimet ovat viime vuosina painottuneet menojen kasvua hillitseviin toimiin. Kunnallisveron korotukset ovat olleet hyvin maltillisia. Vuonna 2018 keskimääräinen kunnallisveroprosentti jopa laskee 0,04 prosenttiyksiköllä 19,86 prosenttiin. Lasku johtuu pitkälti Helsingin veronalennuksesta. Lisäksi kiinteistöverojen tuotot ovat jäämässä aiemmin arvioidua pienemmiksi, sillä hallitus perui kiinteistöveron alarajoihin suunnittelemansa korotukset. Vuoden 2017 yhteisöveron poikkeuksellisen hyvän kasvun taustalla on kertaluonteisia tekijöitä, joiden vaikutus ei ulotu tuleville vuosille. Siksi yhteisöveron tuotto laskee v. 2018.

Kunnan talousarvio toteutui vuonna 2017 ennakoitua paremmin, menokuria on edelleen noudatettu ja kaikki palvelualueet alittivat talousarvionsa. Tästä huolimatta talouden haasteet eivät ole poistuneet ja mahdollinen sote- ja maakuntauudistus tulee toteutuessaan kaventamaan liikkumavaraa, vaikka sote-menojen poistussa myös ennakoitavuus parantunee. Väestön ikääntymisen tuomat menojen kasvupaineet on tiedostettava huolimatta sote-menojen siirtymisestä maakunnille. Myös investointitaso pysyy korkeana tulevinakin vuosina.

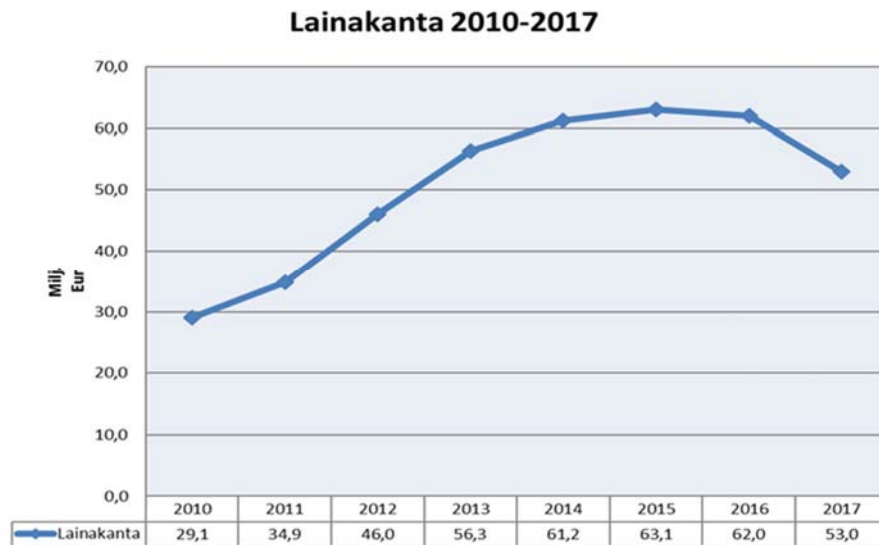
Vuosikatteen riittävyys poistoihin on ollut heikko vuodesta 2011 edelliseen vuoteen asti ja poistojen määrä ylitti vuosikatteen vuonna 2012 selvästi. Myöskään vuosina 2013-2015 ei vuosikatteella ole kyetty kattamaan poistoja. Vuonna 2016 tilanne on hyvästä talousarvion toteutumasta johtuen parantunut ja tilanne on edelleen parantunut vuonna 2017.

Vuosikatteen ja poistojen suhteen lisäksi tulee kuitenkin tarkastella vuosikatteen riittävyyttä myös investointeihin, jota voidaan pitää yhtenä keskeisenä talouden tasapainon mittarina. Myös investoinnit on pystytty kattamaan tulorahoituksella v. 2017.

Vuosikatteen riittävyys investointeihin ja poistoihin

Kokonaistalouden tasapainoa tarkasteltaessa lainamäärän kehitys ja lainamäärään suhteutettujen tunnuslukujen tarkastelu on myös merkityksellisessä asemassa.

Asukaskohtainen lainamäärä kasvoi voimakkaasti vuodesta 2010 lähtien ja se saatiin taittumaan vuonna 2016 kun hyvästä maksuvalmiustilanteesta johtuen pitkäaikaista lainaa nostettiin vain 8 milj. euroa talousarviossa hyväksytyin 13 milj. euron sijaan. Vuonna 2017 pitkäaikaista lainaa ei tarvinnut nostaa lainkaan ja lainamäärä väheni lainanlyhennysten eli n. 8,3 milj. euron verran. Asukaskohtainen lainamäärä 31.12.2017 oli n. 2 200eur/asukas.

Vuoden 2018 talousarvio on hyväksytty n. 10 t euroa ylijäämäisenä. Talousarvion tasoa on syytä tarkastella vuoden 2017 toteutuneen tilinpäätöksen perusteella. Vuoden 2018 toteutumiseen vaikuttaa olennaisesti myös Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän talouden hallinta.

Maakunta- ja soteuudistuksen vaikutus näkyy vuodesta 2020 lähtien sekä nettomenoissa, joista poistuvat sote-menot että verorahoituksessa. Muutos vuoden 2017 tilinpäätökseen on havainnollistettu alla olevassa taulukossa. Hollolan osalta alustavasti näyttää siltä, että nettomenot pienenevät enemmän kuin verorahoitus.

Taulukko. Sote- ja maakuntauudistuksen vaikutus

	2017	2020*	Muutos 2017-2020
Toimintakate	-112 617	-46 562	-66 055
Verotulot	91 993	47 309	44 684
Valtionosuudet	36 771	15 822	20 949
Verorahoitus yht.	128 764	63 131	65 633

*perustuu Perlacon painelaskelmaan

Uudistuksen vaikutus on toteutuessaan merkittävä. Kunnan käyttötalouden ja tuloslaskelmaosan talousarvio käytännössä puolittuu, mutta velkamäärä tulee säilymään. Tämä merkitsee suhteellisen velkaantuneisuuden kasvamista, omavaraisuuden heikentymistä ja kunnan taloudellisen liikumavaran kaventumista. Toisaalta uudistus osin helpottaa kuntatalouden ennakoitavuutta kun sosiaali- ja terveystoimen poistuvat budjetista. Omavaraisuutta heikentää uudistuksen myötä Hyvinvointikuntayhtymän kuntayhtymäosuuksien siirtyminen maakuntaan ja tätä vastaava peruspääoman alennuskirjaus.

Kunta on varautunut ja valmistautuu uudistukseen mm. johtamisjärjestelmän muutoksella, panostamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä kunnan elinvoimaisuuden parantamiseen.

1.1.6 Kunnan henkilöstö

Kunnan palveluksessa oli 31.12.2017 yhteensä 727 henkilöä (v. 2015 henkilöstömäärä 1 778). Henkilöstömäärä näin ollen vähentyi merkittävästi kun Oiva PPK -taseyksikön henkilöstö ja Oivalle palveluita tuottavasta henkilöstöstä osa siirtyi liikkeenluovutuksella Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän palvelukseen. Henkilöstömäärä on vähentynyt 1051 henkilöllä.

Henkilöstökulut laskivat edelleen vuonna 2017 ja ne vähentyivät 5,7 % edelliseen vuoteen nähden (n. 1,87 milj. euroa). Vähentymiseen vaikuttaa mm. ateriapalveluilta PPHYKY:lle kesken vuoden siirtyneet henkilöt, kilpailukykysojimus sekä lomapalkkavelkojen pienentyminen.

Sairaus- ja työtaturmapoissaolojen määrä on laskenut 0,4 työpäivällä 12,1 työpäivään vuodesta 2016 (poissaolot 12,5 työpäivää).

Tarkempia tietoja henkilöstöstä on vuoden 2017 henkilöstökertomuksessa.

1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

1.2.1 Arvio merkittävimmistä riskeistä

Toimintakertomuksessa on arvioitava kunnan toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita toiminnan kehittymiseen vaikuttavia seikkoja. Arvio perustuu kunkin palvelualueen tekemään riskikartoitukseen sekä arviointiin yleisestä kehityksestä. Palvelualueet ovat riskikartoituksen ja riskienhallintatoimenpiteiden dokumentoinnin lisäksi myös toimittaneet oman palvelualuekohtaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä koskevan selonteon. Lisäksi kunnan johtoryhmä on tehnyt yleisarvion kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilasta.

Arvion mukaan merkittävimmät riskit ovat edelleen kunnan kiinteistöissä, sopimusten hallinnassa, henkilöstössä, henkilöstön osaamisessa ja tietojärjestelmissä.

Kiinteistöihin liittyviä riskejä ovat sisäilmaongelmat, ilkivalta- ja vesivahinkoriskit sekä taloudelliset riskit, jotka on arvioitu liittyvän investointihankkeiden toteutusvaiheen ongelmiin ja investointien käyttötalousmäärärahojen riittävyyteen (kustannustenhallinta).

Sopimustenhallinnan osalta on edelleen olemassa riskejä. Riskiksi on tunnistettu mm. sopimusosaamisen, tilaaja- ja hankintaosaamisen ja sopimusten laadinnan ja seurannan puutteet. Myös sopimusten puuttuminen on tunnistettu riskiksi. Tähän on kuitenkin kiinnitetty huomiota järjestämällä mm. sopimus- ja hankintakoulutusta.

Toimenpiteitä vaativa riski on henkilöstön jaksaminen. Vuosien aikana henkilöitä on eläköitynyt ja lähtenyt pois ja tehtäviä on jaettu jäljellä oleville työntekijöille, mikä näkyy siten, että avainresurssit ovat tiukoilla suhteessa työmääriin ja osittain myös osaamiseen nähden. Myös koko kunnassa avainhenkilöriskit on tunnistettu ja rekrytoinneilla pyritty hallitsemaan ko. henkilöriskejä. Ajantasaisten tehtäväkuvausten osittainen puuttuminen on myös tunnistettu riskiksi.

Hyvinvointipalveluissa henkilöihin kohdistuvat riskit ilmetä esim. asiakastilanteissa ja/tai kohtaamisissa ja kyseisiin tilanteisiin on jouduttu ajoittain varautumaan myös pohtimalla henkilökunnan kokoonpanot kyseisissä tilanteissa.

Myös rahoitukseen ja tietojärjestelmiin kohdistuvat riskit on tunnistettu. Tietojärjestelmärisikit kohdentuvat yksittäisten laitteistojen hajoamiseen, tietoliikenneyhteyksien katkeamiseen ja tietoturvariskeihin tai ohjelmien toimimattomuuteen tai soveltumattomuuteen, mutta myös uusien ohjelmien käytön osaamiseen. Tietosuojaa-asetus tulee jatkossa huomioida ja tietosuojaan ja -turvaan on panostettu ja panostetaan edelleen vuoden 2018 aikana mm. koulutuksia järjestämällä.

Vahinkoriskeihin on varauduttu kattavalla vakuutusturvalla. Vakuutukset kilpailutettiin vuonna 2016. Vakuutustiedot vuotta 2018 varten on tarkistettu vuoden 2017 lopussa. Vakuutusturvaa on laajennettu vuonna 2017 kun kunta on ottanut oikeusturvavakuutuksen.

Taloudelliset riskit kunnissa liittyvät taloussuhdanteiden vaihteluihin, jotka tuovat epävarmuutta ennustettavuuteen. Myös kunnan tuottamien palvelujen ennalta suurempi tai vähäisempi kysyntä voi aiheuttaa riskejä kunnan talouteen. Pitkään heikkona jatkonut julkisen talouden tilanne ja tätä kautta verorahoitukseen kohdistunut epävarmuus on heikentänyt verotulojen ennakointia. Myös toimintaympäristön ennakoimattomuus sekä keskeneräiset tulevaan kohdistuvat lainvalmistelut aiheuttavat epävarmuutta toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun osalta. Vuonna 2020 mahdollisesti voimaan tulevat sote- ja maakuntauudistukset luovat epävarmuutta, mikä vaikuttaa myös kunnan toiminnan ja talouden suunnitteluun. Toimintaympäristöön liittyviä epävarmuustekijöitä tulee valmistelussa olevista lainsäädännöllisistä uudistuksista ja niiden vaikutuksista Hollolan kunnalle. Vaikutukset voivat ulottua niin tulojen ja menojen tasapainoon, omaisuuden arvoon kuin henkilöstön asemaan.

Rahoitukseen liittyvistä riskeistä korkoriski on korkotason muutoksesta aiheutuvaa epävarmuutta. Korkotaso on pysynyt useita vuosia varsin alhaisella tasolla, mutta pitkällä tähtäimellä korkoriskiinkin on syytä varautua. Kunnan lainasalkkua on pyritty tämän riskin minimoimiseksi suojaamaan. Vuosina 2015-2016 on tehty kaksi lainasalkkua suojaavaa johdannaisoppimusta (yht. 20 milj.eur), jotka ovat voimassa vuoteen 2023. Vuonna 2017 ei ole tehty uusia johdannaisoppimuksia.

Kunnan toimintaan ei ole kohdistunut oikeudenkäyntiprosesseja vuonna 2017 eikä tietoon ole tullut viranomaistoiminnasta johtuvia sanktioita tai huomautuksia.

Syksyllä 2017 saatiin hallinto-oikeudesta päätös, jonka mukaan vesihuoltolaitoksen liittymistaksan periaatteet on syytä tarkastella ja perustella. Jos selvitystyössä päädytään siihen, että taksoja pienennetään, on riski, että joillekin asiakkaille on maksettava liikaa maksettuja liittymismaksuja takaisin.

Kunta on edelleen ollut mukana asfaltti- ja puukartellien yhteiskanteessa koskien ylihinnittelua ja puukartellin osalta alihinnittelua. Riskinä näiden osalta ovat oikeudenkäyntikustannukset, joista puukartellin osalta kustannuksiin on varauduttu tekemällä pakollinen varaus tilinpäätöksessä. Asfalttikartellia koskevan oikeusprosessin johdosta saatavaa korvaussummaa on saatavan epävarmuudesta johtuen pienennetty jo vuoden 2016 tilinpäätöksessä.

1.2.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kuvaus säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisesta

Kunnassa ei ole todettu merkittäviä puutteita säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisessa. Pienempien havaittujen puutteiden osalta on tarkennettu omia toimintaohjeita ja -tapoja. Säännökset ovat pääosin ajan tasalla.

Hallintosääntö uusittiin vuonna 2017 kahteenkin otteeseen, ensin organisaatiomuutoksen johdosta 1.6.2017 alkaen ja päivityksen muodossa joulukuussa 2017. Uusimisella tavoiteltiin selkeyttä tehtäviin ja vastuisiin. Hallintosäännön rakenne uusiutui ja mm. aiemmin käytössä olleet delegointitaulukot on jätetty pois. Viranhaltijapäätösten otto-oikeusmahdollisuutta on parannettu, kun viranhaltijapäätökset ovat nettisivuilla nähtävillä välittömästi päätöksen tekemisen jälkeen.

Elinvoiman palvelualueen osalta viranhaltijan päätöksen muutoksenhakua on selvitetty tammi-kuussa 2018 em. hallintosääntöön tulleiden muutosten takia. Kuntaliitosta saadun tulkinnan mukaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten päätösten päätösvalta on nyt faktisesti määritetty viranhaltijoille hallintosäännössä, jolloin kysymys ei ole MRL:n 187 §:ssä tarkoitetusta viranomaiselta (valiokunnalta) delegoidusta päätösvallasta. Tästä syystä muutoksenhakuun sovelletaan MRL:n 190 §:ä, jonka mukaan muutosta päätökseen haetaan valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Mikäli päätösvalta olisi kunnan rakennusvalvontaviranomaiselta tai muulta kunnan viranomaiselta siirretty viranhaltijan ratkaistavaksi, siihen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Päätökseen tyytymättömällä olisi tällöin oikeus saada asia asianomaisen viranomaisen käsiteltäväksi (oikaisuvaatimus).

Taloudenhoitoon on hallintosäännön lisäksi omat ohjeistuksensa, jotka ovat ajan tasalla: taloudenhoito-ohje, kassoja koskevat ohjeet, talousarvion täytäntöönpanoa koskevat ohjeet ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteasiakirja. Päätöksenteon ja laskujen hyväksymisprosessit ovat pääosin selkeitä ja ne ovat ajan tasalla. Konserniohje on uusittu kokonaan vuonna 2017. Myös henkilöstöhallintoon liittyvää ohjeistusta on uusittu.

Hyvinvointipalvelujen toiminta on pääosin lakisääteistä toimintaa, joka pohjautuu säädeltyyn lain-säädäntöön ja valvontaan.

Kuvaus tavoitteiden toteutumisesta, varojen käytön valvonnasta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevydestä ja luotettavuudesta

Kokonaisuutena kunnan tavoitteet vuonna 2017 ovat toteutuneet hyvin. Kaikkien palvelualueiden osalta määrärahat jäivät alle budjetoidun. Palvelualueittaisissa tilinpäätösraportoinneissa on tarkemmat perustelut tavoitteiden ja määrärahakäyttöjen toteutumisista. Menojen alitukselle perusteet löytyvät tehdyillä sopeuttamistoimenpiteillä ja toiminnan tehostumisella, mutta myös tiukasta kulujen hallinnasta.

Tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä seurataan säännöllisesti mm. osavuosikatsauksin. Toteutumaseurantaa on kuitenkin syytä edelleen terävöittää vielä vuodelle 2018.

Vuonna 2017 talouden seuranta oli erityisen haastavaa taloushallinnon järjestelmämuutoksesta johtuen. Ohjelmassa ei ollut ajantasaista seurantatietoa ensimmäisen puolen vuoden aikana ja senkin jälkeen toteutumätiedot eivät ole kaikilta osin kohdentuneet oikein suhteessa talousarvioon. Talousarvioon tehdyt muutokset tulivat SAP-järjestelmään vasta pitkällä viiveellä vuoden 2017 lopulla ja tiedoissa oli virheellisyyksiä. Edellä mainittu hankaloitti palvelualueiden ja vastuukäyttäjien talousarvion toteutumaseurantaa.

Kesken vuotta toteutettu johtamisjärjestelmän uusiminen aiheutti ongelmia talouden seurannan osalta. Esim. työllisyyspalvelujen talousarvio jaettiin konsernipalvelujen ja elinvoiman palvelualueen kesken laskennallisesti kesäkuun alussa, mutta toteutuma tapahtui jälkipainotteisesti elinvoiman puolella. Mm. valtion palkkatukimaksut maksettiin kuluneen vuoden aikana vajaa kuusi kuukautta jäljessä. Talousarvion ja toteuman reaaliaikainen seuranta oli tämän ja toteutuneen organisaatiomuutoksen aiheuttamasta kustannuspaikkojen muutoksen johdosta haastavaa.

Kuvaus riskienhallinnan järjestämisestä

Hollolan kunnassa on olemassa systemaattinen riskienhallinnan toimintamalli ja sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on ohjeistettu mm. valtuuston hyväksymällä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteasiakirjalla.

Palvelualueittain riskienhallinta on järjestetty siten, että palvelualueen riskit arvioidaan vuosittain osana talousarvion laadintaa ja niiden hallintakeinojen toteutumisesta raportoidaan osana toteutumaseurantaa, puolen vuoden osavuosikatsauksessa sekä tilinpäätöksen yhteydessä. Samalla arvioidaan suunniteltujen riskienhallinta-toimenpiteiden ajankäytön mukaisuus. Riskienhallintatoimet on myös vastuutettu.

Työturvallisuusriskit on kartoitettu ulkopuolisen asiantuntijan ohjauksella v. 2017.

Rakennuksiin liittyvien riskien hallintatoimenpiteinä ovat vakuuttaminen ja säännölliset tarkastukset. Kunnasta puuttuvaa juristin tietotaitoa on hankittu tarvittaessa ostopalveluna.

Hankintatoimen riskienhallinnan työvälineenä käytetty ClouDia-järjestelmän avulla voidaan vähentää tarjouspyynnön laadinnan virheitä.

Elinvoiman palvelualueella on tarve pureutua riskienhallintasuunnitelmaan tarkemmin vuoden 2019 talousarvion laadinnan yhteydessä. Tähän saakka seurattaviksi riskeiksi on pääsääntöisesti valikoitunut rakennuksiin liittyviä riskejä. Kun toimitiloihin liittyvien palvelujen tuottaminen siirrettiin Hollolan Tilapalvelu Oy:lle, niin myös riskien seuranta rakennuksiin liittyen voitaisiin siirtää osakeyhtiön omistajaohjauksen kautta. Rakennuksiin liittyvä osaaminen ja seuranta on tehtävällä siellä, missä asiantuntijuus on.

Riskienhallinnassa on jatkossa tunnistettava ne riskit, jotka liittyvät elinvoimaisuuteen eli riskiin, että elinvoimaisuuden lisäämisessä epäonnistutaan.

Tapaturmien kehitys

Osana riskienhallintaa arvioidaan myös tapaturmien kehitystä. Tapaturmien määrä on pysynyt lähes edellisen vuoden tasolla

	2016	2017
Työtapaturmat	42	39
Työmatkatapaturmat	8	10
Yhteensä	50	49

Kuvaus omaisuuden hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonnasta

Kiinteistöt on vakuutettu täysarvovakuutuksella. Kiinteistöjen käyttöarvoon ja palvelutoimintaan kohdistuneita vaikutuksia on tullut esiin kiinteistöjen sisäilmaongelmien ja niiden ratkomiseksi tehtyjen tutkimusten pohjalta. Ennakoivaa ylläpitoa ei ole täysin kyetty kuluneina vuosina toteuttamaan, joten kiinteistöjen kunnan osalta riskejä on tunnistettu. Osin kiinteistöriskeihin varautumista on päätetty Hollolan Toimitilapalvelu Oy:n perustamisesta ja kiinteistönhoitoon liittyvien tehtävien siirtämisestä yhtiön hoidettavaksi.

Rakennuskiinteistöt on luetteloitu Haahtela -järjestelmään, josta on saatavissa myös korjaushistoria ja korjausvastuun euroarvo. Haahtela -huoltokirja toimii valvonnan välineenä, johon syötetään mm. vikailmoitukset sekä tehdyt toimenpiteet. Järjestelmän käyttö ja ylläpito on vuoden 2018 siirtynyt Hollolan Tilapalvelu Oy:n hallinnoitavaksi osana kiinteistöjen kunnossapitopalveluita.

Irtaimen omaisuuden hallinnointia ja luettelointia koskevat ohjeet (=irtaimistokirjanpito) on uusittu vuoden 2017 aikana irtaimen omaisuuden kohdistuvien riskien hallitsemiseksi. Ohjeita on tullut noudattaa v. 2018 alusta.

Elinvoiman palvelualueella on otettu käyttöön maaomaisuuden hallintaan liittyvä ohjelma. Tilinpäätöstä valmistettaessa on huomattu, että ohjelman käyttö ei ole edennyt suunnitellusti siltä osin kuin se on koskenut muuta kuin omakotitonttien myyntiä. Osa kunnan tekemistä omaisuusostoista/-myynneistä ei ole kirjattu järjestelmään. Syynä on ollut puutteellinen järjestelmän osaaminen. Tähän haetaan muutosta tehtävien uudelleen järjestelyillä, jotta maaomaisuus on järjestelmässä reaaliaikaista. Aikaisemmin excel-taulukon perustava toimintatapa ei ollut yhteydessä kunnan paikkatietojärjestelmään.

Kunnan kiinteistöistä on tilinpäätökseen kirjattu arvonalennuksia 2,9 milj. euron edestä. Arvon alennukset johtuvat yläasteen (0,6 milj. eur) rakennuksen purkamisesta, Pyhäniemen vanhainkodin (1 milj. eur) osalta rakennuksen poistumisesta palvelutuotannosta ja Salpakankaan terveysaseman (1,3 milj. eur) osalta myynnistä aiheutuvan myyntitappion johdosta tehdystä rakennuksen tasearvon alaskirjauksesta.

Kukkilan vedenottamolla sattui säännöllisistä tarkastuksista huolimatta lipeävuotovahinko alkuvuodesta 2017. Tämä on aiheuttanut ylimääräisiä kustannuksia n. 238 t euroa, mutta vakuutus kattaa kustannukset.

Kuvaus sopimustoiminnasta

Sopimusten hallinnoinnin ja valvonnan osalta riskejä on edelleen olemassa. Sopimustoiminnassa haasteena on sopimusten sisällön aukottomuuden varmistaminen. Tähän käytetään tarvittaessa ulkopuolisia alan asiantuntijoita. Sopimukset pyritään laatimaan aina kunnan toimesta, jotta varmistettaisiin kunnan asema sopimusosapuolena. Sopimusten riskienhallinnalla turvataan niitä toiminnallisia perusedellytyksiä, jotka tarvitaan kunnan toteuttaessa perustehtävänsä häiriöttä. Tarjouskyselyssä käyttöön otetun Cludia-järjestelmän hyödyntäminen helpottaa myös sopimushallintaa.

Cloudia-järjestelmän lisäksi hankintojen kilpailuttamista ja hankintoihin liittyviä riskejä vähentää kunnan mukana olo mm. KL Kuntahankintojen sekä Kuntapron puitesopimuksissa. Näiden puitesopimusten hankintoja ei tarvitse kilpailuttaa. Tarvittaessa hankintaprosesseihin liittyviä riskejä pienennetään käyttämällä ulkopuolista hankinta-asiantuntijaa.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

Hollolan kunnassa ei ole omaa sisäisen tarkastuksen yksikköä eikä sisäistä tarkastusta ole myöskään tähän mennessä hankittu ostopalveluna. Ostopalveluina hankitaan vain lakisääteinen ulkoinen tarkastus.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	TP 2017	TP 2016
	Milj.€	Milj.€
Toimintatuotot	17,12	85,81
Valmistus omaan käyttöön	0,12	0,15
Toimintakulut	-129,85	-199,47
Toimintakate	-112,62	-113,51
Verotulot	91,98	90,99
Valtionosuudet	36,77	35,76
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	0,51	0,49
Korkokulut	-0,66	-0,75
Muut rahoituskulut	-0,01	-0,26
Vuosikate	15,98	12,71
Poistot ja arvonalentumiset	-10,91	-7,41
Tilikauden tulos	5,06	5,31
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	0,01	0,01
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0,07	5,31
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut %	13,2	43,1
100*Toimintatuotot/ (Toimintakulut- Valmistus omaan käyttöön)		
Vuosikate/Poistot, %	146,4	171,7
100*Vuosikate/Poistot		
Vuosikate €/asukas	672	534
Asukasmäärä	23 789	23 794

Tuloslaskelman toimintakate (=nettomenot) ilmoittaa, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Verotus

Tuloveroprosentti vuonna 2017 oli 21.

Kiinteistöverot olivat alla olevan mukaiset.

Kiinteistöveroprosentit	2016	2017
Vakinaiset asuinrakennukset	0,55	0,55
Muut kiinteistöt ja maapohja	1,15	1,15
Loma-asunnot	1,1	1,1

Verotulot kasvoivat yhteensä n. 1 milj. euroa eli 1,1 %. Kunnallisverot kasvoivat n. 0,7 milj. euroa ja kehitys oli näin ollen edellistä vuotta heikompi. Yhteisöverotuotto kasvoi edelliseen vuoteen nähden n. 9,2 %. Yhteisöveroa selittää kertaluontoinen v. 2016 ennakontäydennysmaksuihin liittyvä erä, josta kuntien osuus yhteensä oli 200 milj. euroa. Kiinteistöverot pysyivät edellisvuoden tasolla.

Verolaji	TP 2016	TP 2017	Muutos €	Muutos %
Kunnallisvero	82 860 764	83 598 011	737 247	0,9 %
Yhteisövero	2 752 826	3 007 413	254 587	9,2 %
Kiinteistövero	5 376 145	5 377 167	1 022	0,0 %
Yhteensä	90 989 735	91 982 591	992 856	1,1 %

Valtionosuudet

Kunnan peruspalvelujen valtionosuutta myönnetään kunnille mm. erikoissairaanhoidon, terveydenhuollon, sosiaali-, opetus- ja kulttuuritoimen palvelujen järjestämiseen. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuslainsäädäntö uudistui vuoden 2015 alusta alkaen (laki 676/2014).

Valtionosuuden laskennallinen peruste muodostuu ikärakenteen, sairastavuuden ja muiden laskennallisten kustannusten määräytymiskijöiden perusteella. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät myös lisäosat, valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus. Peruspalvelujen valtionosuusprosentti vuodelle 2017 oli 25,23 % ja kunnan omarahoitusosuus on 3 627,38 euroa/asukas.

Valtionosuudet kasvoivat vuodelle 2017 n. 1 milj. euroa eli n. 2,8 %. Valtionosuuksia kertyi yhteensä 36,8 milj. euroa.

Valtionosuuksien erittely	TP 2016	TP 2017	Muutos €	Muutos %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuudet	35 279 258	34 893 524	-385 734	-1,1 %
Verotul perust valtionos.tasaus	5 627 185	6 186 603	559 418	9,9 %
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-5 151 435	-4 309 462	841 973	-16,3 %
Yhteensä	35 755 008	36 770 665	1 015 657	2,8 %

Verorahoitus eli verotulot ja valtionosuudet yhteensä kasvoivat yhteensä n. 2 milj. euroa eli 1,6 %.

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyttä.

Vuosikate parani selvästi edelliseen vuoteen nähden n.25,7 % (3,26 milj. euroa) ollen n. 15,98 milj. eur (v. 2016 n. 12,7 milj.). Vuosikate/poistot –tunnusluvun arvo on 146,4 % (v. 2016 n. 171,7%). Tunnusluvun arvo heikkeni edelliseen vuoteen nähden edellisvuotta suuremmista poistoista ja arvonalennuskirjauksista johtuen. Asukaskohtainen vuosikate parani ja oli 672 euroa/asukas.

Rahoituserät

Rahoituskulujen osalta merkittävin erä on lainojen korot n. 0,7 milj. euroa, mikä on (n. 90 t eur) edellistä vuotta alhaisempi lainamäärän vähennyksestä johtuen. Korkoriskit on tunnistettu ja niihin on varauduttu v. 2015-2016 aikana on määrittelemällä kunnan lainasalkulle suojausasteen tavoitetaso ja tekemällä yhteensä 20 milj. euron tasesuojaukset lainasalkkuun. euron tasesuojaus.

Poistot ja arvonalennukset

Poistoja ja arvonalennuksia kirjattiin selvästi edellistä vuotta enemmän. Poistot ja arvonalennukset yhteensä olivat n. 10,9 milj. euroa (v. 2016 n.7,4 milj. eur). Poistoihin ja arvonalentumisiin sisältyy kertaluontoisia arvonalennuksia Pyhäniemen vanhainkodista (1 milj. eur), Salpakankaan terveysasemasta (1,3 milj. eur) ja yläasteesta (0,6 milj. eur). Vuosikate riitti kattamaan poistoista n. 146 %.

Tilikauden ylijäämä

Vuosi 2017 oli toinen ylijäämäinen vuosi aiempien neljän alijäämisen vuoden jälkeen. Tilikauden tulos on n. 5 062 t euroa. Tästä on tehty 5 milj. euron investointivaraus sekä pieni varauksen muutos, jonka johdosta tilikauden ylijäämäksi jäi n. 68 t euroa. Taseen kertyneet ylijäämät kasvoivat 68 t euroa ollen n. 17,9 milj. euroa.

1.3.2 Toiminnan rahoitus

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	TP 2017 Milj. €	TP 2017 Milj. €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	15,98	12,7
Tulorahoituksen korjauserät	-0,40	-0,4
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-10,83	-10,2
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,01	0,1
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoit	1,86	0,6
Toiminnan ja investointien rahavirta	6,62	2,9
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	-1,44	0,1
Antolainasaamisten lisäykset	-1,89	-0,1
Antolainasaamisten vähennykset	0,45	0,2
Lainakannan muutokset	-8,83	-1,0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	8,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8,83	-8,6
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	-0,4
Oman pääoman muutokset	0,00	0,0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-7,45	0,3
Rahoituksen rahavirta	-17,73	-0,6
Rahavarojen muutos	-11,11	2,3
Rahavarat 31.12.	14,58	25,7
Rahavarat 01.01.	-25,69	-23,4
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirta kertymä		
5 vuodelta, milj. eur	-10,4	-24,5
Investointien tulorahoitus, %	147,6	126,7
Lainanhoitokate	1,8	1,4
Kassan riittävyys pv	35	42,7
Asukasmäärä	23 789	23 794

Kunnan toiminnan rahoitusta tarkastellaan rahoituslaskelmalla ja siitä laskettavilla tunnusluvuilla. Tuloslaskelmaan verrattuna rahoituslaskelmassa käsitellään kunnan varsinaisen toiminnan lisäksi myös investoinnit ja rahoitustoiminta.

Keskeinen talouden tasapainon mittari on vuosikatteen riittävyys investointien rahoittamiseen. Investointien tulorahoitusprosentti –tunnusluvun arvo parantui hyvästä tuloksesta johtuen 147,6 prosenttiin. Myös lainanhoitokykyä kuvaavan tunnusluvun arvo eli lainanhoitokate tunnusluku pysyi hyvällä tasolla.

Investoinnit

Investointien bruttomenot olivat n. 10,8 milj. euroa (v. 2016 bruttoinvestoinnit 10,2 milj. eur). Investointituloksi kirjautui LAMK:n osakejärjestelystä johtuen n. 1,3 milj. euroa.

Lainat

Uutta pitkäaikaista lainaa ei otettu lainkaan vuonna 2017. (8 milj. eur v. 2016). Pitkäaikaista lainaa lyhennettiin n. 8,8 milj. euroa.

Lainanhoitokykyä kuvaavan tunnusluvun arvo oli 1,8 (vuonna 2016 1,4). Lainanhoitokate parani siis edelleen edelliseen vuoteen nähden. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

1.3.3 Rahoitusasema ja sen muutokset

	2017	2016		2017	2016
VASTAAVAA	Milj. €	Milj. €	VASTATTAVAA	Milj. €	Milj. €
A PYSYVÄT VASTAAVAT	145,20	145,23	A OMA PÄÄOMA	83,84	83,77
I Aineettomat hyödykkeet	0,42	0,15	I Peruspääoma	65,88	65,88
Aineettomat oikeudet	0,00	0,02	V Edellisten tilikausien ylijäämä	17,89	12,58
Muut pitkävaikutteiset menot	0,07	0,13	VI Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0,07	5,31
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	0,36				
II Aineelliset hyödykkeet	128,89	130,02	B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	5,03	0,03
Maa- ja vesialueet	23,70	23,16	Poistoero	0,03	0,03
Rakennukset	57,22	62,13	Vapaaehtoiset varaukset	5,0	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37,19	37,24	C PAKOLLISET VARAUKSET	0,20	0,12
Koneet ja kalusto	0,99	1,40	Muut pakolliset varaukset	0,20	0,12
Muut aineelliset hyödykkeet	0,03	0,03			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	9,76	6,07	D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	0,20	0,19
III Sijoitukset	15,88	15,06	Valtion toimeksiannot	0,09	0,09
Osakkeet ja osuudet	14,02	14,63	Lahjoitusrahastojen pääomat	0,11	0,10
Muut lainasaamiset	1,87	0,43			
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	0,07	0,07	E VIERAS PÄÄOMA	77,06	97,14
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	0,07	0,07	I Pitkäaikainen	56,88	64,07
			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	45,15	53,26
			Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,01
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	21,06	35,96	Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	10,49	9,62
I Vaihto-omaisuus	0,00	0,00	Siirtovelat	1,24	1,18
Aineet ja tarvikkeet	0,00	0,00	II Lyhytaikainen	20,19	33,07
II Saamiset	6,48	10,27	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8,04	8,75
Pitkäaikaiset saamiset	0,54	1,32	Lainat julkisyhteisöiltä	0,01	0,01
Muut saamiset	0,54	1,32	Saadut ennakat	0,01	0,03
Lyhytaikaiset saamiset	5,94	8,95	Ostovelat	7,54	9,37
Myyntisaamiset	1,76	4,42	Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	0,59	1,60
Muut saamiset	1,60	2,44	Siirtovelat	3,99	13,32
Siirtosaamiset	2,58	2,09	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	166,33	181,26
IV Rahat ja pankkisaamiset	14,58	25,69			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	166,33	181,26			

TASEEN TUNNUSLUVUT	2017	2016
Omavaraisuusaste, %	53,4	46,2
Suhteellinen velkaantuneisuus-%	52,8	45,7
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista %	36,1	
Kertynyt yli/alijäämä, 1000 eur	17 959	17 891
Kertynyt yli/alijäämä, eur/asukas	755	752
Lainakanta 31.12., €/asukas	2 236	2 607
Lainakanta 31.12. 1000 €	53 192	62 027
Lainasaamiset 31.12. 1000 €	1 867	426
Asukasmäärä	23 789	23 794

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Kuten rahoituslaskelman niin myös taseen tunnuslukujen avulla voidaan todeta kunnan taloudellisen tilanteen edelleen parantuneen.

Omavaraisuusastetta (53,4 %) kuvaava tunnusluku parantui hieman edelliseen vuoteen nähden ja ylitti 50 % rajan. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa suurta velkarasitetta.

Suhteellista velkaantuneisuus -tunnusluku (52,8 %) on hieman heikentynyt. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Tunnusluvun arvoon heikentävästi v. 2017 vaikuttaa PPK Oiva -taseyksikön poistuminen kunnan tilinpäätösluvuista kun iso osa toimintatuottoja on siirtynyt pois kunnan tuotoista.

Asukaskohtainen lainamäärä on pienentynyt 2 236 euroon (vuonna 2016 lainamäärä/asukas 2 607 euroa).

Lainakanta oli vuoden lopussa yhteensä 53,2 milj. euroa ja se pienentyi lainanlyhennysten verran eli 8,8 milj. euroa. Tähän on osaltaan vaikuttanut myös vuonna 2015 käynnistettyjen koulu- ja paloasemainvestointien toteuttaminen kiinteistöleasing-rahoitteisina (ei lisännyt lainamäärää), jotka kyllä näkyvät kunnan vastuina.

1.3.4 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot- ja menot kattavat varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

HOLLOLAN KUNTA

KUNNAN KOKONAISTULOT JA MENOT 2017

TULOT	Milj. €	
Toiminta		
Toimintatuotot	17,12	11,6 %
Verotulot	91,99	62,1 %
Valtionosuudet	36,77	24,8 %
Korkotuotot	0,00	0,0 %
Muut rahoitustuotot	0,51	0,3 %
Satunnaiset tuotot	0,00	0,0 %
Tulorahoituksen korjauserät		
- Pysyvien vastaavien hyöd. luovutusvoitot	-0,49	-0,3 %
Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,0 %
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	1,86	1,3 %
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennys	0,45	0,3 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,0 %
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,0 %
Oman pääoman lisäykset	0,00	0,0 %
Kokonaistulot yhteensä	148,21	100,0 %

MENOT	Milj. €	
Toiminta		
Toimintakulut	129,85	85,5 %
- Valmistus omaan käyttöön	-0,12	-0,1 %
Korkokulut	0,66	0,4 %
Muut rahoituskulut	0,01	0,0 %
Satunnaiset kulut	0,00	0,0 %
Tulorahoituksen korjauserät		
- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	-0,09	-0,1 %
- Pysyvien vastaavien hyöd. tappiot	0,00	0,0 %
Investoinnit		
Investointimenot	10,83	7,1 %
Rahoitustoiminta		
Antolainauksen lisäykset	1,89	1,2 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	8,83	5,8 %
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0,00	0,0 %
Oman pääoman vähennykset	0,00	0,0 %
Kokonaismenot yhteensä	151,86	100,0 %

1.4 Konsernin toiminta ja talous

1.4.1 Hollolan kuntakonserni ja konserniyhteisöjen toiminnan ohjaus

Hollolan kunnan kuntakonserniin kuuluvat (1.6.2017 alkaen) seuraavat kunnan määräysvallassa olevat tytäryhteisöt:

- o Hollolan Asuntotalot Oy (100 %)
- o Hollolan Palveluasunnot Oy (100 %)
- o Hämeenkosken Biolämpö Oy (100 %)
- o Hollolan Tilapalvelu Oy (1.6.2017 alk.)(100 %)
- o Asunto Oy Tervasmiiu (88,08 %)
- o Kiinteistö Oy Harmaaleppä (61,40 %)

Kunnan osakkuusyhteisöillä tarkoitetaan kirjanpitolain 1 luvun 7 ja 8 §:ien tarkoittamaa omistusyhteisyrittäjä ja osakkuusyrittäjä.

Kunnan osakkuusyhteisöjä ovat seuraavat yhteisöt:

- o Kiinteistö Oy Liikejalava (35,46 %)

Kunta on jäsenenä seuraavissa kuntayhtymissä:

- o Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
- o Koulutuskeskus Salpaus –kuntayhtymä
- o Päijät-Hämeen liitto
- o Hollolan-Lahden vesilaitoskuntayhtymä
- o Eteva kuntayhtymä

Konserniohje koskee kuntaa ja sen tytäryhteisöjä sekä näiden tytäryhteisöjä. Hollolan kunnan konserniyhteisöjä ohjeistetaan konserniohjeilla, talousarviolla sekä johtosäännöillä. Konserniohje koskee kuntaa ja sen tytäryhteisöjä sekä näiden tytäryhteisöjä. Yhtiökokousedustajille ja kuntaa eri yhteisöjen hallituksissa edustaville henkilöille on annettu kunnanhallituksessa tai konsernijaostossa ohjeistus vuosittain.

Konserniohjeilla varmistetaan Hollolan kunnan hyväksymän omistajapolitiikan ja asetettujen tavoitteiden toteutus sekä yhtenäistetään konsernin toimintakulttuuria ja käytäntöjä. Konserniohjeistus sisältää ohjeet mm. tytäryhteisöjen tiedonantovelvollisuutta koskien. Konserniohje on uusittu vuonna 2017. Kunnan konserniohjeella luodaan puitteet omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Konserniohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa menettelytapoja ja tehostaa kuntakonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että kuntakonsernia ja kunnan muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja kunnan ja kuntakonsernin kokonaisuus huomioon ottaen.

Konserniohjeen ja hallintosäännön mukaan kunnassa on konsernijaosto. Konsernijaoston tehtäviin kuuluu mm.

- päättää konserniohjauksen ja -valvonnan järjestämisestä, konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan organisoinnista sekä yhteisöille, joissa kunnalla on määräysvaltaa, asetettavista erillisistä tavoitteista ja taloudellisen aseman ja tavoitteiden seurannasta sekä raportoi näiden tavoitteiden toteutumisesta valtuustolle
- päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja riskien ennakoinnista konserniyhteisöjen osalta
- päättää omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle
- päättää konsernijohtoon kuuluvien viranhaltijoiden tytäryhteisö- ja osakkuusyhteisökohtaisesta työnjaosta
- päättää toimenpiteistä, joihin tulee ryhtyä vuosittaisen omistajaohjauksen tuloksellisuuden arvioinnin ja kuntakonsernin kokonaisedun toteutumisen, riskienhallinnan ja menettelytapojen kannalta
- antaa kunnan ennakkokannan konserniohjeen edellyttämässä asioissa
- nimeää kunnan ehdokkaat tytäryhteisöjen hallitukseen sekä

- nimeää yhtiökokousedustajat sekä edustajat muiden yhteisöjen kokouksiin ja antaa heille omistajaohjauksen edellyttämät toimintaohjeet.
- nimeää kuntayhtymäkokousedustajat
- nimeää edustajat säätiöihin
- päättää Hollolan Tilapalvelu Oy:n yhteistyöjohtoryhmästä, johon kuuluu kunnan johtoryhmä ja yhtiön toimitusjohtaja ja joka valvoo mm. investointiohjelman toteuttamista

1.4.2 Olennaiset tapahtumat

Hollolan kuntakonserniin on perustettu vuoden 2017 aikana kunnanvaltuuston päätöksellä uusi tytäryhtiö Hollolan Tilapalvelu Oy. Yhtiö on rekisteröity 10.7.2017. Yhtiön toimitusjohtajana aloitti 25.9.2017 Reijo Reponen. Yhtiölle on liikkeenluovutuksella siirretty 1.1.2018 toimitilapalvelut - taseyksiköltä kiinteistönhoitoon liittyvät tehtävät. Yhtiön perustamiseen ja liikkeenluovutukseen liittyviä toimenpiteitä valmisteltiin huhtikuusta alkaen koko loppuvuosi 2017.

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään myös Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä, joka perustettiin vuoden 2017 alusta. Konsernijaosto valitsee edustajat kuntayhtymäkokoukseen/tyhtymävaltuustoon.

1.4.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konserniyhteisöjen toimintaa ohjataan konserniohjeistuksella, joiden mukaan tytäryhtiöiden on raportoitava toiminnastaan ja taloudestaan säännöllisesti. Kunnan tytäryhteisön ja kuntayhtymän on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

Kunta asettaa tavoitteita talousarviossaan myös tytäryhteisöille. Tavoitteita on asetettu vuotta 2017 koskien Hollolan Asuntotalot Oy:lle ja Hollolan Palveluasunnot Oy:lle sekä Hämeenkosken Biolämpö Oy:lle. Tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan konserniohjeiden mukaisesti säännöllisesti kunnalle ja näin on toimittu myös vuonna 2017. Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutumisesta on raportoitu myös kirjallisena laaditussa puolen vuoden osavuosikatsauksessa sekä tässä tilinpäätöksessä. Konsernijaosto on myös kuullut kokouksissaan tytäryhtiöiden toimitusjohtajia sekä myös Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymän Hollolan kunnan edustajia.

Kuntakonsernin tytäryhteisöraportoinnissa mukana olevien yhteisöjen tulee toimittaa emolle/kunnalle tarvittavat tiedot annettujen ohjeiden ja aikataulujen mukaisesti. Konserniohjeen liitteenä on ohjeistettu raportoinnin sisältöä.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Tytäryhteisön tulee antaa seurantaan varten kunnalle neljännesvuosittain raportti sille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, toiminnan ja talouden kehittymisestä sekä arvio niihin liittyvistä riskeistä. Tytäryhteisöllä tulee olla tätä varten riittävät talouden ja toiminnan seuranta- ja mittausjärjestelmät sekä yhteisön hallituksen hyväksymät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeet. Todennäköisesti realisoituvasta riskistä on raportoitava viipymättä konsernijohtolle. Tytäryhteisöjen on lisäksi raportoitava erikseen, mikäli sen toiminta ei vastaa oletettua kehitystä.

Tytäryhteisöjen tulee toimittaa kunnalle tai sille kirjanpitoa tuottavalle palvelukeskukselle tiedot konsernitilinpäätöksen laatimista varten. Konsernijohto antaa tarkemmat ohjeet konsernitilinpäätöksen laatimiseksi tarvittavista tiedoista, laadinta-aikataulusta, tiedonannon määräajoista ja mahdollisista tiedonantopohjista tilinpäätös- ja toimintakertomustietojen ilmoittamisesta.

Tytäryhteisöjen tulee esittää konsernijohtolle hallitusten kokousten esityslistat ja pöytäkirjat. Yhtiön toimitusjohtaja raportoi konsernijohtolle tilikauden aikana pidettyjen kokousten lukumäärän sekä jäsenten henkilökohtaisen osallistumisen kokouksiin.

Konsernivalvontaa ja -ohjausta on terävöitetty myös sillä, että konserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoa hankittava konsernijohtoon ennakkokäsitys strategisesta tai merkittävästi yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen liittyvästä asiasta. Tällaisia asioita ovat esim. toimintaan nähden merkittävät investoinnit.

Tarkastuslautakunta arvioi osana arviointityötään myös konserniyhteisöjen toimintaa. Tarkastuslautakunnalla on oikeus pyytää tytäryhteisöiltä tietoja valtuuston asettaminen tavoitteiden toteutumisen ja kuntakonsernin tuloksellisuuden arviointia varten.

1.4.4 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

HOLLOLAN KUNTA KONSERNITULOSLASKELMA	1000 eur TP 2017	1000 eur TP 2016
Toimintatuotot	96 538	140 154
Valmistus omaan käyttöön	121	0
Toimintakulut	-211 063	-250 099
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-22	31
TOIMINTAKATE	-114 426	-109 914
Verotulot	91 983	90 990
Valtionosuudet	41 632	35 755
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	6	11
Muut rahoitustuotot	586	546
Korkokulut	-856	-944
Muut rahoituskulut	-41	-301
Rahoitustuotot ja -kulut	-305	-687
Vuosikate	18 884	16 144
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-14 368	-10 546
Arvonalentumiset	-22	0
Poistot ja arvonalentumiset	-14 390	-10 546
Satunnaiset erät	152	-14
TILIKAUDENTULOS	4 646	5 583
Tilinpäätössiirrot	0	-1
Tilikauden verot	0	0
Laskennalliset verot	68	-56
Vähemmistöosuudet	194	-36
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	4 907	5 490
	2017	2016
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	45,8 %	56,0 %
Vuosikate/Poistot, %	131,2 %	153,1 %
Vuosikate, €/asukas	794	678
Asukasmäärä	23 789	23 794

Konsernitase ja sen tunnusluvut

HOLLOLAN KUNTA KONSERNITASE

	1000 eur TP 2017	1000 eur TP 2016
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	141	229
Muut pitkävaikutteiset menot	106	194
Ennakkomaksut	357	4
Aineettomat hyödykkeet	604	427
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	24 889	24 350
Rakennukset	84 761	86 081
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37 675	37 649
Koneet ja kalusto	3 647	3 819
Muut aineelliset hyödykkeet	1 556	1 537
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	10 005	7 219
Aineelliset hyödykkeet	162 534	160 655
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	2 310	3 551
Muut lainasaamiset	1 576	119
Muut saamiset	41	37
Sijoitukset	3 927	3 706
PYSYVÄT VASTAAVAT	167 065	164 788
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	261	253
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	719	650
Pitkäaikaiset saamiset	1 749	2 346
Lyhytaikaiset saamiset	11 852	12 478
	13 602	14 823
Rahoitusarvopaperit	889	1 048
Rahat ja pankkisaamiset	23 137	30 915
VAIHTUVAT VASTAAVAT	38 347	47 437
VASTAAVAA YHTEENSÄ	205 673	212 478

**HOLLOLAN KUNTA
KONSERNITASE**

	1000 eur TP 2017	1000 eur TP 2016
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	65 883	65 883
Arvonkorotusrahasto	1 321	1 814
Muut omat rahastot	73	73
Edellisten tilikausien ylijäämä	18 251	12 761
Tilikauden alijäämä	4 907	5 490
OMA PÄÄOMA	90 434	86 020
VÄHEMMISTÖOSUUDET	455	649
Muut pakolliset varaukset	1 559	1 416
PAKOLLISET VARAUKSET	1 559	1 416
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	642	507
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	65 623	70 008
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	12 089	10 730
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	9 626	9 868
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	25 244	33 281
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	205 673	212 478

	2017	2016
Omavaraisuusaste, %	44,2 %	40,8 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	48,9 %	46,4 %
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	49,6 %	
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	23 158	18 251
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	973	767
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	75 250	79 876
Konsernin lainat, €/asukas	3 163	3 357
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	1 576	119
Asukasmäärä	23 789	23 794

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

HOLLOLAN KUNTA

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	1000 eur	1000 eur
	TP 31.12.2017	TP 31.12.2016
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	18 884	16 144
Satunnaiset erät	152	-14
Tilikauden verot	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-549	-137
	18 487	15 993
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-18 275	-12 922
Rahoitusosuudet investointimenoihin	5	247
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 311	201
Investointien rahavirta	-14 959	-12 474
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 528	3 519
Rahoituksen rahavirta		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	-1 710	-110
Antolainasaamisten vähennykset	250	74
Antolainauksen muutokset	-1 460	-36
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 761	10 200
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 352	-10 984
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-9 039	-400
Lainakannan muutokset	-4 631	-1 184
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	0	12
Oman pääoman muutokset	0	12
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	123	-16
Vaihto-omaisuuden muutos	-55	65
Saamisten muutos	1 247	165
Korottomien velkojen muutos	-6 690	-176
Muut maksuvalmiuden muutokset	-5 375	37
Rahoituksen rahavirta	-11 466	-1 171
Rahavarojen muutos	-7 938	2 348
Rahavarat 31.12.	24 026	31 964
Rahavarat 1.1.	31 964	29 711
Kuntayhtymän omistusosuuden muutos	0	
Rahavarojen muutos	-7 938	2 348
	2017	2016
Investointien tulorahoitus, %	103,4 %	127,4 %
Lainanhoitokate	8,9	1,4
Kassan riittävyys, pv	37,6	42,3
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, 1 000 €	-9 929	-20 088

1.5 Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen on kuntalain 115 §:n mukaan toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja. Vuoden 2017 tulokseen sisältyvät myös henkilöstön huomioimiseen varattu 38 t euroa.

Tilikauden tulos jakautuu tilinpäätöksessä 2017 seuraavasti:

- Kunta (peruskunta) tilikauden tulos 4 223 779,68 eur
- Vesihuoltolaitos, taseyksikkö, tilikauden tulos -72 886,73 eur
- Tilakeskus, taseyksikkö, tilikauden tulos 911 323,59 eur

Hyväksyttäväksi esitetystä tilinpäätöksessä **tilikauden tulos on 5 062 216,54 euroa ylijäämäinen**

Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelyksi seuraavaa:

- Kirjataan investointeihin liittyvää poistoeron vähennystä 5 897,59 euroa.
- Kirjataan kiinteistöjen rakentamishjelmaan perustuvaa investointivarausta tulevan hyvinvointiaseman rakentamiseen 5 000 000,00 euroa
- Hollolan kunnan tilikauden ylijäämäksi vuodelta 2017 jää edellä mainitun kirjauksen jälkeen **68 114,13 euroa**, joka siirretään edellisten tilikausien yli/-alijäämätilille.

Lisäksi kunnanhallitus esittää hyväksyttäväksi tulokseen sisältyväksi kuluksi henkilöstön huomioimiseen varatun 38 000 euroon kulukirjauksen.

2. Talousarvion toteutuminen

2.1 Strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät

Hollolan kunnan strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät (Yhdistymishallitus 15.6.2015, yhdistymisvaltuuston seminaari 29.10.2015)

Tasapainoinen talous	Hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut	Vetovoimainen kunta, kehittyvät elinkeinot ja työllisyys	Hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö
Tuottavuuden jatkuva kehittäminen ja nopea reagointi	Ennaltaehkäisevät ratkaisumallit, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Mahdollistava kaavoitus ja riittävä tonttitarjonta	Kaikki arvioivat ja kehittävät
Vastuulliset investoinnit	Palvelutarpeen arviointiin perustuvat vaikuttavat, toimivat ja osallistavat palvelut	Vaikuttava elinkeinotoimi ja työllisyyden edistäminen	Hyvät työyhteisötaidot, osaaminen ja laadukas esimiestyö
Konserniohjaus ja riskienhallinta	Kuntalaisten omatoimisuus ja yhteisöllisyyden lisääminen	Markkinointi ja viestintä	Vetovoimainen työnantaja

STRATEGINEN TAVOITE/kriittinen menestystekijä	TOTEUTUNEET TOIMENPITEET JA TUNNUSLUVUT 2017
<p>1. TASAPAINOINEN TALOUS: Tulos =0 vuosikate riittää korvausinvestointeihin, talousarvio tasapainossa</p> <p>Tuottavuuden jatkuva kehittäminen ja nopea reagointi</p> <p>Vastuulliset investoinnit</p> <p>Konserniohjaus ja riskienhallinta</p>	<p>Vuosikate riitti poistoihin ja investointeihin. vuosikate/poistot 146,4 %. Vuosikate riitti korvausinvestointeihin. Tulos positiivinen.</p> <p>Nettomenot pienentyivät 0,8 % (0,9 milj. euroa).</p> <p>Tuottavuuden jatkuvaan kehittämiseen kannustettu mm. työyhteisöjen palkitsemismallin avulla.</p> <p>Taloudenohjauksen välineiden (SAP-järjestelmämuutos) toteutettu raportoinnin osalta. Talousseurannan ajantasaisuuteen edelleen panostettava.</p> <p>Investointimenot 10,8 milj eur (nettoinvestoinnit 9,4 milj. eur), investointien tulo-rahoitusprosentti –tunnusluvun arvo parantui 146,4 prosenttiin vuodesta 2016, jolloin se oli 126,7% .</p> <p>Elinkaarihankkeiden toteutus ja käyttöönotto suunnitelmien mukaisesti.</p> <p>Kiinteistöjen salkutuksen mukaisia toimenpiteitä edistetty.</p> <p>Sote-kiinteistöriskejä vähennetty: Salpakankaan ja Vesikansan terveysasemat on myyty ja tehty periaatepäätös uuden hyvinvointiaseman rakentamisesta. Sote-kiinteistöjen huoneistoala on alentunut 8000 hu2 ja tase-arvo 9,3 milj. eurosta, osin alaskirjauksella 4,6 milj. euroa.</p> <p>Omistajapolitiikan terävöittäminen aloitettu, uusi konserniohje hyväksytty, työ jatkuu osin v. 2018. Riskienhallinnan toimintamallia noudatettu ja toimenpiteistä raportoitu.</p>
<p>2. HYVINVOIVA KUNTALAINEN JA TOIMIVAT PERUSPALVELUT: Asiakaspalaute > 3,7 (1-5) Terveyden ja hyvinvoinnin kohoneminen</p> <p>Ennaltaehkäisevät ratkaisumallit, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Asiakaslähtöisyys</p> <p>Kuntalaisten omatoimisuus ja yhteisöllisyyden lisääminen</p>	<p>Palvelualueilla on tehty erillisiä sisäisiä ja ulkoisia asiakaspalautteita, keskiarvoa ei näistä ole laskettavissa. Arttu-tutkimuksen tulosten mukaan kuntalaiset ovat pääosin tyytyväisiä kunnan palveluihin. Kyselyiden perusteella Hollolan on hyvä paikka asua ja elää; vertailussa Hollola oli kuntalaispalautteen pohjalta (Arttu-kuntien) yksi kärki-kunnista</p> <p>Hyvinvointikoordinaattori aloittanut tehtävässään. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden asettaminen v. 2018 talousarviossa. Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -verkostohankkeessa mukana.</p> <p>Matalan kynnyksen talous- ja velkaneuvontapalvelu jatkunut.</p> <p>Elinvoimaa Hollolan kuntakeskukseen hanke toteutunut v. 2017</p> <p>Toimintapuisto ja skeittipuisto avattu kuntakeskuksessa.</p> <p>Keskitetty asiakaspalautejärjestelmä käytössä, myös HollolaNyt sovellusta hyödynnetty kuntalaisten mielipiteiden ja palautteiden keräämisessä.</p> <p>Martta-maaseutuohjelma on tavoittanut ja tavannut kehittämisteemojen puitteissa yli sata eri toimijaa – yhdistystä, yritystä, toimintaryhmää sekä oppilaitosta.</p> <p>Yhteisökahvilatoiminta (Salpakangas + Kalliola)</p>

<p>3. VETOVOIMAINEN KUNTA, KEHITTYVÄT ELINKEINOT JA TYÖLLISYYS Väestönlisäys >0,5 % /vuosi Yritysten määrä > +50 (netto)/vuosi, työttömyysaste alle maan keskiarvon</p> <p>Mahdollistava kaavoitus ja riittävä tonttitarjonta</p> <p>Vaikuttava elinkeinotoimi ja työllisyyden edistäminen</p> <p>Markkinointi ja viestintä</p>	<p>Ei toteutunut v. 2017, väestö vähentynyt edellisestä vuodesta (ennakkoväkiluku 2 henkilöllä. Yritysten nettomuutos +42. Työttömyysaste (9,7 %) alle maan keskiarvon ja Päijät-Hämeen alhaisin.</p> <p>Perustetut yritykset 98, lakkautetut 56, netto 42</p> <p>Strateginen yleiskaava eteni suunnitellusti ja valtuusto hyväksyi 3.4.2017. Yleiskaavalla määritellään tulevaisuuden maanhankinnan painopisteet. Maanhankintoja ei toteutettu vielä 2017.</p> <p>Vuoden 2017 aikana sai lainvoiman kolme asuinalueiden asemakaavaa; Pyhäniemen kartanonalue, Raikkosen (Lehtoranta) ja Kartanon alueen etelä osaan Kuntotien mutka</p> <p>Tarmontien korttelin 113 asemakaavan muutos, jossa asemakaavan muutoksella lisättiin rakennusoikeutta Ruokakesko Oy:n kiinteistöllä ja Naisten Pukutehdas Oy:n tontilla.</p> <p>Asemakaava, jossa tontti paljon tilaa vaativalle kaupalle, Paassilan yritysalueelle tulevan kehätien eteläisen rampin tuntumaan.</p> <p>Kunnan työllisyydenhoitoon on edelleen panostettu työttömyyden aiheuttamien kustannusten hillitsemiseksi, työmarkkinatuki vähentynyt 130 t euroa edelliseen vuoteen nähden.</p> <p>Työllisyydenhoidon kehittäminen yhteistyössä muiden seudun kuntien kanssa ja omassa organisaatiossa uusilla rekrytoinneilla ja toimintamallilla. Aktivointiaste 21 %, mikä on 2 prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeampi.</p> <p>Viestintään ja yritysalueiden markkinointiin panostettu. Sosiaalisen median kanavat otettu kattavasti käyttöön. Tiedottaja aloittanut keuhalla 2017.</p> <p>Viestintään ja yritysalueiden markkinointiin panostettu. Sosiaalisen median kanavat otettu kattavasti käyttöön. Käytössä:</p> <p>https://www.instagram.com/hollolankunta/ (kunnan Instagram-tili)</p> <p>https://www.facebook.com/hollolankunta/ (kunnan Facebook-tili)</p> <p>https://twitter.com/HollolanKunta (kunnan Twitter-tili)</p> <p>https://hollola.trimblefeedback.com/eFeedback/ (palautekanava)</p>
<p>4. HYVINVOIVA, OSAAVA JA TYÖSTÄ INNOSTUNUT HENKILÖSTÖ Henkilöstön työhyvinvointi > 3,7 (1-5) Sairauspoissaolot < 11tp/hlö</p> <p>Kaikki arvioivat ja kehittävät</p> <p>Hyvät työyhteisötaidot, osaaminen ja laadukas esimiestyö</p> <p>Vetovoimainen työnantaja</p>	<p>Työhyvinvointikysely toteutettiin lyhyenä, vastausten ka 3,8. Sairaus- ja työtaturmapoissaolojen määrä on laskenut 0,4 työpäivällä ollen 12,1 työpäivää (12,5 tp/hlö vuonna 2016)</p> <p>CAF-arvioinnin jatkuminen osana laadunhallintaa. Työyhteisöt palauttamismalli kehittämistoiminnasta.</p> <p>Koulutukset 1,4 pv/hlö</p> <p>Koulutus suunnitelmat laadittu.</p> <p>Esimiestyön arviointi osana kehityskeskusteluja, esimiesvalmennusta toteutettu yhdessä LAMK:n kanssa.</p> <p>Lähtövaihtuvuus 3,6 % (3,4 % v. 2016), Tulovaihtuvuus 2,2 % (1,2% v. 2016)</p>

2.2 Käyttötalouden toteutuminen

Toimielimet	Sitovuustaso valtuustoon nähden (netto)	Vastuuhenkilöt
Kunnanhallitus	Konsernipalvelut	Talousjohtaja
Hyvinvointivaliokunta	Hyvinvoinnin palvelualue	Hyvinvointijohtaja
Elinvoimavaliokunta	Elinvoiman palvelualue	Elinvoimajohtaja
Tilivelvollisia ovat johtavien viranhaltijoiden lisäksi kunnan toimielinten jäsenet ja tulosalueiden johtavat viranhaltijat.		

Sitovuustaso on kaikilla toimialoilla tulojen ja menojen netto.

KUNNANHALLITUS

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan vuonna 2017 ovat kuuluvat sekä konsernipalveluiden palvelualue, että myös Hollolan kunnan sosiaali- ja terveystalouden kustannukset, jotka on esitetty omana vastuualueenaan.

Vastuuhenkilö: Hanna Hurmola-Remmi, Talousjohtaja, palvelualuejohtaja

Palvelualuejohtajan katsaus vuoteen 2017

Konsernipalveluiden palvelualue sisältää seuraavat vastuualueet: hallinto- ja viestintäpalvelut, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, tietohallintopalvelut ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen. Menoihin sisältyy myös valtuuston, tarkastuslautakunnan ja keskusvaalilautakunnan alainen toiminta, maaseutupalvelut ja EU- hankkeisiin varatut määrärahat. Myös Ladecin ja Lahti Regionin maksuosuudet näkyvät konsernipalveluiden palvelualueen kuluissa. Lisäksi vuonna 2017 kuntaliitoksen johdosta määrärahoihin ja tuloarvioihin on sisällytetty yhdistymisavustuksella katettavat toiminnot ja yhdistymisavustus.

Vuoden 2017 toteutetussa organisaatio- ja johtamisjärjestelmämuutoksessa työllisyyspalveluiden vastuualue siirrettiin 1.6.2017 konsernipalveluilta elinvoiman palvelualueelle.

Konsernipalveluiden tehtävänä on huolehtia kuntakonsernin hallinto-, viestintä- talous- henkilöstö- ja tietohallintopalveluista keskitetysti siten, että muut palvelualueet saavat palvelusopimusneuvotteluissa sovitut palvelut. Ns. tukipalvelutehtävien lisäksi palvelualueen tehtävänä on myös keskitetysti huolehtia koko kuntaa koskevista asiantuntijatehtävistä kuten kunnan luottamushenkilöhallinnosta, talouden suunnittelusta, seurannasta, ohjauksesta, rahoituksesta, konserniohjauksesta, sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta, eräistä kehittämistehtävistä sekä työnantajatehtävistä.

Myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinointi ja edistämistehtävät ja näiden koordinointi yhteistyössä palvelualueiden kanssa on kuulunut konsernipalveluiden palvelualueen uusiin tehtäviin v. 2017 alusta. Hyvinvointikoordinaattori aloitti tehtävänsä vuoden 2017 alussa. Hyvinvointikoordinaattorin tehtäviin kuuluu mm. seurata ja analysoida toimintaympäristön muutoksia hyvinvointi- ja terveysvaikutusten kannalta, seurata hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kansallisia linjauksia ja ohjelmia sekä tukea niiden toimeenpanoa Hollolan kunnassa, toimia kunnan hyvinvointikertomuksen ja – suunnitelman sekä vuosittaisen -raportin valmistelijana, toimia kunnan hyvinvointityöryhmän ja vanhus- ja vammaisneuvoston valmistelijana ja sihteerinä, ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä. Kunnan rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävässä hakee vielä muotoaan. Hyvinvointikoordinaattori on omalla toiminnallaan ja viestinnällään nostanut Hollolan kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä valtakunnallisestikin näkyväksi.

Vuonna 2017 järjestetyt kuntavaalit näkyivät konsernipalveluiden toiminnassa vaalien käytännön järjestämisen sekä uuden valtuuston järjestäytymisen ja perehdytyksen muodossa. Myös hallintosäännön sekä johtamisjärjestelmän ja organisaation uudistaminen kesken vuoden on vaikuttanut palvelualueen toimintaan. Työllisyyspalveluiden siirtäminen 1.6.2017 hankaloittaa myös konsernipalveluiden palvelualueen tilinpäätöksen toteutuman arviointia.

Uuteen valtuustokauden alkuun uusittiin myös konserniohje, jonka kautta omistajaohjausta pyritään terävöittämään ja uusilta valtuutetuilta kerättiin ensimmäistä kertaa myös kuntalain mukaiset sidonnaisuusilmoitukset.

Vuoden 2017 loppupuolella lähdettiin valmistelemaan myös uuden, vuonna 2018 käyttöön otettavan asianhallintajärjestelmän hankintaa ja käyttöönottamista. Tähän kiinteänä osana kuului palvelualueilla tiedonohjaussuunnitelmien laadinta, joka työ jatkuu edelleen. Tiedonohjaussuunnitelmien laatimisen yhteydessä on käyty läpi tehtäväprosesseja, kuten myös Lean -työssä ja tätä kautta tehostettu toimintaa. Lisäksi ollaan valmisteltu uutta kuntastrategiaa.

Vuonna 2017 kuntaan nimettiin tietosuojavastaava (hallintopäällikkö) ja perustettiin tietosuojatyöryhmä. Touko-kuussa 2018 astuu voimaan EU:n tietosuoja-asetus, jonka voimaantuloon on mm. em. toimenpiteillä valmistauduttu.

Vuoden 2017 otettiin käyttöön uusi taloushallinnan järjestelmä SAP. SAP-projektiin käytettiin edelleen vuonna merkittävä määrä työtunteja, mikä on tarkoittanut myös lisäresurssitarpeita talouspalveluiden toimintaan. Taloushallinnon järjestelmistä vaihdettiin myös taloussuunnittelu, ostolaskuohjelma sekä rahoituksenhallintaohjelma. Muutokset ovat näkyneet henkilöstöresurssien tiukkuutena sekä tehtäväjärjestelymuutoksina talouspalveluissa. Vuonna 2017 talouden seuranta oli erityisen haastavaa taloushallinnon järjestelmämuutoksesta johtuen. Ohjelmassa ei ollut ajantasaista seurantatietoa ensimmäisen puolen vuoden aikana ja senkin jälkeen toteutumatiedot eivät ole kaikilta osin kohdentuneet oikein suhteessa talousarvioon. Talousarvioon tehdyt muutokset tulivat SAP-järjestelmään vasta pitkällä viiveellä vuoden 2017 lopulla ja tiedoissa on ollut virheellisyyksiä.

STRATEGINEN TAVOITE: HYVINVOIVA KUNTALAINEN JA TOIMIVAT PERUSPALVELUT				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ (strategia)	OSATAVOITE (strategia)	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Ennaltaehkäisevät ratkaisumallit, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen	Matalan kynnyksen talousneuvonta	Toiminnan vakiinnuttaminen ja edelleen kehittäminen osana työllisyyspalveluiden toimintaa	Toiminta on toteutunut ja kehittynyt suunnitelmien mukaisesti.
Palvelutarpeen arviointiin perustuvat vaikuttavat, toimivat ja osallistavat palvelut	Palvelumuotoilu; asiakkaiden mukaan ottaminen palvelusuunnitteluun	Osallistamisen keinojen ja välineiden kehittäminen	Sähköisten välineiden kehittäminen työn tueksi esim. HollolaNyt –sovelluksen hyödyntäminen Osallistuva budjetointi	HollolaNyt -sovellusta on hyödynnetty aktiivisesti Hankehakemusta on suunniteltu yhteistyössä Lamkin kanssa, mutta asia ei edennyt, siirtynyt vuodelle 2018
Kuntalaisten omatoimisuus ja yhteisöllisyyden lisääminen	Omatoimisuuden edistäminen sähköisin palveluin	Sähköisten palveluiden systemaattinen kehittäminen –digitalisaation eteenpäin vieminen	Digi-kunta kokeiluun osallistuminen	Digikuntakokeilussa ollaan aktiivisesti mukana. Toimintaa seurataan KEPPO-ryhmässä.

STRATEGINEN TAVOITE: VETOVOIMAINEN KUNTA, KEHITTYVÄT ELINKEINOT JA TYÖLLISYYS				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Vaikuttava elinkeinotoimi ja työllisyyden edistäminen	Elinkeinotoimen ja työllisyydenhoidon yhteenkytkentä vaikuttavuuden lisäämiseksi	Työllisyyspalveluiden toiminnan kytkeminen elinvoimatehtäviin.	Yhteisten projektien ja tapahtumien järjestäminen	Yritysagentti aloitti 06/2017 (6kk) hollolaisten yritysten kartoituksen yhteistyössä työllisyyspalveluiden kanssa
	Aktiiviset työllisyystoimenpiteet verkostoitumalla ja kehittämällä uusia toimintatapoja	Toimenpiteiden aktiivinen kehittäminen yhteistyössä yhteistyökumppanien kanssa.	Työllistämisverkostolle tarjotaan sähköinen alusta verkoston toiminnan tueksi	Sähköinen alusta valmistui 2016 vuoden alussa, mutta sen käyttöönotto ei ole onnistunut. Vapaana olevat kuntouttavan työtoiminnan, työkokeilu ja palkkatukipaidat välittyvät suoraan toimijoilta. Sen sijaan Sitran vaikuttavuusinvestointi –projekti etenee ja käynnistyy vuoden 2018 aikana.

Markkinointi ja viestintä	Uusien välineiden käyttöönotto kunnan tiedottamisessa	Sosiaalisen median käytön laajentaminen Uusien osallistavien ja toiminnan seurannan välineiden kehittäminen	Some-työkalujen laajempi käyttöönotto koko organisaatiossa -edistäminen Verkkoalustatoiminnan laajentaminen yhteistyössä yhdistysten kanssa Valtuuston kokousten verkkolähteykset käyttöön	Some -koulutusta on järjestetty ja käyttöönottoa edistetty mm. twitter Asia valmistelussa (Martta-maaseutuohjelma ja viestintätyöryhmä) Päätöstä verkkolähteyksistä ei ole vielä tehty
----------------------------------	---	--	--	--

STRATEGINEN TAVOITE: HYVINVOIVA, OSAAVA JA TYÖSTÄ INNOSTUNUT HENKILÖSTÖ				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Vetovoimainen työnantaja	Näkyvä ja toimiva rekrytointi	Rekrytointiprosessien kehittäminen	Prosessikuvauksen laatiminen ja ohjeistus, olemassa olevien välineiden parempi hyödyntäminen	kesken
	Työyhteisöjen toimintatapa tukee työssä jatkamista koko työuran	Työkykyjohtamisen kehittäminen	Toimintamalli laadittu v. 2017	Malli valmisteltu mutta ei vielä hyväksytty

Tuloarviot ja määrärahat

KONSERNIPALVELUT/KUNNANHALLITUS						
	ALKUPERÄINEN TA 2017	TA-MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	3 037 900	-160 000	2 877 900	3 298 254,00	114,61	420 354,00
TOIMINTAMENOT	8 418 100	-1 750 003	6 668 097	6 305 054,00	94,56	-363 043,00
TOIMINTAKATE	-5 380 200	1 590 003	-3 790 197	-3 006 800,00	79,33	-783 397,00

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT, HOLLOLAN KUNNAN OSUUS

Vastuuhenkilöt: Päivi Rahkonen/Hanna Hurmola-Remmi

Toiminnan kuvaus

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan vuodesta 2014 alkaen on kuulunut tilaajakeskuksen lakkauttamisesta johtuen myös Hollolan kunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset, jotka on esitetty omana vastuualueenaan.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuualue on sisältänyt seuraavat tulosalueet:

180011201 Sosiaali- ja terveyspalveluiden hallinto
 180011202 Sosiaalipalvelut
 180011203 Perusterveydenhuolto
 180011204 Akuutti 24
 180011205 Ensihoito
 180011206 Erikoissairaanhoito
 180011207 Ympäristöterveydenhuolto

Kunnanhallituksen vastuulla ovat Hollolan kunnan sosiaali- ja terveyspalveluista aiheutuvat kustannukset. Palvelut on ostettu Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymältä.

Kustannuksiin sisältyy maksuosuuksia myös aikaisempina vuosina syntyneistä eläkevastuista (Tiirismaan kansanterveysluonnon kuntayhtymä) sekä perustoimeentulotuen valtionosuudet (tulo ja meno).

Tuloarviot ja määrärahat

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT/KUNNANHALLITUS						
	ALKUPERÄINEN TA 2017	TA-MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	0	0	0	389 131,00	**	389 131,00
TOIMINTAMENOT	70 790 000	1 000 000	71 790 000	68 947 095,00	96,04	-2 842 905,00
TOIMINTAKATE	-70 790 000	-1 000 000	-71 790 000	-68 557 964,00	95,50	-3 232 036,00

Hollolan kunnan maksuosuudet Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä

HOLLOLA SOTE-MENOT TP 2017							
	TP 2016	Ta 2017 (muutettu kv 25.9.)			Ero	Muutos tp 2016	Muutos tp 2016 %
		Ta alkuper.	TP 2017	TP 2017			
Akuutti	2 739 833	2 800 000	2 600 000	2 500 928	-99 072 -	238 905	-8,7 %
Ensihoito	911 653	900 000	960 000	782 751	-177 249 -	128 902	-14,1 %
ESH	22 841 787	23 100 000	23 400 000	23 068 344	-331 656	226 557	1,0 %
Ymp. Terveys	255 313	280 000	280 000	247 872	-32 128 -	7 441	-2,9 %
Peruspalvelut	42 713 181	42 672 000	43 192 000	41 278 406	-1 913 594 -	1 434 775	-3,4 %
Sote/Hyvinvointikuntayhtymä yht.	69 461 767	69 752 000	70 432 000	67 878 301	-2 553 699 -	1 583 466	-2,3 %
Perustamiskustannukset	77 205	0	320 000	226 783	-93 217	149 578	193,7 %
Yht.	69 538 972	69 752 000	70 752 000	68 105 084	-2 646 916 -	1 433 888	-2,1 %

HYVINVOINNIN PALVELUALUE

Vastuhenkilö: hyvinvointijohtaja Matti Ruotsalainen

Toiminnan kuvaus

Hyvinvoinninpalvelualueen palveluilla tuetaan ja annetaan laaja-alaista ja monipuolista kasvatusta ja opetusta lapsille ja nuorille. Lisäksi tarjotaan vapaa-aikapalveluja kuntalaisille sekä luodaan edellytyksiä sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle.

Hyvinvointipalvelut huolehtivat laadukkaasti varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen, muiden kasvatus- ja opetuspalveluiden sekä vapaa-aikapalvelujen järjestämisestä lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Sivistyspalveluiden toimialan tavoitteet pohjautuvat kuntastrategian mukaisiin tavoitteisiin: tasapainoinen talous, hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut, vetovoimainen ja aktiivoiva kunta sekä hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö.

Hyvinvointijohtajan katsaus vuoteen 2017

Vuotta 2017 leimasi sivistystoimessa vahvasti Heinsuon ja Kalliolan koulujen valmistuminen ja käyttöönotto sekä varhaiskasvatus- ja vapaa-aikapalveluiden kehittäminen, jotka kaikki etenivät määrätietoisesti ja suunnitelmien mukaisesti. Hyvinvointipalveluita muutti myös se, että kuntarakenteen muutoksen myötä muuttuviin kunnan palvelutoimintoihin on lähdetty reagoimaan. Tästä muutosprosessin käynnistymisestä on osoituksena sivistyspalveluiden muuttuminen hyvinvointipalveluiksi, jolla tuetaan muutosprosessia kunnan palveluiden päivittämisestä vastaamaan niin uudistuneen kuntalain mukanaan tuomia painotuksia kuin toimintaprosessien kehitystä.

Erityisen huomion ansaitsee palvelualueen pitkäjänteisen kehitystyön mukanaan tuomat kansalliset huomionosoitukset, jossa perusopetuksen osalta IPPO- toimintamalli perusopetuksessa valittiin Vuoden 2017 opetusnovaatioksi EDUCA-messuilla ja nuorisotoimi sai merkittävän huomionosoituksen innovatiivisesta toiminnasta ja sen kehittämisestä Kunteko-tapahtumassa. Huomionosoitukset yhdistettynä uusiin käyttöönotettuihin opetusympäristöihin ovat olleet laajalti esillä ja kiinnostus Hollolan hyvinvointipalveluja kohtaan on ollut poikkeuksellisen laajaa. Vierailijoita on ollut yli 4000 ja kauimmaiset vierailijat Malediiveilta. Hollola on tältä osin näyttänyt kehityksen kärkenä, jolle on ollut myös perusteet olemassa. Nykytilannetta ei ole kuitenkaan saavutettu hetkessä vaan tämänhetkinen tilanne on pitkäjänteisen kehitystyön tulos, johon kunta on panostanut merkittävästi ja toiminut ennakkoluulottomasti paineista huolimatta. Palvelutoiminnan laatua ja sen ylläpitämistä voitaneen kiistatta pitää Hollolan osalta vahvana vetovoimatekijänä, jolle pohja on luotu teoilla puheiden sijasta.

Talouden toteutuma

Hyvinvoinninpalvelualueen talouden toteutuman osalta vuosi 2017 oli arvioitua parempi. Se tulee kuitenkin huomioida, että talousarvion alittaminen ei ollut tavoitteellista kuin henkilöstökulujen osalta, jossa keskeisessä roolissa oli varhaiskasvatuspalveluiden käyttöaste ja sen paraneminen. Vaikutus kudurakenteeseen oli ennakoitua suurempi, joten varhaiskasvatuksen koko henkilöstö on toteuttanut tavoitteensa erinomaisesti. Toisaalta vuoden 2017 talousarviovalmistelussa on ollut mahdollisesti joitain päällekkäisiä kuluvarauksia, koska varhaiskasvatuksen henkilöstökulut alittuivat merkittävästi. Perusopetuksen kokonaisuus puolestaan hiukan ylittyi, mutta kokonaisuutena taloushallinta oli hallinnassa, huolimatta siitä, että talouden seurantajärjestelmän ongelmat ja siitä aiheutuneet haasteet vaikeuttivat merkittävästi palvelualueen taloustoteutuman seurantaa ja järjestelmävaihdoksen vuoksi vertailu aiempien vuosien toteutumaan oli hyvin vaikeaa.

Muissa toiminnoissa kudurakenne toteutui varsin hyvin. Vapaa-aikapalveluissa alitusta hieman syntyi johtuen hankkeiden paremmasta toteutumisesta sekä Kärkölan palvelutoiminnan pienemmistä kustannuksista kirjaston osalta. Ylitysten osalta koulukuljetuksissa nykyinen toimintamalli (Netto) aiheutti koulukuljetuksiin lisäkuluja 120 000€ verran, mikä olisi jäänyt toteutumatta mikäli joukkoliikenteen toimintamalli olisi ollut brutto.

Varhaiskasvatus

Hollolan kunnan päivitetty varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön 1.8.2017. Muutos oli varsin merkittävä. Se perustuu valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2016) ja varhaiskasvatukseen (36/1973, 580/2015) sekä jatkumona esiopetuksen perusteisiin ja Hollolan kunnan esi- ja perusopetuksen suunnitelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelma on kunnallista päiväkotij- ja perhepäivähoitoa, avointa varhaiskasvatustoimintaa sekä yksityistä päiväkotij- ja perhepäivähoitoa ja kerhotoimintaa velvoittava asiakirja.

Varhaiskasvatus oli mukana opetushallituksen rahoittamassa Päijät-Hämeen yhteisessä Seutuvarke -hankkeessa. Hankkeen tavoitteena on varhaiskasvatuksen pedagogisen johtajuuden ja henkilöstön ammatillisuuden vahvistaminen ja kehittäminen, lasten kuulemisen ja osallisuuden vahvistaminen sekä seudullisen verkostoitumisen vahvistaminen sekä hyvien käytäntöjen jakaminen. Prosessi on edennyt hyvin.

Maakunnallinen arviointi varhaiskasvatuksen osalta toteutettiin ensimmäisen kerran tammikuussa. Arviointiin osallistuivat huoltajat, henkilöstö sekä yli 3-vuotiaat lapset. Varhaiskasvatuksen keskeisiä vahvuuksia ovat hoitopaikassa saatu hyvä hoito, lapsiryhmissä ilmenevä turvallinen ja välittävä ilmapiiri sekä lapsia koskevan keskustelun luottamuksellisuus henkilöstön kanssa. Parannettavaa löytyy eniten osallisuuden tunteen vahvistamisessa ja lasten osallistamisessa myös toiminnan suunnitteluun. Huoltajat kaipaavat lisäksi enemmän tietoa lapsensa hoitopäivästä. Henkilöstön osalta kehittämisen painopisteeksi nousi digiosaamisen lisääminen, mikä näkyi myös lasten toiveissa saada sähköisiä välineitä käyttöön.

Elokuusta toteutettiin varhaiskasvatuksen esimiestöiden uudelleen organisointia ja tasapainottamista. Tarve päivittämiselle lähti esimiesten itsensä toimesta, jotka myös valmistelivat kokonaisuuden. Lähiesimiehen tehtäviä hoidetaan esimiestiiminä samaan tapaan kuin perusopetuksessa. Myös erityislastentarhanopettajien osalta työtehtäviä järjestettiin vaikuttavuuden ja tuottavuuden näkökulmasta uudelleen, jotta ryhmien tukea voitiin lisätä toiminnallisilla ratkaisuilla ja lasten tarpeeseen perustuen. Ryhmässä työskenteleviä erityislastentarhanopettajia on toimintavuonna ollut Salpakankaan ja Tiilikankaan esiopetuksessa. Muiden erityislastentarhanopettajien osalta työpanos kohdistui eri päiväkoteihin tarpeiden mukaan. Lisäksi yksi alue-erityislastentarhanopettaja toimi laajemmalla alueella.

Vuorohoito siirtyi Hiekkalinnan päiväkodista Salpakankaan päiväkotiin 1.8.2017. Tämän muutoksen myötä vuorohoitoa tarvitseville esioppilaille pystyttiin järjestämään esiopetusta yhteisenä alkuluokkatoimintana, mitä mahdollisuutta heillä ei aiemmin ollut. Samoin Herralassa aloitettiin päivähoitotoiminta, jonka käynnistäminen mahdollistui perusopetuksen opetusjärjestelyjen myötä.

Perusopetus

Perusopetuksen osalta vuosi 2017 oli merkittävien muutosten vuosi. Uudet elinkaarikoulut käynnistyivät ja Maakansan vuosiluokkien 5-6 opetustoiminta keskitettiin pääosin Heinsuon ja Salpakankaan kouluihin. Uudet koulutilat ja oppimisympäristöt ovat herättäneet poikkeuksellisen paljon kiinnostusta ja positiivista palautetta on tullut todella runsaasti. Lisäksi kävijöiden ja tutustujien määrä on ollut hyvin runsas (yli 4000 henkeä), joista valtaosa kunnista ja sivistystoimista lähes koko maan alueelta. Kauimmaisat vieraat ovat tulleet Venäjältä ja Malediiveilta. Näiltä osin Hollola on ollut vahvasti esillä alan eri foorumeilla. Lisäksi samaan aikaan opetuksen didaktisten kehittämistoimien osalta Hollolaan tuli Educa-messuilla vuoden opetusnovaatio palkinto, joka oli osa koulun toiminnallista kehittämishanketta, jota opetushenkilökunnasta kehitti Johanna Kivekäs. Menetelmää käytetään kaikissa Hollolan kouluissa. Nämä ovat tuottaneet Hollolalle merkittävästi positiivista ja ansaittua huomiota.

Toteutettujen opetusjärjestelyjen kautta saatiin merkittävästi muihin kouluihin toiminnallista liikumavaraa, mikä on auttanut koulujen opetusjärjestelyjä merkittävästi. Vuoden 2017 aikana päästiin viimeinkin tavoitteeseen, jossa opetustoiminta voidaan järjestää tasapuolisesti kaikissa kunnan kouluissa. Lisäksi tavoitteet erityisen tuen palvelujen kulurakenteen kustannusnousun hillitsemisestä on toteutunut kuten etukäteen arvioitiin. Näiltä osin tavoitteet täyttyivät täysimääräisesti. Näköpiirissä ei kuitenkaan ole palvelutarpeen heikentymistä näiltä osin vaan vaatinee edelleen toiminnan tehostamista ja panostamista ennaltaehkäisyyn.

Koulujen osalta myös lasten liikkumiseen kiinnitettiin olennaista huomiota kaikissa kunnan kouluissa. Liikkuva Koulu hankkeen tuella pyritään toteuttamaan lisäliikuntaa kaikissa kouluissa ja kaikille vuosiluokille. Lisäksi tiivis yhteistyö vapaa-aikapalveluiden kanssa on parantunut oppilaan koulupäiväkokonaisuuden toteutusta merkittävästi, joskin vielä on työtä jäljellä kokonaisuuden suhteen.

Vapaa-aikapalvelut

Vapaa-aikapalveluissa toiminta toteutui hyvin ja toiminta päivittyi monella eri tasolla. Kirjasto on selkeästi kehityksessä palvelutoiminnan keskuksiksi, mitä kehitystä on hyvä myös jatkaa. Yhteisökahvila on tuottanut pääosin positiivista palautetta ja avannut kirjastoa eri tavalla myös uusille käyttäjille. Nuorisopalveluiden osalta toiminta on kehittynyt vahvasti aiemmista ajanvietepalveluista yksilöllisemmän ja tavoitteellisemmän toiminnan suuntaan. Intensiiviryhmien toiminta on tuottanut hyviä tuloksia ja toimintamallin avulla on pystytty reagoimaan eri tarpeisiin varsin nopeasti ja ketterästi. Nuorisopalvelut huomioitiin myös valtakunnallisesti Kunteko-tapahtumassa, jossa nuorisopalvelut huomioitiin innovatiivisen kehittämisen osalta. Merkittävä muutoksena voidaan pitää pilottia, jossa seurat ja yhdistykset voivat käyttää maksutta koulujen saleja ja tiloja. Pilotin osalta on lähtökohtana haastaa seuroja ja yhdistyksiä siihen, että he järjestäisivät myös matalan kynnyksen toimintaa alasta tai aiheesta kiinnostuneille, jolloin kuntalaisille mahdollistuu erilaisia vaihtoehtoja osallistua toimintaa. Lisäksi pilotilla toivotaan olevan vaikutusta myös lapsiperheiltä perittäviin maksuihin niitä alentavasti. Ensimmäisen keran pilotin vaikuttavuutta arvioidaan vuonna 2018.

Vapaa-aikapalveluiden kehitystyö jatkuu monella eri tasolla ja varsinkin kumppanuushankkeet eri yhdistysten, seurojen ja toimijoiden kanssa ovat tuottaneet selvästi aktiivisempaa toimintaa vapaa-aikapalvelujen kokonaisuuteen.

Tuloarviot ja määrärahat

HYVINVOINNIN PALVELUALUE						
	ALKUPERÄINEN TA 2017	TA-MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+ Yli/- Alle arvioin
TOIMINTATULOT	4 164 100	0	4 164 100	4 119 859,00	98,94	-44 241,00
TOIMINTAMENOT	48 787 400	0	48 787 400	47 787 444,00	97,95	-999 956,00
TOIMINTAKATE	-44 623 300	0	-44 623 300	-43 667 585,00	97,86	-955 715,00

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

STRATEGINEN TAVOITE: TASAPAINOINEN TALOUS				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDE-MITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Tuottavuuden jatkuva kehittäminen ja nopea reagointi	Yksityisten ja järjestöjen palvelutarjonta vaihtoehtona ja täydennyksenä kunnallisille palveluille	kolmannen sektorin toiminnan mahdollistaminen samoissa tiloissa	toimijoiden määrä, käyttäjiä/kk	toiminnan/liikunnan järjestäjiä liikuntatiloissa 140/kk Kesän lapsiparkkitoiminta, 4H
	Luonnollisen poistuman hyödyntäminen ja työpanoksen tarkempi kohdentaminen	henkilöstön käyttö toimialan sisällä palvelujen tuottamisen ja osaamisen näkökulmasta varhaiskasvatushenkilöstön käyttöaste 90 %	käyttöasteen seuranta	työkierto (osaamisen kehittäminen ja jakaminen) 5-6-luokkien siirtyminen pääosin isompiin yksiköihin (El Kalliola, Hämeenkoski) Käyttöaste 90,35

	Talousseurannan ajantasaisuus ja nopea reagointi poikkeamiin	aktiivinen talouden seuranta ja raportointi mittareiden kehittäminen	kuukausittainen raportointi toimivat, luotettavat ja vertailtavat laskenta-perusteet	SAP-järjestelmä käyttöönoton vaikeudet SPB-mallinnoksesta on saatu analyysi
Vastuulliset investoinnit	Optimaalinen palveluverkko	tasalaatuisten peruspalveluiden tuottaminen vaativien palveluiden keskittäminen oppimisympäristöjen täysimääräinen hyödyntäminen varhaiskasvatus- ja opetus-suunnitelman mukaisesti	maakunnalliset ja kuntakohtaiset arvioinnit palveluiden toteutuminen keskitetysti toteutumisaste käytännössä	5-6-luokat siirtyivät isompiin yksiköihin Kalliola ja Hämeenkoskea lukuun ottamatta luokkamuotoinen erityisopetus toteutetaan keskitetysti, toimintaympäristöt tällä hetkellä pääsääntöisesti kunnossa lukuunottamatta Keski-Hollolaa
	Investointivaihtoehtojen laaja-alainen arviointi	tehtyjen investointien hyödyntäminen	täyttöaste	toiminnalliset muutokset: 5-6-luokkien siirtyminen sekä uudet yksiköt Kalliola ja Heinsuo

STRATEGINEN TAVOITE: TASAPAINOINEN TALOUS				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDE-MITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Konserni-ohjaus ja riskienhallinta	Omistajapolitiikan terävöittäminen	Kansalaisopisto-toiminnan painopisteiden yhteensovittaminen kuntastrategian painopisteiden kanssa kansalaisopistotoiminnasta ja	Kansalaisopistotoiminnan painopisteiden selkeämpi yhteensovittaminen osaksi omaa toimintaa (mm. ennaltaehkäisevän toiminnan toteuttaminen) v. 2017 aikana	Kansalaisopisto päivittää omaa toimintaansa kysynnän ja toteutuneiden toimintojen pohjalta
	Riskien ennaltaehkäisy ja hallinta	riskienhallintasuunnitelman päivittäminen	suunnitelma päivitetty	riskienhallinnan toteutuksesta täytetty oma taulukko

STRATEGINEN TAVOITE: HYVINVOIVA KUNTALAINEN JA TOIMIVAT PERUSPALVELUT				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDE-MITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Ennaltaehkäisevät ratkaisumallit, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen	oikeisiin palveluihin ohjaaminen oikea-aikaisesti verkostoituminen (SOTE ja seutuyhteistyö yms.)	hyvinvointisuunnitelman mukaisesti toteutuneet erityiset opetusjärjestelyt, erityisnuorisotyö ja etsivä nuorisotyö toteutunut rajapinta-yhteistyö LAPE rakenteiden kokonaisuus kunnossa lasten ja nuorten palveluiden osalta	toteutunut -Nuorisotyön intensiiviryhmätoiminta 7 ryhmää. -Koulunuorisotyö LQ-ohjelman käyttö 495 oppituntia. Lape prosessi on käynnissä niin maakunnallisesti kuin kunnan tasolla
	Syrjäytymisen ehkäisy	asiakkaan kohtaaminen ja peruspalveluiden tasalaatuisuus	jatko-opintopaikan saaneiden lukumäärä 100 % etsivän nuorisotyön tavoitettavuus 100 %	-100% -100%
	Terveyserojen kaventaminen	terveysliikunnan toteutuminen	ohjatun liikuntatoiminnan osallistujamäärä/kk liikunnan lisääminen kaikkiin palveluyksiköihin	osallistujamäärä 1210/kk toteutunut: uuden opetussuunnitelman käyttöönotto, Liikkuva koulu -hanke, Liisää liikettä Hollolaan -hanke, 70+ -hanke

STRATEGINEN TAVOITE: HYVINVOIVA KUNTALAINEN JA TOIMIVAT PERUSPALVELUT				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Palvelutarpeen arviointiin perustuvat vaikuttavat, toimivat ja osallistavat palvelut	Systemaattinen palveluarviointi	<ul style="list-style-type: none"> - pedagogiset arviot ja selvitykset - vapaa-aikapalveluiden intensiiviryhmien perustaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - pedagogiset arviot ja selvitykset on tehty - toteutuneet ryhmät 	<ul style="list-style-type: none"> - toteutuu - kaksi toteutunutta intensiiviryhmää
	Palvelumuotoilu; asiakkaiden mukaan ottaminen palvelusuunniteluun	<ul style="list-style-type: none"> - uuden varhaiskasvatus- ja opetus-suunnitelman osallistamisen toteutuminen - toiminnan suunnittelu yhdessä asiakkaiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> - osallistujien määrä - osallistujien määrä 	<ul style="list-style-type: none"> - koulut järjestäneet huoltajatilaisuudet, varhaiskasvatus yksi tilaisuus, 6 HollolaNyt -kyselyä - oppilaskunnat osallistettu 100 %
Kuntalaisten omatoimisuus ja yhteisöllisyyden lisääminen	Yhteisvastuun kehittäminen osallistamalla kuntalaisia	<ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö esim. vanhempainyhdistysten, oppilaskuntien, nuorisovaltuuston kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> - kokoukset, tapaamiset ja niiden toteutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> - kaikilla kouluilla vanhempainyhdistys/-toimikunta (Heinsuolla valmisteluvaiheessa), oppilaskunnat, osassa päiväkodeista vanhempaintoimikunta -nuorisovaltuuston kokoukset 10/ vuosi -nuorisovaltuustolla edustajat hyva / elva
	Palvelurakenteen muuttaminen avopainotteisemmaksi	<ul style="list-style-type: none"> - tilojen monipuolisten käyttömahdollisuuksien lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> - ryhmien määrä 	<ul style="list-style-type: none"> -yhteisöllinen kirjasto suunnitelman aloittaminen -tilojen iltakäyttö
	Omatoimisuuden edistäminen sähköisin palveluin	<ul style="list-style-type: none"> - hoitoaikailmoittaminen sähköisesti - Wilman käytön seuranta - omatoimikirjaston käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - käyttöaste - käyttöaste - käyttöaste 	<ul style="list-style-type: none"> - arvio 70 % - toteutuma-arvio yli 90 % - Pääkirjaston lainoja 21809 kpl - Pääkirjaston kirjautuneita käyttäjiä 6245 kpl - Kalliolan kirjaston lainoja 4152 kpl (30.8.-31.12.2017) - Kalliolan kirjaston kirjautuneita käyttäjiä 647 kpl (30.8.-31.12.2017)
	Kolmannen sektorin roolin lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> - kerhotoiminnan kehittäminen lapsille, nuorille ja aikuisille 	<ul style="list-style-type: none"> - toteutuneiden kerhojen lukumäärä 	<ul style="list-style-type: none"> - avustuksin tuettu kerhotoiminta 13 kpl - yhdistysten kerhotoiminta 22 kpl

STRATEGINEN TAVOITE: VETOVOIMAINEN KUNTA, KEHITTYVÄT ELINKEINOT JA TYÖLLISYYS				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Markkinointi ja viestintä	Uusien välineiden käyttöönotto kunnan tiedottamisessa	palautejärjestelmän ja uuden kyselyn hyödyntäminen	kyselyvastausten kattavuus	Käytössä on Facebook-sivut ja Trimble-palautejärjestelmä vastausprosentti 100 % HollolaNyt –sovellus käytössä

STRATEGINEN TAVOITE: HYVINVOIVA, OSAAVA JA TYÖSTÄ INNOSTUNUT HENKILÖSTÖ				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	TOTEUTUMA 31.12.2017
Kaikki arvioivat ja kehittävät	Keskeisten kehittämiskohteiden valinta ja toteutus	säännöllinen Caf-arviointi	arvioinnin toteutuminen	toteutuu
Hyvät työyhteisöt, osaminen ja laadukas esimiestyö	Työelämätaito- ja työhyvinvointivalmennukset sekä esimiesvalmennukset työhyvinvointikyselyn ja lähtökyselyjen tulosten perusteella	esimiesten säännöllinen kokoontuminen	toteutuneet kokoukset	esimieskokoukset 2 krt/kk, korigryhmät 2 krt/kk, johtoryhmä viikoittain
Vetovoimainen työnantaja	Näkyvä ja toimiva rekrytointi	työnantajan maineesta huolehtiminen		Kuntarekry ja kunnan ilmoitustaulu käytössä
	Työyhteisöjen toimintatapa tukee työssä jatkamista koko työuran	laadukas esimiestyö		toimialan tulos työhyvinvointikyselyssä 4,08 (2016) toteutunut

**YHDISTELMÄSIVU TUNNUSLUVUISTA TEHTÄVÄALUEITTAIN
HYVINVOINNIN PALVELUALUE TP 2017**

VARHAISKASVATUSPALVELUT	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TP 2017
<i>Päivähoito*)</i>				
0-6 v:n ikäluokka yht. 31.12.	1 786	1 832	1 935	1 780
Joista kunnan tuottamassa päiväkotihoidossa	659	658	567	658
Joista kunnan tuottamassa perhepäivähoidossa	99	79	75	64
Joista kunnan tukemassa yksityisessä päivähoitossa	136	163	158	147
<i>Kotihoidon tuki</i>				
Tuen saaja, keskimäärin / vuosi	279	275	273	273
Lapsia tuen piirissä, keskimäärin / vuosi	433	418	417	412
Kotihoidon tuki / tuensaaja / vuosi	4 413	4 274	5 218	4 377
<i>Hoitopaikan hinta (netto) / vuosi</i>				
Päiväkodit	11 792	12 212	13 715	11 574
Perhepäivähoito	11 358	12 148	13 972	13 026
Yksityinen päivähoito	10 487	8 038	8 038	8 005
<i>Hoitopäivän hinta (netto)</i>				
Päiväkodit	69,5	59,44	59,37	55,21
Perhepäivähoito	60,46	78,10	60,87	108,04
<i>Esiopetus</i>				
Lapsia esiopetuksessa,		291	291	286
joista päivähoitoa tarvitsee		174	194	195
Käyttömenot (netto) / 1 000 € (sisältää esiopp. päivähoiton)		2 483	2 747	2 517
Käyttömenot (netto) / esioppilas (sisältää esiopp.päivähoiton)		8 533	9 440	8 799
YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS				
	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TP 2017
<i>Perusopetus**)</i>				
Lapsia esiopetuksessa	275			
Lapsia perusopetuksessa	2 456	2 554	2 554	2 578
Lapsia koululaisten iltapäivätoiminnassa	175	177	171	180
Käyttömenot (brutto) / 1000 € (sis. esiopetuksen ja ip-toim.)	21 805	21 680	23 828	23 709
Käyttömenot (brutto) € / oppilas (sis. esiopetuksen ja ip-toim)	7 499	7 939	8 744	8 596
Kotikuntakorvauksen perusosa € / oppilas	6 226	6 694	6 574	6 574

MUUT KASVATUS- JA OPETUSPALVELUT	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Hollola				
Wellamo-opisto, opetustunteja	9 829	10 774	11 050	10 363
VAPAA-AIKAPALVELUT				
Kirjastopalvelut***)				
Lainausten määrä	275 536	258 536	271 000	289 178
Kävijöiden määrä	171 203	165 499	177 000	190 111
Lainan hinta, euroa	3,24	3,25	3,85	3,72
Kirjaston normaali aukioloaika (tuntia / vko)	64	59	70	75
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä	10	11	11	11
Nuorisopalvelut				
Nuorisotyön piiriin kuuluvien ikäluokka (0-28 vuotiaat)	7 133	7 539	7 539	7 378
Menot (brutto) € / 0-28 vuotias	41,89	66,55	64,29	58,55
Valtionosuus nuorisotyöhön	31 430	33 586	33 586	32 869
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä	4	5	5	5
Liikuntapalvelut				
Uimahallin käynti € / kerta (sis. kuntosalin käytön)		5,09	5,09	5,09
Uimahallin kävijämäärä (käyntikertojen lukumäärä)		105 020	140 000	129 276
Uimakoulutoimintaan osallistuvien lukumäärä		160	350	174
Valtionosuus liikuntatoimintaan		285 528	85 522	85 233
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä		4	4	4

*) Esioppilaan päivähoidon kulut kuuluneet ennen v. 2016 päivähoitoon, nyt esiopetuksessa.

**) Perusopetuksen käyttömenot sisältäneet ennen v. 2016 myös esiopetuksen kustannukset, nyt esiopetuksessa.

***) Kirjaston TP 2015 ja TP 2016 tunnuslukuihin vaikuttaa Kalliolan kirjaston sulkeminen kesällä 2015.

ELINVOIMAN PALVELUALUE

Vastuuhenkilö: Heli Randell

Toiminnan kuvaus

Elinvoiman palvelualue edesauttaa monipuolisen asumismahdollisuuksien syntymistä ja huolehtii yritysten toimintaedellytysten kehittämistä. Palvelualue tuottaa elinkeinoelämän tarvitsemat maankäytön ja kuntatekniikan palvelut, vastaa toimitilojen ja liikuntapaikkojen rakennuttamisesta ja ylläpidosta, huolehtii henkilöliikennepalveluiden tuottamisesta ja asuntotoimen viranomaistehtäväjärjestelyistä. Lisäksi palvelualue vastaa rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen palveluiden järjestämisestä.

Elinvoiman palvelualue toimii elinvoimavaliokunnan ohjauksessa tuottaen tehokkaita, taloudellisia ja asiakaslähtöisiä palveluita kuntalaisille ja sisäisille asiakkaille. Toimiala jakautuu organisatorisesti seuraaviin kokonaisuuksiin: maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto, kaavoitus, liikennepalvelut, kuntatekniikka, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, toimitilapalvelut, vesihuoltolaitos ja hallinto.

Elinvoimajohtajan katsaus vuoteen 2017

Strategisen yleiskaava hyväksyttiin huhtikuussa kunnan valtuustossa. Jatkotyönä on konsulttityönä tehty vuoden 2017 lopulla kaavarunko johon on liittynyt ympäröivään maankäyttöön ja kehätien eritasoliittymiin kytkeytyvän liikenneverkon toimivuus tarkastelulla. Neuvottelut ympäröivien alueiden maanomistajien kanssa on myös aloitettu.

Asemakaavoja hyväksyttiin viisi. Asuinalueiden asemakaavoitusta on jatkettu strategisen yleiskaavan periaatteiden mukaisesti kaavoittamalla Kartanon alueen Etelä-osaan Kuntotien mutkaan 21 omakotitonttia. Vuoden 2017 aikana sai lainvoiman pitkään kestäneet Pyhäniemen kartanonalueen ja Raikkosen alueen asemakaavat. Kaavatyön pitkäkestoisuuteen vaikutti se, että molemmilla kaava-alueilla on runsaasti ympäristöarvoja. Molemmilla alueilla asemakaava mahdollistaa uusien asuntojen rakentamisen.

Yritystoimintaa varten asemakaavoja hyväksyttiin kaksi. Vuoden alussa hyväksyttiin Tarmontien korttelin 113 asemakaavan muutos, jossa asemakaavan muutoksella lisättiin rakennusoikeutta Ruokakesko Oy:n kiinteistöllä ja Naisten Pukutehdas Oy:n tontilla. Toinen hyväksytty asemakaava mahdollistaa monipuolisen paljon tilaa vaativan kaupan sijoittumisen Paassillan yritysalueelle tulevan kehätien eteläisen rampin tuntumaan.

Kunnan omistamia omakotitontteja luovutettiin vuonna 2017 yhteensä 25 kpl. Eniten omakotitontteja luovutettiin Perhoslehdon alueelta. Lisäksi kunta luovutti vuoden 2017 Hopeakallion alueelta tontin Matkakeitaan liikenneasemalle ja Nesteen polttoaineen jakelua varten.

Yrityspalveluissa tehtiin markkinointiyhteistyötä Ladec Oy:n kanssa. Markkinointiaineistoa syntyi myytävistä yritysalueista. Vuoden aikana tehtiin kaksi yritystontin vuokrasopimusta Hopeakallion alueelle. Toinen toimijoista aloitti polttoaineen myynnin lokakuussa 2017, matkakeskuksen rakentaminen alkoi vuodenloppupuolella. Paassillan teollisuusalueen tonteista varattiin kaksi tonttia joulukuussa 2017.

Työllisyyspalvelut siirtyivät konsernihallinnosta 1.6.2017 organisaatiomuutoksen myötä osaksi elinvoiman palvelualueetta. Työllisyyspalvelujen vakituisen henkilöstöön kuuluvat työllisyysvastaava ja kolme vastuuvalmentajaa, joista kaksi valmentajaa toimivat kunnan henkilöstöravintolassa. Talousneuvojan työsuhde on mahdollistettu kuntien yhdistymisrahalla, ja työsuhde on määräaikainen 31.12.2018 asti. Muuta henkilökuntaa on vuosittain määräaikaisissa työsuhteissa palkkatuella veloitetyöllistettyinä. Vuoden 2017 aikana tapahtui myönteinen käänne kunnan työmarkkinatuen maksuosuudessa. Maksettavaa jäi noin 1 500 000 €, joka on noin 250 000 € vähemmän kuin talousarviossa ennakoitiin. Haasteena on edelleen Päijät-Hämeen Hyvinvointiyhtymän tuottama kuntouttavan työtoiminnan määrä, joka on erittäin matala valtakunnalliseen tasoon verrattuna. Tämä vaikuttaa osaltaan merkittävästi kunnan työmarkkinatuen maksuosuuteen ja työllisyyden matalaan aktivointiasteeseen. Vuodesta 2016 lähtien on talousarvioon lisätty merkittävästi rahaa palkkatuella työllistämiseen, jonka avulla työttömien työllistämistä on onnistuttu

kasvattamaan vuosittain. Haasteena on edelleen kuntalisän tunnetuksi tekeminen, sillä siihen varattua rahaa jäi hieman käyttämättä. Hyvä yhteistyö Lahden Työn Paikan ja Hämeen TE-toimiston kanssa mahdollistaa työttömien asiakkaiden eteenpäin saamisen.

Liikennepalveluja järjestettiin seudullisesti ja kuntakohtaisesti. Hämeenlinna – Lahti –välin liikennettä järjestettiin syksystä 2017 yhteistyössä kahden eri lupaviranomaisen (LSL ja Hml) kanssa osallistamalla kilpailutuksen valmisteluun Pekolan liikenteen siirtymäajan sopimusten lakkautuessa osin jo vuoden 2017 puolella. Uutena toimijana aloitti Miodex Oy. Kunnan järjestämää sisäistä palveluliikennettä ajoi Vesikansassa Pohjan Matkat Oy, Maakansan alueella Kuljetuspalvelut Nevala Oy sekä Hämeenkoskella Tmi Ari Kuusela. Vuoden 2017 lopulla kilpailutettiin Maakansan palveluliikenne määräaikaisena heinäkuun loppuun vuodelle 2018. Hyvinvointipalveluille valmisteltiin ja kilpailutettiin neljän auton kuljetuskokonaisuudet syksyllä 2017 alkamaan vuoden 2018 alusta.

Paassillan ja Hopeakallion alueiden rakentaminen jatkui edelleen vuonna 2017. Paassillan alueella rakennettiin Alumiinitien 1. vaihe ja Hopeakallion alueella mm. Hopeakalliontietä rakennettiin noin 200 metrin matkalla. Hopeakallion alueella ensimmäinen liikerakentamishanke käynnistyi syksyllä 2017. Keskustassa tehtiin uuden kauppakeskuksen vaatimia liikennejärjestelyitä Kansankadulla, Keskuskadulla ja Kirjakujalla. Katujen valaistukset myös uusittiin rakennustöiden yhteydessä. Lisäksi rakennettiin mm. Heikkilän alueen 2. vaihe, jatkettiin Koivukujan kevyen liikenteen väylää sekä uusittiin Teurojoen ylittävä Jokelan kevyen liikenteen silta. Hedelmätarhan ja Kartanonpuiston leikkipaikat myös perusparannettiin. Kuntatekniikan ylläpidon alueurakoitsijana jatkoi Viherpalvelut Hyvönen Oy.

Rakennusvalvonnan toimintaan on vaikuttanut ympäristönsuojeluasioiden hoito omana organisaationa 1.1.2016 alkaen sekä Hollolan ja Hämeenkosken kuntien yhdistyminen. Yhdistymisen seurauksena rakennusvalvonnan työmäärä lisääntyi entisen Hämeenkosken alueen lupa-asioiden hoidon myötä.

Vesihuoltolaitoksen toimintavuosi eteni suunnitellusti. Lahti Aqua Oy:n konsessiosopimuksessa ei ollut muuten poikkeavaa toimintaa paitis Kukkilan vedenottamalla oli lipeäsäiliön vuoto. Asiaa on hoidettu vakuutusyhtiön kanssa. Vesihuoltolaitoksen vesi- ja jätevesimaksujen tulot ylittyivät noin 60 t€. Menopuolen ylitys oli noin 130 t€, koska veden ostamista vesilaitoskuntayhtymältä ei oltu budjetoitu.

Kunta päätti keväällä 2017 ulkoistaa rakennusten hoito- ja kunnossapito sekä investointitöiden toteuttamisen omistamalleen osakeyhtiölle 1.1.2018 lähtien. Hollolan Tilapalvelu Oy:n käynnistämiseksi valmistaututtiin syksyn aikana mm. toimitusjohtajan palkkaamisella ja henkilöstön tehtäväkokonaisuuksia ja nimikkeitä muuttamalla.

Vuoden suurimpia tapahtumia olivat Heinsuon ja Kalliolan elinkaarikoulujen valmistuminen ja käyttöönotto. Elinkaarikoulujen valmistuminen ja käyttöönotto eteni suunnitelmien mukaan. Rakentamista on toteuttanut Lemminkäinen Talo Oy. Satulinnan päiväkotia lunastettiin kunnalle. Lunastushinta oli noin 824 000 €.

Sote-kiinteistöjen myyntitoimenpiteisiin ryhdyttiin kesän kynnyksellä. Kiinteistömyyntien tarkoitus on vähentää kunnan kiinteistöriskejä soteuudistuksen yhteydessä. Salpakankaan ja Vesikansan terveyskeskukset myytiin joulukuussa Attendo Oy:lle. Hämeenkosken sotekiinteistöjen myyntitoimenpiteet jatkuvat kuluvana vuonna. Kunta osti Terveystie 2 kiinteistön. Kiinteistölle suunnitellaan uusi hyvinvointikeskus (päätöksenteko on keväällä 2018).

Toimitilapalveluista ruoka- ja siivouspalvelut päätettiin pitää kunnan omana toimintana. Kesän ja syksyn aikana tehtiin toimintasuunnitelma tehostamistoimenpiteistä, joilla saavutetaan kokonaisuudelle asetetut

Käyttötaloudessa elinvoiman palvelualueen talousarvioon varatut määrärahat kulujen osalta olivat noin 22,8 M€ ja toteuma-aste oli 99,8 % ts. menot alittuivat palvelualueella noin 50 t€. Tulot toteutuivat noin 1 M€ budjetoitua paremmin (budj 24,3/tot 25,4 M€). Nettotulos oli noin 1,1 M€ parempi kuin talousarvio. Kulualituksia syntyi kaikilla vastuualueilla eri kulutileihin liittyen. Pääsääntöisesti kulualitukset syntyivät työmarkkinatuen alituksesta 250 t€ sekä rakennusvalvonnan ja ruoka- ja siivouspalveluiden henkilöstömenoalituksista noin 300 t€ sekä erinäisistä ostopalvelu- ja materiaalisäästöistä. Kuluylitykset koostuivat mm. kiinteistöjen lämpöhuollosta 66 t€, liikennealueiden kunnossapitoon liittyvistä lisätöistä n. 30 t€, Lahti-Hämeenlinna välin liikennöintikustannuksista n. 50 t€.

Kiinteistöjen ylläpidossa tulopuolen ero suunniteltuun aiheutui elinkaarikoulujen pääomavuokran virheestä budjetissa (pääomavuokrasta vain puolet oli otettu budjettiin) ja kuntatekniikan aiempien vuosien korvauksista n. 100 t€, suunniteltua isommasta konelaskutuksesta n. 100 t€ sekä valtiolta saaduista palkkatukipalautuksista 140 t€. Rakennusvalvonnassa tulot jäivät suunniteltua pienemmiksi noin 75 t€, koska lupamäärät pienentyivät ja isojen kohteiden lupahakemuksia oli ainoastaan yksi.

Toteutuneiden investointikustannusten loppusumma kunnan osalta oli noin 6,8 M€, josta vesihuoltolaitoksen osuus noin 2,2 M€, talonrakennuksen osuus noin 1,6 M€ ja kuntatekniikan osuus noin 3,0 M€. Toteutuma-aste yhteensä oli noin 93,2 %. Kuntatekniikan osuudessa on mukana teollisuusalueen esirakentamiskustannukset. Irtaimen osuuden kustannus oli noin 70 t€.

Kuntatekniikan investoinneissa kulut alittuivat noin 97 000 € lopulliseen talousarvioon verrattuna. Alkuperäistä talousarviota korjattiin syksyllä 2017 pienentämällä investointeihin osoitettua määrärahaa 560 000 €. Suurin pienennystarve kohdistui Hopeakallion ja Paassillan alueiden esirakentamiseen, jossa Paassilla II alueen asemakaava sai lainvoiman vasta kesällä 2017 ja Hopeakallion alueen esirakentamisen käynnistäminen ei ollut loppuvuodesta järkevää alueella käynnistyneen liikerakentamisen takia.

Kiinteistöinvestoinnit toteutuivat lähes budjetin mukaan. Vuoden aikana määrärahatarvetta pienennettiin noin 400 t€, koska virastoon liittyviä korjaustöitä ei toteutettu suunnitellussa laajuudessa.

Vesihuoltolaitoksen investoinneista jäi toteutumatta noin 330 000 €. Pääsyyt budjetin alittumiseen johtuivat siitä, että toteutumattomat alittivat kustannusarviot ja projekteja siirtyi tuleville vuosille (mm. Mäkirinteentien vesihuolto).

Hollolan ja Hämeenkosken yhdistymissopimukseen liittyneet toimenpiteet elinvoiman palvelualueella olivat vuonna 2017 yrityskoordinaattorin töiden jatkuminen yritysalueiden myynnin tehostamiseksi, rakennus- ja huoneistorekisterin (Rahu-rekisteri) puutteiden selvittäminen edistyi sekä rakennusvalvonnan sähköiseen lupa-asiointiin aloitettiin.

Vuosi on ollut kiireinen ja työntäyteinen. Johtamisjärjestelmän uusiminen ja tukipalveluselvitykset työllistivät syksyllä 2017. Resurssiasiat olivat pinnalla läpi vuoden. Kehitys- ja kaavoituspäällikön sekä elinkeinopäällikön rekrytoinnit eivät tuottaneet tulosta. Rekrytoinnit jatkuvat. Vesihuoltolaitoksen päällikön tehtävään haetaan uutta avainresurssia edellisen irtisanouduttua. Paikkatietoasiantuntijan ja ympäristösihteerin rekrytoinnit onnistuivat suunnitellusti. Palvelualueen toimistotehtäviä varten on käynnistetty toimistosihteerin rekrytointi tammikuussa 2018.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kokonaisuutena toteutuivat pääosin hyvin. Henkilöstömuutokset ja resurssivajaukset ovat osin vaikuttaneet toiminnallisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Tuloarvot ja määrärahat

ELINVOIMAN PALVELUALUE yhteensä kaikki						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	24 701 400	-541 000	24 160 400	25 291 069,00	104,68	1 130 669,00
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	185 200	0	185 200	120 694,00	65,17	-64 506,00
TOIMINTAMENOT	21 797 200	1 049 003	22 846 203	22 796 048,00	99,78	-50 155,00
TOIMINTAKATE	3 089 400	-1 590 003	1 499 397	2 615 715,00	174,45	1 116 318,00

ELINVOIMAN PALVELUALUE (ei sis. VHL eikä Toimitilapalvelut-taseyksiköitä)						
	ALKUPERÄINEN TA 2017	TA-MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	1 021 000	160 000	1 181 000	1 586 262,00	134,32	405 262,00
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	61 000	0	61 000	82 806,00	135,75	21 806,00
TOIMINTAMENOT	6 567 600	1 750 003	8 317 603	8 542 528,00	102,70	224 925,00
TOIMINTAKATE	-5 485 600	-1 590 003	-7 075 603	-6 873 460,00	97,14	202 143,00

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

STRATEGINEN TAVOITE: TASAPAINOINEN TALOUS				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	Toteuma 2017
Vastuulliset investoinnit	Optimaalinen palveluverkko	Yleiskaavoitus ohjaa palveluverkon sijoittamista.	Strategisen yleiskaavan hyväksyminen (kevät 2017) ja toteutumisen seuranta.	Strateginen yleiskaava, valtuusto hyväksyi 3.4.2017, lainvoimainen 7.6.2017
Konserniohjaus ja riskienhallinta	Omistajapolitiikan terävöittäminen	Maanhankinta strategisen yleiskaavan ja maapoliittisen ohjelman mukaisesti.	Maapoliittinen ohjelma sisältäen keinot maanhankinnan edistämiseksi on valmis ja hyväksytty vuoden 2017 keväällä.	Maapoliittinen ohjelma valtuusto hyväksynyt 3.4.2017

STRATEGINEN TAVOITE: HYVINVOIVA KUNTALAINEN JA TOIMIVAT PERUSPALVELUT				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMITTARIT	Toteuma 2017
Palvelutarpeen arviointiin perustuvat vaikuttavat, toimivat ja osallistavat palvelut	Systemaattinen palveluarviointi	Joustava ja sujuva lupahakemusten käsittely rakennus- ja ympäristövalvonnassa.	Päätöksen valmistuminen siitä, kun tarvittavat asiakirjat on saatavilla <ul style="list-style-type: none"> - rakennuslupa 3 vk - ympäristö- ja maa-aineslupa 4 kk - meluilmoitus 1 kk 	Rakennusvalvonnan kaikkien lupapäätösten keskimääräinen käsittelyaika on 19.6 pv/päätös. Käsittelyajat hieman pidentyneet 30.6. tilanteesta. Sähköisen palvelun käyttöönotto 1.1.2018 vienyt lupakäsittelyn resursseja syksyllä 2017. Ympäristövalvonnan osalta tavoite on toteutunut.

STRATEGINEN TAVOITE: VETOVOIMAINEN KUNTA, KEHITTYVÄT ELINKEINOT JA TYÖLLISYYS				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDEMIT- TARIT	Toteuma 2017
Mahdollis- tava kaavoitus ja veto-voimainen ympäristö	Riittävä tontti- tarjonta	Riittävä tonttitarjonta seuraavalle viidelle vuodelle kysyntää vastaavasti.	<p>Kunnan tonttireservi/ 5 vuotta (asema- kaava lainvoimainen)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omakotitontit 150 kpl - Muut pientalot 5000 k-m2 - Kerrostalot 12 500 k-m2 (mukana yksityiset) - Yritystontit 100 ha <p>Kaavoitusohjelman toteutumisseuranta</p> <p>Tonttien luovutus- suunnitelman seuranta</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Omakotitontit 133 kpl - Muut pientalot 34 504 k-m2 - Kerrostalot 15 500 k-m2 (kunnan) - Kerrostalotontit 26 760 k-m2 (yksityiset) - Yritystontit 116 ha <p>Kaavoitusohjelman seuranta esitelty 17.1.2017 (tela). Kaavoitusohjelma, kunnanhallituksen kokous 2.10.2017 Omakotitonttien luovutusta koskevat tiedot päivitetään kerran kuussa. Muista tonteista seuranta tehdään talouden seurannan yhteydessä</p>
Vaikuttava elin-keinotoimi ja työllisyyden edistäminen	Osaamisen kehittäminen	Ladec ja LahtiRegionin markkinointiyhteistyön tiivistäminen kunnan kanssa	Aikataulutettu yhteistyösuunnitelma vuodelle 2017 ja osallistuminen suunnitelman mukaan	<p>Ladecin kanssa tiivistä yritysalueiden markkinointia hyödyntäen VT12 kehätie materiaalia. Myös datakeskus markkinointiselvitys teetetty.</p> <p>Hollolan kunta arvioi syksyn aikana toimintamallia LahtiRegionin ja omakoti tonttialueiden markkinoinnin suhteen.</p>

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS, TASEYKSIKKÖ

Elinvoiman Palvelualue / Vesihuoltolaitos

Vastuhenkilö: Elinvoimajohtaja Heli Randell

Toiminnan kuvaus

Hollolan vesihuoltolaitos vastaa Hollolan kunnan yleisen vesihuollon järjestämisestä lakien ja määräysten mukaisesti. Hollolan kunta on sopinut vesihuollon järjestämisestä ja vesihuoltopalvelujen tuottamisesta Lahti Aqua Oy:n kanssa konsessiosopimukseen perustuen vuodesta 2008 alkaen. Sopimuksen kokonaiskesto on 15 vuotta.

Vesihuoltolaitos huolehtii vesihuoltolain mukaisin hinnoitteluperustein vedenhankinnasta ja jakelusta sekä viemäroinnista alueilla vesihuoltolaitoksen toiminta-alueilla. Laitoksen palveluja käyttäviltä asiakkailta peritään vesihuoltolain edellyttämiä vesihuottomaksuja. Vesihuoltolaitos antaa asiantuntijatukea maankäyttöön ja kaavoittamiseen. Konsessiosopimuksen mukaisesti Lahti Aqua Oy huolehtii aiemmin mainittujen palveluiden järjestämisestä Hollolan kunnan alueella. Lahti Aqua Oy:n ja kunnan tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan neljännesvuosittain yhteistyöryhmän kokouksissa. Yhteistyön periaatteena on säilyttää kuntakohtaiset maksut, omistus ja investoinnit, mutta tuottaa palvelut yhdessä yksikössä.

Käyttäjäpaikkoja (=vesimittareita) oli vuoden lopussa 4413 kappaletta (v. 2016 3364 kappaletta). Käyttäjäpaikka tarkoittaa asiakas- eli liittymäkiinteistöä, ei vesihuoltopalveluita käyttävää kuntalaista.

Tuloarviot ja määrärahat

VESIHUOLTOLAITOS/TASEYKSIKKÖ						
	ALKUPERÄINEN TA 2017	TA-MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	4 080 800	0	4 080 800	4 134 905,00	101,33	54 105,00
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	0	0	0	6 888,00		
TOIMINTAMENOT	2 175 100	0	2 175 100	2 305 191,00	105,98	130 091,00
TOIMINTAKATE	1 905 700	0	1 905 700	1 836 602,00	96,37	69 098,00

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

STRATEGINEN TAVOITE: HYVINVOIVA KUNTALAINEN JA TOIMIVAT PERUSPALVELUT				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSA TAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDE-MITTARIT	Toteuma 2017
Vastuulliset investoinnit	Optimaalinen palveluverkko	Yleiskaavoitus ohjaa palveluverkon sijoittumista	Strategisen yleiskaavan hyväksyminen ja toteutumisen seuranta	Valtuusto on hyväksynyt 3.4. 2017 strategisen yleiskaavan. Vesihuollon kehittämissuunnitelma päivitetään sen mukaiseksi.

TOIMITILAPALVELUT, TASEYKSIKKÖ

Elinvoiman palvelualue / Toimitilapalvelut

Vastuuhenkilöt: Käyttötalous: toimitilainsinööri Juha Sipilä,
Investoinnit: tilakeskuspäällikkö Tuomo Vesikko

Toiminnan kuvaus

Toimitilapalvelut on vastannut kunnan kiinteistöjen rakennuttamisesta, kunnossapidosta ja hoidosta. Toimitilapalveluiden tehtäviin kuuluu myös kunnan metsien, torin ja peltojen hoito ja vuokraus. Vuokra-asuntojen vuokraus- ja kunnossapitotoiminta siirretään pääosin Hollolan Asuintalot Oy:lle 1.3.2017 alkaen.

Toimitilapalveluihin kuuluvat ruoka- ja siivouspalvelut tuottaa laadukkaita palveluja tehokkaasti ottaen huomioon myös viihtyvyystekijät. Elinvoimavaliokunta hyväksyi 26.9.2017 ruoka- ja siivouspalvelun uuden toimintasuunnitelman, joka on laadittu vuosille 2017 – 2019. Ruoka- ja siivouspalvelu tuottaa Hollolan kunnan tarvitsemat palvelut pääsääntöisesti itse. Veskikansan ulkoistetut palvelut otetaan omaan tuotantoon 5.6.2018 lähtien. Ruoka- ja siivouspalveluyksikkö on tukipalvelutuotannon edelläkävijä Suomessa. Laadukkaat asiakaslähtöiset palvelut tuotetaan taloudellisesti ja tehokkaasti viihtyisyystekijät huomioiden.

Kuvaus toiminnassa tapahtuneista muutoksista tai rakenteessa tapahtuvista muutoksista

Talousarviorakennetta on kehitetty niin, että kiinteistöjen PTS-korjaukset on erotettu omaksi kokonaisuudekseen. Tällä muutoksella pyritään siihen, että rakennusten tekniseen kunnossapitoon varataan riittävät määrärahat, ettei korjausvelka kasva eikä kiinteistöjen tekninen kunto heikkene liikaa. PTS-korjauksiin on varattu 180 000 euroa käyttötalouden määrärahoja ja 850 000 euroa investointimäärärahoja. PTS-suunnitelmassa arvioidusta kustannuksista jäädään jälkeen n. 900 000 euroa eli tällä summalla korjausvelka kasvaa. Tämä tulee ottaa huomioon seuraavia talousarvioita valmisteltaessa.

Heinsuon ja Kalliolan koulujen osalta suurena muutoksena on se, että vastuu kiinteistön tilojen käyttökelpoisuudesta, kunnossapidosta ja siivouksesta on sopimuksella siirretty Lemminkäinen Talo Oy:lle, joka vastaa siitä seuraavat 20 vuotta. Sopimus alkoi syksyllä 2017.

Toimitilapalveluista siirrettiin rakennuksiin liittyvät hoito- ja kunnossapitotehtävät sekä investointien toteuttaminen kunnan omistamaan Hollolan Tilapalvelu Oy:öön 1.1.2018. Syksyn 2017 aikana valmistauduttiin toimintojen siirtymiseen mm. palkkaamalla toimitusjohtaja ja sopimalla henkilöstön tehtäväkuvista, tehtävänimikkeistä, vastuista jne. Ruoka- ja siivouspalvelut jäivät kunnan omaksi toiminnaksi.

Toiminnan sisältämät riskit

Riskinä on PTS-korjauksiin varattujen määrärahojen riittämättömyys ja rakennusten korjausvelan kasvu.

Tuloarviot ja määrärahat

TOIMITILAPALVELUT/TASEYKSIKKÖ						
	ALKUPERÄINEN TA 2017	TA-MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+ Yli/- Alle arvioin
TOIMINTATULOT	19 599 600	-701 000	18 898 600	19 569 902,00	103,55	671 302,00
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	124 200	0	124 200	31 000,00	24,96	-93 200,00
TOIMINTAMENOT	13 054 500	-701 000	12 353 500	11 948 329,00	96,72	-405 171,00
TOIMINTAKATE	6 669 300	0	6 669 300	7 652 573,00	114,74	-983 273,00

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

STRATEGINEN TAVOITE: TASAPAINOINEN TALOUS				
KRIITTINEN MENESTYS TEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDE-MITTARIT	Toteuma 2017
Tuottavuuden jatkuva kehittäminen ja nopea reagointi	Yksityisten ja järjestöjen palvelutarjonta vaihtoehtona ja täydennyksenä kunnallisille palveluille	Tukipalvelujen järjestäminen selvitetään sote-ratkaisun yhteydessä.	Selvitys on valmis 30.4.2017	3.4.2017 kunnan valtuuston päätöksellä sivistyspalveluiden ja muiden alojen ruoka- ja siivouspalvelut tarjotaan pääsääntöisesti omana toimintana toimintaa tehostaen erillissuunnitelman pohjalta 2017-2019.
	Talousseurannan ajantasaisuus ja nopea reagointi poikkeamiin	Haahtela -järjestelmän hyödyntäminen sisäisen vuokran määrittelyssä selvitetään. Laaditaan ohjeistus vuokraperiaatteiden määrittämiseksi.	Selvitys on valmis 3/2017.	Valmis
Vastuulliset investoinnit	Investointivaihtoehtojen laaja-alainen arviointi	Investointien vaihtoehtolaskelmat ja kokonaistaloudellisuuden arviointi ja eri rahoitusvaihtoehtojen selvittäminen.	Vaikutusten arviointimalli käyttöön. Leasing-rahoitusten koskevien linjausten määrittely.	Kesken Keskustelu on käyty talousjohtajan kanssa keväällä. Leasing-rahoitus tarkastellaan tapauskohtaisesti.

STRATEGINEN TAVOITE:TASAPAINOINEN TALOUS				
KRIITTINEN MENESTYSTEKIJÄ	OSATAVOITE	TOIMENPIDE	TOIMENPIDE-MITTARIT	Toteuma 2017
Konserniohjaus ja riskienhallinta	Omistajapolitiikan terävöittäminen	Kiinteistöjen salkutus päivitetään kerran vuodessa.	Päivitys toteutettu 1.10 mennessä	Elinvoimajohtaja ja Hollolan Tilapalvelu Oy:n toimitusjohtaja antoivat katsauksen kiinteistöjen salkutukseen liittyvistä toimenpiteistä kunnanhallitukselle 14.12.2017.

TUNNUSLUVUT TEHTÄVÄALUEITTAIN

Einvoimavaliokunta	TP 2015	TP 2016	TP 2017
Kuntatekniikka ja varikkotoimi			
Liikennealueiden hoito, €/asukas	30,6	18,8	23,0
Puistojen ja viheralueiden hoito, €/asukas	5,9	5,3	10,2
Ajoneuvojen käyttöaste, %	83	84	86
Liikunta-alueiden hoito €/asukas	19,31	18,8	19,7
Toimintalapaletut			
Rakennusten ylläpitokustannukset €/rak-m ² /vuosi	14,08	9,12	10,39
Rakennusten kunnossapito €/rak-m ² /vuosi	2,58	2,40	1,98
Sähköenergian menekki kWh/rak-m ² /vuosi	23,4	21	22,65
Lämpöenergian menekki kWh/rak-m ³ /vuosi(v.2017 alkaen)	x	40,77	40
Siivouksen kokonaiskustannukset €/siiv.m ² /kk	1,83	1,835	1,9
Siivouksen työaika menekit h/sm ² /v	0,93	0,91	0,95
Ruokapalvelu/ sivistystoimiala, aterian keskihinta/ €	3,39	3,33	3,21
Ruokapalvelu/ kokopäivälaitos, aterian keskihinta/ €	5,56	6,07	5,65
Maankäyttöpalvelut			
Raakamaan hankinta, hehtaaria	0,45	0	4,1
Tonttireserviä (AO) yht. kpl	195	142	147
Tonttireserviä (AP, AR), yht. k-m ²	30 658	34 981	36 625
Tonttireserviä (AK,AL) yht. k-m ²	5 500	15 500	15 500
Tonttireserviä (T) yht. ha (v. 2015 alkaen)	29	36	38
Tonttireserviä (K) yht. ha (v. 2015 alkaen)	10	10	13
Tonttireserviä (LTA) yht. ha (v. 2015 alkaen)	65	65	65
Tonttireserviä (P) yht. ha (v. 2016 alkaen)	x	x	1
Uusia AO-tontteja annettu luovutukseen (v. 2016 alkaen)	x	52	12
Myyty tai vuokrattu (AO), kpl	22	25	25
Myyty tai vuokrattu (AP,AR), k-m ²	0	1 669	0
Myyty tai vuokrattu (AK,AL), k-m ²	0	3 000	0
Kaavoitus			
Asemakaava ja muutos yhteensä ha	59,6	3,4	69,1
Uutta rakennusoikeutta (AP, AR), k-m ²	0	0	1641
Uutta rakennusoikeutta (AK,AL), k-m ²	9500	15500	0
Uusia kaavoitettuja tontteja (AO), kpl	x	4	30
Rakennusvalvonta			
Rakennuslupien ja ilmoitusten määrä	288	312	317
Valmistuneet asunnot	48	84	72
Vesihuoltolaitos			
Laskutettu vesi, 1000 m ³	810	869	875
Laskutettu jätevesi, 1000 m ³	785	833	842
Liittyneiden kiinteistöjen määrä, kpl	3 964	4 364	4 413
Vesimaksu, €/m ³	1,54	1,54	1,54
Jätevesimaksu, €/m ³	2,52	2,52	2,52
Tuloutus kunnalle, milj.€	0,3	0,3	0,3
Väestö:	23 915	23 794	23 789

YHDISTELMÄ KÄYTTÖTALOUSTULOISTA JA MENOISTA

Yhdistelmä toimintatuloista

	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Käyttö 2017	Käyttö %	+Yli/- Alle arvion
Konsernipalvelut						
Toimielimet	0	0	0	36 519,40	0,00	36 519,40
Vaalit	0	0	0	1 034,76	0,00	1 034,76
Hallintopalvelut	155 000	0	155 000	142 181,76	91,73	-12 818,24
Talouspalvelut	157 700	0	157 700	158 299,03	100,38	599,03
Yhdistyserät	900 000	0	900 000	900 000,00	100,00	0,00
Henkilöstöpalvelut	202 200	0	202 200	217 042,65	107,34	14 842,65
Hyvinvoinnin koordinoiti	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Työllisyyspalvelut	284 600	-160 000	124 600	233 405,25	187,32	108 805,25
Tietohallintopalvelut	399 900	0	399 900	418 114,89	104,55	18 214,89
Maa- ja metsätilat	938 500	0	938 500	1 191 656,24	126,97	253 156,24
Yhteensä	3 037 900	-160 000	2 877 900	3 298 253,98	114,61	420 353,98
Kunnan sosiaali- ja terveyspalvelut						
Sosiaalipalvelut	0	0	0	389 130,74	0,00	389 130,74
Yhteensä	0	0	0	389 130,74	0,00	389 130,74
Sivistyspalvelut						
Hollolan sivistystoimen hallinto- ja talouspalvelut	0	0	0	24 914,27		24 914,27
Hollolan varhaiskasvatuspalvelut	1 487 100	0	1 487 100	1 324 367,99	89,06	-162 732,01
Hollolan yleissivistävä koulutus	2 050 200	0	2 050 200	1 941 618,57	94,70	-108 581,43
Hollolan muut kasvatus- ja opetuspalvelut	0	0	0	217 881,78	0,00	217 881,78
Hollolan vapaa-aikapalvelut	626 800	0	626 800	611 076,10	97,49	-15 723,90
Yhteensä	4 164 100	0	4 164 100	4 119 858,71	98,94	-44 241,29
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
Tekniset palvelut						
Tekninen hallinto	0	0	0	99 509,48	0,00	99 509,48
Kuntatekniikka	362 300	0	362 300	721 876,56	199,25	359 576,56
Liikuntapaikat	72 700	0	72 700	81 016,93	111,44	8 316,93
Rakennusvalvonta	337 000	0	337 000	261 834,28	77,70	-75 165,72
Liikennepalvelut	245 000	0	245 000	214 360,37	87,49	-30 639,63
Kaavoitus	10 000	0	10 000	1 500,00	15,00	-8 500,00
Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto	55 000	0	55 000	51 297,17	93,27	-3 702,83
Työllisyyspalvelut	0	93 829	93 829	121 720,51	129,73	27 891,51
Henkilöstöravintola	0	66 171	66 171	62 296,04	94,14	-3 874,96
Yrityskoordinoiti	0	0	0	53 657,00	0,00	53 657,00
Yhteensä	1 082 000	160 000	1 242 000	1 669 068,34	134,39	427 068,34
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	4 080 800	0	4 080 800	4 141 792,54	101,49	60 992,54
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	19 723 800	-701 000	19 022 800	19 600 902,41	103,04	578 102,41
Yhteensä TEKNINEN LAUTAKUNTA	24 886 600	-541 000	24 345 600	25 411 763,29	104,38	1 066 163,29
Toimintatuotot yhteensä	32 088 600	-701 000	31 387 600	33 219 007	105,83	1 831 407
Valmistus omaan käyttöön						
Tekniset palvelut						
Kuntatekniikka	58 000	0	58 000	94 147,66	162,32	36 147,66
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	130 500	0	130 500	60 728,61	46,54	-69 771,39
Valmistus omaan käyttöön yhteensä	188 500	0	188 500	154 876,27	82,16	-33 623,73
INVESTOINTIOSA						
Kiinteä omaisuus	0	0	0	54 722,93		54 722,93
Aineeton käyttöomaisuus	0	0	0	1 283 343,81		1 283 343,81
Irtain omaisuus	0	0	0	0,00		0,00
Tekninen lautakunta	0	0	0	37 619,88		37 619,88
Kunnallistekniikka	0	0	0	0,00		0,00
Muut yleiset alueet	0	0	0	5 000,00		5 000,00
Investointiosa yhteensä	0	0	0	1 380 686,62		1 380 686,62

Yhdistelmä toimintamenoista

	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Käyttö 2017	Käyttö %	+Yli/- Alle arvion
Konsernipalvelut						
Toimielimet	333 200	0	333 200	336 339,88	100,94	3 139,88
vaalit	34 900	0	34 900	38 107,03	109,19	3 207,03
Hallintopalvelut	1 816 400	0	1 816 400	1 679 593,70	92,47	-136 806,30
Talouspalvelut	1 316 600	0	1 316 600	1 246 246,80	94,66	-70 353,20
Yhdistyserät	360 400	0	360 400	405 690,54	112,57	45 290,54
Henkilöstöpalvelut	697 800	0	697 800	584 884,69	83,82	-112 915,31
Hyvinvoinnin koordinointi	66 900	0	66 900	63 408,41	94,78	-3 491,59
Työllisyyspalvelut	3 056 500	-1 750 003	1 306 497	957 081,01	73,26	-349 415,99
Tietohallintopalvelut	572 400	0	572 400	561 242,28	98,05	-11 157,72
Maa- ja metsätilat	163 000	0	163 000	432 298,32	265,21	269 298,32
Yhteensä	8 418 100	-1 750 003	6 668 097	6 304 892,66	94,55	-363 204,34
Kunnan sosiaali- ja terveyspalvelut						
Sosiaalipalvelut	70 790 000	1000000	71 790 000	68 947 094,83	96,04	-2 842 905,17
Yhteensä	70 790 000	1 000 000	71 790 000	68 947 094,83	96,04	-2 842 905,17
Sivistyspalvelut						
Hollolan sivistystoimen hallinto- ja talouspalvelut	494 700	0	494 700	554 134	112,01	59 434,00
Hollolan varhaiskasvatuspalvelut	12 505 800	0	12 505 800	11 437 032	91,45	-1 068 768,16
Hollolan yleissivistävä koulutus	31 947 400	0	31 947 400	31 767 409	99,44	-179 991,44
Hollolan muut kasvatus- ja opetuspalvelut	447 200	0	447 200	884 239	197,73	437 039,30
Hollolan vapaa-aikapalvelut	3 392 300	0	3 392 300	3 144 631	92,70	-247 669,25
Yhteensä	48 787 400	0	48 787 400	47 787 444,45	97,95	-999 955,55
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
Tekniset palvelut						
Tekninen hallinto	2 329 300	0	2 329 300	2 424 951,74	104,11	95 651,74
Kuntatekniikka	1 570 300	0	1 570 300	1 669 630,88	106,33	99 330,88
Liikuntapaikat	565 600	0	565 600	577 385,98	102,08	11 785,98
Rakennusvalvonta	580 200	0	580 200	495 614,64	85,42	-84 585,36
Liikennepalvelut	645 800	0	645 800	693 869,88	107,44	48 069,88
Kaavoitus	371 400	0	371 400	370 319,51	99,71	-1 080,49
Maaomaisuuden hallinta ja paikkatiето	505 000	0	505 000	466 794,87	92,43	-38 205,13
Työllisyyspalvelut	0	1 680 831	1 680 831	1 754 566,27	104,39	73 735,27
Henkilöstöravintola	0	69 172	69 172	74 150,80	107,20	4 978,80
Yrityskoordinointi	0	0	0	15 243,29	0,00	15 243,29
Yhteensä	6 567 600	1 750 003	8 317 603	8 542 527,86	102,70	224 924,86
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	2 175 100	0	2 175 100	2 305 191,45	105,98	130 091,45
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	13 054 500	-701 000	12 353 500	11 948 329,03	96,72	-405 170,97
Yhteensä TEKNINEN LAUTAKUNTA	21 797 200	1 049 003	22 846 203	22 796 048,34	99,78	-50 154,66
Toimintamenot yhteensä	149 792 700	299 000	150 091 700	145 835 480	97,16	-4 256 220
INVESTOINTIOSA						
Kiinteä omaisuus	200 000	430 000	630 000	466 525,43	74,05	-163 474,57
Aineeton käyttöomaisuus	0	620 000	620 000	666 360,00	107,48	46 360,00
Irtain omaisuus						
Sivistyslautakunta	3 270 000	0	3 270 000	2 557 989,87	78,23	-712 010,13
Tekninen lautakunta	75 000	20 000	95 000	51 138,33	53,83	-43 861,67
Kunnallistekniikka						
Liikennealueet	4 030 000	-660 000	3 370 000	3 080 112,95	91,40	-289 887,05
Muut yleiset alueet	205 000	100 000	305 000	252 878,46	82,91	-52 121,54
Toimitilapalvelut, taseyksikkö						
Toimitilapalveluiden hankekohtaiset investoinnit						
Salpakankaan terveysasema	550 000	-40 000	510 000	525 568,22	103,05	15 568,22
Kunnanvirasto	500 000	-469 000	31 000	17 768,20	57,32	-13 231,80
Toimitilapalveluiden muut rakennusinvestoinnit	960 000	109 000	1 069 000	1 046 206,17	97,87	-22 793,83
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	2 500 000	0	2 500 000	2 165 552,02	86,62	-334 447,98
Investointiosa yhteensä	12 290 000	110 000	12 400 000	10 830 099,65	87,34	-1 569 900,35

2.3 Tuloslaskelmaosa

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU 2017

	Alkuperäinen talousarvio yhteensä	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama +Yli/-alle arvion
Toimintatuotot	31 903 400	-701 000	31 202 400	33 098 313	1 895 913
Myyntituotot	13 631 200	-701 000	12 930 200	13 444 146	513 946
Maksutuotot	2 658 000	0	2 658 000	2 245 979	-412 021
Tuet ja avustukset	1 356 400	0	1 356 400	1 824 760	468 360
Muut toimintatuotot	14 257 800	0	14 257 800	15 583 428	1 325 628
Valmistus omaan käyttöön	185 200	0	185 200	120 694	-64 506
Toimintamenot	-149 792 700	-299 000	-150 091 700	-145 835 641	-4 256 059
Henkilöstökulut	-32 918 225	230 853	-32 687 372	-31 036 072	-1 651 300
Palvelujen ostot	-95 030 075	-732 178	-95 762 253	-93 462 982	-2 299 271
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 336 300	156 558	-5 179 742	-5 027 147	-152 595
Avustukset	-4 379 100	0	-4 379 100	-3 981 266	-397 834
Muut toimintakulut	-12 129 000	45 767	-12 083 233	-12 328 174	244 941
Toimintakate	-117 704 100	-1 000 000	-118 704 100	-112 616 634	-6 087 466
Verotulot	89 093 000	0	89 093 000	91 982 592	2 889 592
Valtionosuudet	36 300 000	440 000	36 740 000	36 770 665	30 665
Rahoitustuotot ja -kulut:	-324 000	0	-324 000	-159 690	-164 310
Korkotulot	2 000	0	2 000	983	-1 017
Muut rahoitustulot	779 700	0	779 700	814 237	34 537
Korkokulut	-800 000	0	-800 000	-661 889	-138 111
Muut rahoituskulut	-305 700	0	-305 700	-313 020	7 320
Vuosikate	7 364 900	-560 000	6 804 900	15 976 932	9 172 032
Poistot ja arvonalentumiset	-7 342 800	-1 000 000	-8 342 800	-10 914 716	2 571 916
Tilikauden tulos	22 100	-1 560 000	-1 537 900	5 062 217	6 600 117
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys	0	0	0	5 898	5 898
Varausten lisäys (-) tai vähennys	0	0	0	-5 000 000	-5 000 000
Tilikauden ylijäämä+/ alijäämä	22 100	-1 560 000	-1 537 900	68 114	1 606 014

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU 2017

HOLLOLAN KUNTA, VHL, Toimitilapalvelut,

	Talousarvio kunta	Talousarvio VHL	Talousarvio Toimitilapalvelut	Talousarvio Yhteensä	Toteutuma Kunta	Toteuma VHL	Toteuma Toimitilapalvelut	Toteutuma Yhteensä	Poikkeama +Yli/-alle arvion
Toimintatuotot	8 223 000	4 080 800	18 898 600	31 202 400	9 393 506	4 134 905	19 569 902	33 098 313	1 895 913
Myyntituotot	2 885 600	4 075 800	5 968 800	12 930 200	3 517 845	4 134 905	5 791 396	13 444 146	513 946
Maksutuotot	2 658 000	0	0	2 658 000	2 245 979	0	0	2 245 979	-412 021
Tuet ja avustukset	1 356 400	0	0	1 356 400	1 822 173	0	2 587	1 824 760	468 360
Muut toimintatuotot	1 323 000	5 000	12 929 800	14 257 800	1 807 509	0	13 775 919	15 583 428	1 325 628
Valmistus omaan käyttöön	61 000	0	124 200	185 200	82 806	6 888	31 000	120 694	-102 394
Toimintamenot	-135 563 100	-2 175 100	-12 353 500	-150 091 700	-131 582 121	-2 305 191	-11 948 329	-145 835 641	-4 256 059
Henkilöstökulut	-28 951 425	-75 000	-3 660 947	-32 687 372	-27 655 125	-18 221	-3 362 726	-31 036 072	-1 651 300
Palvelujen ostot	-90 787 275	-2 091 100	-2 883 878	-95 762 253	-87 761 172	-2 174 798	-3 527 012	-93 462 982	-2 299 271
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 325 700	-300	-3 853 742	-5 179 742	-1 363 918	-108 070	-3 555 159	-5 027 147	-152 595
Avustukset	-4 379 100	0	0	-4 379 100	-3 980 441	0	-825	-3 981 266	-397 834
Muut toimintakulut	-10 119 600	-8 700	-1 954 933	-12 083 233	-10 821 464	-4 102	-1 502 607	-12 328 174	244 941
Toimintakate	-127 279 100	1 905 700	6 669 300	-118 704 100	-122 105 809	1 836 601	7 652 573	-112 616 634	-6 087 466
Verotulot	89 093 000	0	0	89 093 000	91 982 592	0	0	91 982 592	2 889 592
Valtionosuudet	36 740 000	0	0	36 740 000	36 770 665	0	0	36 770 665	30 665
Rahoitustuotot ja -kulut:	260 100	-341 100	-243 000	-324 000	159 145	-318 765	-70	-159 690	-164 310
Korkotulot	1 000	1 000	0	2 000	983	0	0	983	-1 017
Muut rahoitustulot	779 700	0	0	779 700	814 137	0	100	814 237	34 537
Korkokulut	-517 600	-39 400	-243 000	-800 000	-645 940	-15 950	0	-661 889	-138 111
Muut rahoituskulut	-3 000	-302 700	0	-305 700	-10 035	-302 815	-170	-313 020	7 320
Vuosikate	-1 186 000	1 564 600	6 426 300	6 804 900	6 806 593	1 517 836	7 652 503	15 976 932	9 172 032
Poistot ja arvonalentumiset	-2 647 200	-1 538 900	-4 156 700	-8 342 800	-2 582 813	-1 590 723	-6 741 180	-10 914 716	2 571 916
Tilikauden tulos	-3 833 200	25 700	2 269 600	-1 537 900	4 223 780	-72 887	911 324	5 062 217	6 600 117
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys	0	0	0	0	0	5 898	0	5 898	5 898
Varausten lisäys (-) tai vähennys	0	0	0	0	-5 000 000	0	0	0	0
Tilikauden ylijäämä+/ alijäämä	-3 833 200	25 700	2 269 600	-1 537 900	-776 220	-66 989	911 324	68 114	1 606 014

2.4 Investointiosa

Toimielin	Sitovuustaso valtuustoon nähden
Kunnanhallitus	Kiinteä omaisuus
Eri toimielimet	Irtain omaisuus (yli 10 000 eur)
Tekninen ltk	Hankekohtaiset rakennusinvestoinnit Muut rakennusinvestoinnit Liikennealueet Muut yleiset alueet

INVESTOINTI YHT. sis TASEYKSIKÖT	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	10 157 444,02	12 290 000	110 000	12 400 000	10 830 099,65	87,34	-1 569 900,35
TULOT	208 919,43	0	0	0	1 380 686,62		1 380 686,62
NETTO	9 948 524,59	12 290 000	110 000	12 400 000	9 449 413,03	76,20	-2 950 586,97

KUNTA INVESTOINNIT

KIINTEÄOMAISUUS

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	223 343,80	200 000	430 000	630 000	466 525,43	74,05	-163 474,57
TULOT	96 816,75	0	0	0	54 722,93		54 722,93
NETTO	126 527,05	200 000	430 000	630 000	411 802,50	65,37	-218 197,50

Varaus kiinteistöjen ostoon

AINEETON KÄYTTÖOMAISUUS (arvopaperit ja osakkeet)

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	56 409,72		620 000	620 000	666 360,00	107,48	46 360,00
TULOT	0,00	0	0	0	1 283 343,81		1 283 343,81
NETTO	56 409,72	0	620 000	620 000	-616 983,81	-99,51	-1 236 983,81

SIVISTYSLAUTAKUNTA (IRTAIN OMAISUUS)

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	801 352,89	3 270 000		3 270 000	2 557 989,87	78,23	-712 010,13
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	801 352,89	3 270 000	0	3 270 000	2 557 989,87	78,23	-712 010,13

TEKNINEN LAUTAKUNTA/KUNNANHALLINTO (IRTAIN OMAISUUS)

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	23 024,89	75 000	20 000	95 000	51 138,33	53,83	-43 861,67
TULOT	0,00	0	0	0	37 619,88		37 619,88
NETTO	23 024,89	75 000	20 000	95 000	13 518,45	14,23	-81 481,55

LIIKENNEALUEET

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	3 324 313,64	4 030 000	-660 000	3 370 000	3 080 112,95	91,40	-289 887,05
TULOT	112 102,68	0	0	0			0,00
NETTO	3 212 210,96	4 030 000	-660 000	3 370 000	3 080 112,95	91,40	-289 887,05

Kuntatekninen suunnittelu

Kadut, tiet ja sillat

Valaistus

Tarkemmat erittelyt kuntatekniikan rakentamishjelmassa

MUUT YLEISET ALUEET

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	284 054,95	205 000	100 000	305 000	252 878,46	82,91	-52 121,54
TULOT	0,00	0	0	0	5 000,00		5 000,00
NETTO	284 054,95	205 000	100 000	305 000	247 878,46	81,27	-57 121,54

Puistot, aukiot ja leikkipaikat

Maankaatopaikat

Liikunta-alueet

Tarkemmat erittelyt kuntatekniikan rakentamishjelmassa

TASEYKSIKÖIDEN INVESTOINNIT

VESIHUOLTOLAITOKSEN INVESTOINNIT (taseyksikkö)

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	2 007 644,95	2 500 000	0	2 500 000	2 165 552,02	86,62	-334 447,98
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	2 007 644,95	2 500 000	0	2 500 000	2 165 552,02	86,62	-334 447,98

TOIMITILAPALVELUIDEN HANKEKOHTAISET RAKENNUSINVESTOINNIT

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	2 613 379,72	1 050 000	-509 000	541 000	543 336,42	100,43	2 336,42
TULOT	0,00	0,00	0	0	0,00		0,00
NETTO	2 613 379,72	1 050 000	-509 000	541 000	543 336,42	100,43	2 336,42

ERITTELY HANKKEITTAIN

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
SALPAKANKAAN KOULU							
MENOT	1 747 693,00	0	0	0	0,00	#JAKO/0!	0,00
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	1 747 693,00	0	0	0	0,00	#JAKO/0!	0,00
SALPAKANKAAN TERVEYSASEMA							
MENOT	0,00	550 000	-40 000	510 000	525 568,22	103,05	15 568,22
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	0,00	550 000	-40 000	510 000	525 568,22	103,05	15 568,22
KUNNANVIRASTO							
MENOT	8 145,94	500 000	-469 000	31 000	17 768,20	57,32	-13 231,80
PALOASEMA							
MENOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
KANKAAN KOULU							
MENOT	851 925,78	0	0	0	0,00	#JAKO/0!	0,00
HÄLVÄLÄN KOULU							
MENOT	5 615,00	0	0	0	0,00	#JAKO/0!	0,00

TOIMITILAPALVELUIDEN MUUT RAKENNUSINVESTOINNIT

	TP 2016	ALKU-PERÄINEN TA 2017	TA- MUUTOKSET 2017	TA 2017 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2017	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	823 919,46	960 000	109 000	1 069 000	1 046 206,17	97,87	-22 793,83
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	823 919,46	960 000	109 000	1 069 000	1 046 206,17	97,87	-22 793,83

Tarkemmat erittelyt kiinteistöjen rakentamisohjelmassa

2.5 Rahoitusosa

Rahoitusosan toteutumisvertailu 2017

	Alkuperäinen talousarvio 2017	Talousarvio- muutokset 2017	Talousarvio muutosten jälkeen 2017	Toteutuma yhteensä 2017	Poikkeama
Hollolan kunta (sisältää taseyksiköt)					
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta	7 364 900	-560 000	6 804 900	15 579 564	-8 774 664
Vuosikate	7 364 900	-560 000	6 804 900	15 976 932	-9 172 032
Tulorahoituksen korjaukset	0	0	0	-397 369	397 369
Investointien rahavirta	-12 290 000	-110 000	-12 400 000	-9 018 250	-3 381 750
Investointimenot	-12 290 000	-110 000	-12 400 000	-10 830 100	-1 569 900
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	5 000	-5 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	0	0	0	1 806 850	-1 806 850
Toiminta ja investoinnit netto	-4 925 100	-670 000	-5 595 100	6 561 314	-12 156 414
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset	0	0	0	-1 440 525	1 440 525
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	-1 887 615	1 887 615
Antolainasaamisten vähennykset	0	0	0	447 090	-447 090
Lainakannan muutokset	6 300 000	0	6 300 000	-8 834 843	15 134 843
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	15 000 000	0	15 000 000	0	15 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 700 000	0	-8 700 000	-8 834 843	134 843
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-3 000 000	0	-3 000 000	-7 450 074	4 450 074
Toimeksiant.varojen ja pääomien muutos	0	0	0	7 322	-7 322
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0
Saamisten muutos	0	0	0	3 790 931	-3 790 931
Korottomien velkojen muutos	-3 000 000	0	-3 000 000	-11 248 327	8 248 327
Vaikutus maksuvalmiuteen	-1 625 100	-670 000	-2 295 100	-11 164 129	8 869 029

Rahoitusosan toteutusvertailu 2017

	Talousarvio 2017				Toteutuma 2017				Poikkeama
	Kunta TA 2017	VHL TA 2017	Toimitila-palvelut TA 2017	Yhteensä TA 2017	Hollolan kunta	VHL	Toimitila-palvelut	Yhteensä	
Toiminta ja investoinnit									
Toiminnan rahavirta	-1 186 000	1 564 600	6 426 300	6 804 900	6 409 224	1 517 836	7 652 503	15 579 563	-8 774 663
Vuosikate	-1 186 000	1 564 600	6 426 300	6 804 900	6 806 593	1 517 836	7 652 503	15 976 932	-9 172 032
Tulorahoituksen korjaukset	0	0	0	0	-397 369	0	0	-397 369	397 369
Investointien rahavirta	-8 290 000	-2 500 000	-1 610 000	-12 400 000	-5 263 155	-2 165 552	-1 589 543	-9 018 250	-3 381 750
Investointimenot	-8 290 000	-2 500 000	-1 610 000	-12 400 000	-7 075 005	-2 165 552	-1 589 543	-10 830 100	-1 569 900
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	5 000	0	0	5 000	-5 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	0	0	0	0	1 806 850	0	0	1 806 850	-1 806 850
Toiminta ja investoinnit netto	-9 476 000	-935 400	4 816 300	-5 595 100	1 146 069	-647 716	6 062 960	6 561 314	-12 156 414
Rahoitustoiminta									
Antolainauksen muutokset	0	0	0	0	-1 440 525	0	0	-1 440 525	1 440 525
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	0	-1 887 615	0	0	-1 887 615	-1 887 615
Antolainasaamisten vähennykset	0	0	0	0	447 090	0	0	447 090	-447 090
Lainakannan muutokset	6 697 000	-500 000	103 000	6 300 000	-8 834 843	0	0	-8 834 843	15 134 843
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 297 000	0	2 703 000	15 000 000	0	0	0	0	15 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 600 000	-500 000	-2 600 000	-8 700 000	-8 834 843	0	0	-8 834 843	134 843
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oman pääoman muutokset	0			0	0			0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-3 700 000	700 000	0	-3 000 000	808 614	-235 735	-8 022 953	-7 450 074	4 450 074
Toimeksiant.varojen ja pääomien muutos	0	0	0	0	7 322	0	0	7 322	-7 322
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saamisten muutos	0	700 000	0	700 000	10 856 711	-213 533	-6 852 247	3 790 931	-3 090 931
Korottomien velkojen muutos	-3 700 000	0	0	-3 700 000	-10 055 419	-22 202	-1 170 706	-11 248 328	7 548 328
Vaikutus maksuvalmiuteen	-2 594 133	-735 400	4 919 300	-2 295 100	-8 320 685	-883 451	-1 959 993	-11 164 129	8 869 029

2.6 Yhteenvedo valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

HOLLOLAN KUNTA (Kunta+ VHL+ Toimitilapalvelut)	Määrärahat						Tuloarviot				
	Sitovuus N/B	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
KÄYTTÖTALOUSOSA						alle +					yli +
Konsernipalvelut	N	8 418 100	-1 750 003	6 668 097	6 305 054	363 043	3 037 900	-160 000	2 877 900	3 298 254	420 354
Kunnan sosiaali- ja terveystalvet	N	70 790 000	1 000 000	71 790 000	68 947 095	2 842 905	0	0	0	389 131	389 131
Sivistystalvet	N	48 787 400		48 787 400	47 787 444	999 956	4 164 100	0	4 164 100	4 119 859	-44 241
Tekniset talvet	N	6 567 600	1 750 003	8 317 603	8 542 528	-224 925	1 082 000	160 000	1 242 000	1 669 068	427 068
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	N	2 175 100	0	2 175 100	2 305 191	-130 091	4 080 800	0	4 080 800	4 141 793	60 993
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	N	13 054 500	-701 000	12 353 500	11 948 329	405 171	19 723 800	-701 000	19 022 800	19 600 902	578 102
Valmistus omaan käyttöön, kunta	B	0	0	0	0	0	61 000	0	61 000	82 806	21 806
Valmistus omaan käyttöön, Toimitilapalvelut, taseyksikkö	B	0	0	0	0	0	124 200	0	124 200	31 000	-93 200
Valmistus omaan käyttöön, Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	B	0	0	0	0	0	0	0	0	6 888	6 888
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot	B	0	0	0	0	0	89 093 000	0	89 093 000	91 982 592	2 889 592
Valtionosuudet	B	0	0	0	0	0	36 300 000	440 000	36 740 000	36 770 665	30 665
Korkotulot	B	0	0	0	0	0	2 000	0	2 000	983	-1 017
Muut rahoitustulot	B	0	0	0	0	0	779 700	0	779 700	814 237	34 537
Korkomenot	B	800 000	0	800 000	661 889	138 111	0	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	B	305 700	0	305 700	313 020	-7 320	0	0	0	0	0
INVESTOINTIOSA											
Kiinteä omaisuus	B	200 000	430 000	630 000	466 525	163 475	0	0	0	54 723	54 723
Aineeton käyttöomaisuus ja arvopaperit	B	0	620 000	620 000	666 360	-46 360	0	0	0	1 283 344	1 283 344
Irtain omaisuus											
Sivistyslautakunta	B	3 270 000	0	3 270 000	2 557 990	712 010	0	0	0	0	0
Tekninen lautakunta/Kunnanhallinto	B	75 000	20 000	95 000	51 138	43 862	0	0	0	37 620	37 620
Kunnallistekniikka											
Liikennealueet	B	4 030 000	-660 000	3 370 000	3 080 113	289 887	0	0	0	0	0
Muut yleiset alueet	B	205 000	100 000	305 000	252 878	52 122	0	0	0	5 000	5 000
Toimitilapalvelut, taseyksikkö											
Toimitilapalvelun hankekohtaiset investoinnit											
Salpakankaan terveysasema	B	550 000	-40 000	510 000	525 568	-15 568	0	0	0	0	0
Kunnanvirasto	B	500 000	-469 000	31 000	17 768	13 232	0	0	0	0	0
Kankaan koulu	B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hälvälän koulu	B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toimitilapalvelun muut rakennusinvestoinnit	B	960 000	109 000	1 069 000	1 046 206	22 794	0	0	0	0	0
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	B	2 500 000	0	2 500 000	2 165 552	334 448	0	0	0	0	0
RAHOITUSOSA											
Antolainaukset muutokset											
Antolainasaamisten lisäys	B	0	0	0	1 887 615,00	-1 887 615	0	0	0	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	B	0	0	0	0	0	0	0	0	447 090	447 090
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B	0	0	0	0	0	15 000 000	0	15 000 000	0	-15 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	8 700 000	0	8 700 000	8 834 843	-134 843	0	0	0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oman pääoman muutokset	B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vaikutus maksuvalmiuteen	B	1 560 100	-670 000	890 100	-3 627 154	4 517 254	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ		173 448 500	-261 000	173 187 500	164 735 954	8 451 546	173 448 500	-261 000	173 187 500	164 735 954	-8 451 546

N= sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

2.7 Yhteenveto valtuuston hyväksymien nettomenojen toteutumisesta

	Ta 2017	Toteutunut 2017	Ta-Tot. 2017	Tot %
KUNNANHALLITUS				
Tuotot	2 877 900	3 687 385	-809 485	128,1 %
Kulut	-78 458 100	-75 252 149	-3 205 951	95,9 %
Netto	-75 580 200	-71 564 764	-4 015 436	94,7 %
HYVINVOINTIVALIOKUNTA				
Tuotot	4 164 100	4 119 859	44 241	98,9 %
Kulut	-48 787 400	-47 787 444	-999 956	98,0 %
Netto	-44 623 300	-43 667 585	-955 715	97,9 %
ELINVOIMAVALIOKUNTA				
Tuotot	24 345 600	25 411 763	-1 066 163	104,4 %
Kulut	-22 846 200	-22 796 048	-50 155	99,8 %
Netto	1 499 400	2 615 715	-1 116 318	174,5 %
RAPORTTI YHTEENSÄ				
Tuotot	31 387 600	33 219 007	-1 831 407	105,8 %
Kulut	-150 091 700	-145 835 641	-4 256 062	97,2 %
Netto	-118 704 100	-112 616 634	-6 087 469	94,9 %

3. Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tuloslaskelma

HOLLOLAN KUNTA

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Toimintatuotot		
Myyntituotot	7 774 632,29	64 566 735,22
Maksutuotot	2 224 421,59	13 879 679,42
Tuet ja avustukset	1 824 759,75	3 359 822,17
Vuokratuotot	4 265 854,37	0,00
Muut toimintatuotot	1 025 712,12	4 002 780,31
	<u>17 115 380,12</u>	<u>85 809 017,12</u>
Valmistus omaan käyttöön	120 694,03	154 876,27
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-23 700 890,28	-59 721 710,73
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-6 276 687,39	-13 459 979,61
Muut henkilösivukulut	-1 058 494,21	-4 045 770,17
Palvelujen ostot	-87 977 333,81	-95 395 466,23
Aineet, tarikkeet ja tavarat	-5 026 593,64	-7 937 475,02
Avustukset	-3 981 266,20	-11 748 060,12
Muut toimintakulut	-1 831 443,05	-7 164 854,47
Toimintakulut yhteensä	<u>-129 852 708,58</u>	<u>-199 473 316,35</u>
Toimintakate	-112 616 634,43	-113 509 422,96
Verotulot	91 982 591,59	90 989 734,80
Valtionosuudet	36 770 665,00	35 755 008,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	982,72	1 997,45
Muut rahoitustuotot	511 536,87	489 411,11
Korkokulut	-661 889,18	-750 246,57
Muut rahoituskulut	-10 320,48	-261 288,98
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	<u>-159 690,07</u>	<u>-520 126,99</u>
Vuosikate	15 976 932,09	12 715 192,85
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 914 715,55	-7 307 225,01
Arvonalentumiset	0,00	-99 686,92
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	<u>-10 914 715,55</u>	<u>-7 406 911,93</u>
Tilikauden tulos	5 062 216,54	5 308 280,92
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 897,59	5 897,59
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-5 000 000,00	0,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	68 114,13	5 314 178,51

3.2 Rahoituslaskelma

HOLLOLAN KUNTA

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	15 976 932,09	12 715 192,85
Tulorahoituksen korjauserät	-397 368,58	-406 351,29
	<u>15 579 563,51</u>	<u>12 308 841,56</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-10 830 099,65	-10 150 444,02
Rahoitusosuudet investointimenoihin	5 000,00	112 102,68
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 862 239,69	618 168,05
	<u>-8 962 859,96</u>	<u>-9 420 173,29</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	6 616 703,55	2 888 668,27
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-1 887 615,28	-107 116,00
Antolainasaamisten vähennykset	447 090,00	243 225,00
	<u>-1 440 525,28</u>	<u>136 109,00</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 000 000,00	8 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 834 842,85	-8 634 712,49
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-4 000 000,00	-400 000,00
	<u>-8 834 842,85</u>	<u>-1 034 712,49</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	7 321,98	-13 046,37
Vaihto-omaisuuden muutos	0,00	16 621,60
Saamisten muutos	3 790 931,30	-136 501,12
Korottomien velkojen muutos	-11 248 327,37	468 393,38
	<u>-7 450 074,09</u>	<u>335 467,49</u>
Rahoituksen rahavirta	-17 725 442,22	-563 136,00
Rahavarojen muutos	-11 108 738,67	2 325 532,27
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	14 584 177,42	25 692 916,09
Rahavarat 1.1.	25 692 916,09	23 367 383,82
	<u>-11 108 738,67</u>	<u>2 325 532,27</u>

3.3 Tase

HOLLOLAN KUNTA

VASTAAVAA	2017	2016
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0,00	22 545,01
Muut pitkävaikutteiset menot	66 812,61	125 764,12
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	357 179,21	0,00
	<u>423 991,82</u>	<u>148 309,13</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	23 699 521,60	23 159 122,60
Rakennukset	57 223 354,05	62 126 142,78
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37 192 169,50	37 235 932,00
Koneet ja kalusto	985 546,60	1 402 416,59
Muut aineelliset hyödykkeet	28 798,37	28 798,37
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	9 764 959,64	6 065 938,82
	<u>128 894 349,76</u>	<u>130 018 351,16</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	14 016 264,67	14 633 248,48
Muut lainasaamiset	1 866 791,28	426 266,00
	<u>15 883 055,95</u>	<u>15 059 514,48</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	70 016,77	69 895,86
	<u>70 016,77</u>	<u>69 895,86</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	0,00	0,00
Muut saamiset	542 857,00	1 319 100,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 758 327,46	4 422 985,90
Muut saamiset	1 596 384,37	2 435 578,33
Siirtosaamiset	2 581 151,71	2 091 987,61
	<u>6 478 720,54</u>	<u>10 269 651,84</u>
Rahat ja pankkisaamiset	14 584 177,42	25 692 916,09
VASTAAVAA YHTEENSÄ	166 334 312,26	181 258 638,56

VASTATTAVAA	2017	2016
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
Edellisten tilikausien ylijäämä	17 891 314,12	12 577 135,61
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	68 114,13	5 314 178,51
	<u>83 841 929,13</u>	<u>83 773 815,00</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	28 221,40	34 118,99
Vapaaehtoiset varaukset	5 000 000,00	0,00
	<u>5 028 221,40</u>	<u>34 118,99</u>
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	204 184,49	115 000,00
	<u>204 184,49</u>	<u>115 000,00</u>
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	87 019,61	87 019,61
Lahjoitusrahastojen pääomat	111 288,91	103 846,02
	<u>198 308,52</u>	<u>190 865,63</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	45 145 756,32	53 260 338,66
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	6 500,00
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	10 494 000,67	9 622 622,57
Siirtovelat	1 235 906,66	1 181 329,66
	<u>56 875 663,65</u>	<u>64 070 790,89</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8 039 582,34	8 746 842,85
Lainat julkisyhteisöiltä	6 500,00	13 000,00
Saadut ennakot	13 979,31	27 320,60
Ostovelat	7 540 901,97	9 366 311,49
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	590 824,09	1 598 822,47
Siirtovelat	3 994 217,36	13 321 750,64
	<u>20 186 005,07</u>	<u>33 074 048,05</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	166 334 312,26	181 258 638,56

3.4 Konsernilaskelmat

HOLLOLA KONSERNI

Konsolidoitu tuloslaskelma ja tase

TULOSLASKELMA	1.1.2017-31.12.2017	1.1.2016-31.12.2016
Toimintatuotot	96 537 661,88	140 154 115,69
Valmistus omaan käyttöön	120 694,03	0,00
Toimintakulut	-211 062 754,33	-250 098 582,57
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-21 977,43	30 575,36
TOIMINTAKATE	-114 426 375,85	-109 913 891,52
Verotulot	91 982 591,59	90 989 734,80
Valtionosuudet	41 632 201,35	35 755 008,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	6 380,13	11 375,45
Muut rahoitustuotot	585 955,64	546 364,63
Korkokulut	-855 520,23	-943 753,46
Muut rahoituskulut	-41 340,19	-301 109,27
Rahoitustuotot ja -kulut	-304 524,65	-687 122,65
Vuosikate	18 883 892,44	16 143 728,63
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-14 368 486,23	-10 546 286,06
Arvonalentumiset	-21 819,08	0,00
Poistot ja arvonalentumiset	-14 390 305,31	-10 546 286,06
Satunnaiset erät	152 422,09	-14 283,40
TILIKAUDENTULOS	4 646 009,22	5 583 159,17
Tilinpäätössiirrot	-461,50	-1 194,77
Tilikauden verot	-332,31	0,00
Laskennalliset verot	67 759,59	-55 640,00
Vähemmistöosuudet	194 421,69	-36 263,70
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	4 907 396,69	5 490 060,70

HOLLOLA KONSERNI**Konsolidoitu tuloslaskelma ja tase****TASE****VASTAAVAA****1.1.2017-31.12.2017****1.1.2016-31.12.2016****PYSYVÄT VASTAAVAT**

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet

Muut pitkävaikutteiset menot

Ennakkomaksut

Aineettomat hyödykkeet

140 856,08

106 222,46

357 179,21

604 257,75

228 826,11

194 037,91

3 830,15

426 694,17

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

Rakennukset

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Koneet ja kalusto

Muut aineelliset hyödykkeet

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Aineelliset hyödykkeet

24 889 045,79

84 761 238,90

37 675 470,97

3 646 867,05

1 556 285,77

10 004 815,44

162 533 723,92

24 349 864,62

86 080 739,70

37 649 243,03

3 819 292,39

1 536 631,32

7 219 465,14

160 655 236,20

Sijoitukset

Muut osakkeet ja osuudet

Muut lainasaamiset

Muut saamiset

Sijoitukset**PYSYVÄT VASTAAVAT**

2 309 504,69

1 576 408,32

41 170,16

3 927 083,17**167 065 064,84**

3 550 597,09

119 317,88

36 514,00

3 706 428,97**164 788 359,34****TOIMEKSIANTOJEN VARAT****261 295,17****252 845,32****VAIHTUVAT VASTAAVAT****Vaihto-omaisuus****719 028,19****650 150,76**

Aineet ja tarvikkeet

Keskeneräiset tuotteet

Valmiit tuotteet

Muu vaihto-omaisuus

557 153,07

156 365,20

5 509,92

0,00

490 204,40

151 655,89

4 500,01

3 790,46

Saamiset**Pitkäaikaiset saamiset****1 749 286,81****2 345 666,78**

Myyntisaamiset

Muut saamiset

1 204 349,55

544 937,26

1 026 566,78

1 319 100,00

Lyhytaikaiset saamiset**11 852 401,98****12 477 741,35**

Myyntisaamiset

Muut saamiset

Siirtosaamiset

5 696 587,28

0,00

3 518 070,66

2 637 744,04

6 873 005,44

44 095,75

3 251 791,12

2 308 849,04

Rahoitusarvopaperit**888 777,46****1 048 163,73**

Osakkeet ja osuudet

Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin

Joukkovelkakirjalainasaamiset

11 157,66

766 683,80

110 936,00

11 157,66

883 620,07

153 386,00

Rahat ja pankkisaamiset

23 137 089,80

30 915 343,10

VAIHTUVAT VASTAAVAT**38 346 584,24****47 437 065,72****VASTAAVAA****205 672 944,25****212 478 270,38**

HOLLOLA KONSERNI**Konsolidoitu tuloslaskelma ja tase**

VASTATTAVAA	1.1.2017-31.12.2017	1.1.2016-31.12.2016
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
Arvonkorotusrahasto	1 320 632,32	1 814 065,47
Muut omat rahastot	72 661,51	72 661,51
Edellisten tilikausien ylijäämä	18 250 994,92	12 760 934,22
Tilikauden alijäämä	4 907 396,68	5 490 060,70
OMA PÄÄOMA	90 434 186,31	86 020 222,78
VÄHEMMISTÖOSUUDET	454 556,45	648 978,13
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	1 558 996,57	1 415 705,62
PAKOLLISET VARAUKSET	1 558 996,57	1 415 705,62
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	642 448,03	507 017,28
Valtion toimeksiannot	367 137,71	265 062,90
Lahjoitusrahastojen pääomat	111 288,91	99 048,02
Muut toimeksiantojen pääomat	164 021,41	142 906,36
VIERA SPÄÄOMA		
Pitkäaikainen	77 712 668,17	80 737 503,22
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	65 609 684,75	69 989 640,18
Lainat julkisyhteisöiltä	13 741,61	17 862,98
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	65 623 426,36	70 007 503,16
Muut velat	10 504 466,72	9 678 766,57
Siirtovelat	1 099 800,09	1 051 233,49
Laskennalliset verovelat	484 975,00	0,00
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	12 089 241,81	10 730 000,06
Lyhytaikainen	34 870 088,72	43 148 843,35
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	9 619 615,71	9 855 026,22
Lainat julkisyhteisöiltä	6 857,53	13 000,00
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	9 626 473,24	9 868 026,22
Saadut ennakot	50 183,11	66 141,31
Ostovelat	12 122 488,80	11 733 077,92
Muut velat	2 545 374,35	3 202 071,40
Siirtovelat	10 525 569,22	17 726 791,91
Laskennalliset verovelat	0,00	552 734,59
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	25 243 615,48	33 280 817,13
VIERAS PÄÄOMA		
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	205 672 944,25	212 478 270,38

HOLLOLA KONSERNI

Konsolidoitu rahoituslaskelma	01.01.2017-31.12.2017	01.01.2016-31.12.2016
Toiminnan rahavirta		
VUOSIKATE	18 883 892,44	16 143 728,63
Satunnaiset erät	152 422,09	-14 283,40
Tilikauden verot	-332,31	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-548 607,62	-136 918,08
	18 487 374,60	15 992 527,15
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-18 274 949,27	-12 921 835,52
Rahoitusosuudet investointimenoihin	5 000,00	247 107,40
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 311 017,52	200 894,20
Investointien rahavirta	-14 958 931,75	-12 473 833,92
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 528 442,85	3 518 693,23
Rahoituksen rahavirta		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	-1 710 494,95	-110 329,21
Antolainasaamisten vähennykset	250 206,33	74 416,65
Antolainauksen muutokset	-1 460 288,62	-35 912,56
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 760 803,01	10 199 912,69
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 351 946,11	-10 984 238,78
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-9 039 432,82	-400 000,00
Lainakannan muutokset	-4 630 575,92	-1 184 326,09
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	-461,50	12 148,30
Oman pääoman muutokset	-461,50	12 148,30
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	123 057,32	-16 318,89
Vaihto-omaisuuden muutos	-55 194,43	65 027,90
Saamisten muutos	1 247 344,58	164 730,46
Korottomien velkojen muutos	-6 689 963,85	-175 998,45
Muut maksuvalmiuden muutokset	-5 374 756,38	37 441,02
Rahoituksen rahavirta	-11 466 082,42	-1 170 649,33
Rahavarojen muutos	-7 937 639,57	2 348 043,90
Rahavarat 31.12.	24 025 867,25	31 963 506,83
Rahavarat 1.1.	31 963 506,83	29 710 667,93
Kuntayhtymän omistusosuuden muutos	0,00	
Rahavarojen muutos	-7 937 639,57	2 348 043,90

4. Tilinpäätöksen liitetiedot

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti.

Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet. Poistosuunnitelmaa on muutettu valtuuston päätöksillä 25.9.2017 (24 §) ja 13.11.2017 (38 §), mutta muutokset eivät koske vielä vuotta 2017.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia. Kaikki johdannaissopimukset on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Koron suojausvaikutuksia ei kirjata tulosaikateisesti.

Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon. Sopimukset ovat voimassa 12.1.2023 ja 3.7.2023 asti. Uusia sopimuksia ei ole tehty vuonna 2017.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennykseksi.

Edellisen tilikauden vertailukelpoisuus

Sosiaali- ja perusterveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2017 alkaen Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymään. Talouden osalta muutos näkyy toimintatuottojen ja -kulujen vähentymisenä, joten tilinpäätöslaskelmat eivät vuosien 2016-2017 välillä ole sellaisenaan vertailukelpoisia.

PPK Oivan henkilökunta siirtyi Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymään liikkeenluovutussopimuksella. Tämä vaikuttaa puolestaan talouden lisäksi myös henkilöstöä koskeviin vertailutietoihin. Lisäksi osa ruoka- ja siivouspalveluiden henkilöstöstä on P-HHYkyn perustamiseen liittyen siirtynyt 1.9.2018 pois kunnasta.

4.2 Tuloslaskelman liitetiedot

TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄKOKONAISUUKSINA	12/2017	12/2016
Yleishallinto	2 577 724,56	2 777 277,45
Sosiaali- ja terveyspalvelut	351 510,86	71 404 624,90
Opetus- ja kulttuuripalvelut	4 068 710,29	4 394 050,34
Yhdyskuntapalvelut	10 117 434,41	7 233 064,43
Toimintatuotot yhteensä	17 115 380,12	85 809 017,12
VEROTULOT		
Kunnan tulovero	83 598 011,23	82 860 763,79
Osuus yhteisöveron tuotosta	3 007 413,36	2 752 825,91
Kiinteistövero	5 377 167,00	5 376 145,10
Verotulot yhteensä	91 982 591,59	90 989 734,80
VALTIONOSUUEDET		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	41 080 127,00	40 906 443,00
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	6 186 603,00	5 627 185,00
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-4 309 462,00	-5 151 435,00
Valtionosuudet yhteensä	36 770 665,00	35 755 008,00
PALVELUJEN OSTOT ERITELTYNÄ		
Asiakaspalvelujen ostot	73 013 558,66	65 333 483,67
Muiden palvelujen ostot	14 963 775,15	30 061 982,56
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	87 977 333,81	95 395 466,23

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 12.11.2012 päivitetyn poistosuunnitelman käyttöön 1.1.2013 alkaen. Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	5 vuotta	Tasapoisto
Liikearvo	5 vuotta	Tasapoisto
ATK-ohjelmistot	3 vuotta	Tasapoisto
Muut pitkävaikuttiset menot	3 vuotta	Tasapoisto
Osuus toisen yhteisön tiehankkeeseen	15 vuotta	
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Talousrakennukset	15 vuotta	Tasapoisto
Vapaa-ajan rakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta	Tasapoisto

Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	20 %	Menojäännöspoisto
Sillat, laiturit ja uimalat	25 %	Menojäännöspoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	20 %	Menojäännöspoisto
Vedenjakelu- ja viemäriverkosto	30 vuotta	Tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 vuotta	Tasapoisto
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	20 %	Menojäännöspoisto
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	22 %	Menojäännöspoisto
Maakaasuverkko	15 %	Menojäännöspoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	20 %	Menojäännöspoisto
Sähkö-, vesi yms. laitosten laitokset ja laitteet	25 %	Menojäännöspoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	20 %	Menojäännöspoisto
Liikenteen ohjauslaitteet	25 %	Menojäännöspoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	25 %	Menojäännöspoisto
Koneet ja kalusto		
Rautaiset alukset	15 vuotta	Tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta	Tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	5 vuotta	Tasapoisto
Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	Tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 vuotta	Tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 vuotta	Tasapoisto
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 vuotta	Tasapoisto
Atk-laitteet	3 vuotta	Tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	40 %	Menojäännöspoisto
Vedenottamot ja jätevedenpuhdistamot		
Rakennukset	8 %	Menojäännöspoisto
Pumput	25 %	Menojäännöspoisto
Muut koneet	18 %	Menojäännöspoisto
Vesitorni	40 vuotta	Tasapoisto

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluiksi.

PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET	12/2017	12/2016
Muut pakolliset varaukset		
Osuus Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy tililimiitistä 1.1.2017	115 000,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	115 000,00
Vähennykset tilikaudella	-115 000,00	0,00
Osuus Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy tililimiitistä 31.12.2017	0,00	115 000,00
Osuus Metsäkartellin oikeudenkäyntikuluista 1.1.2017	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	204 184,49	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 31.12.	204 184,49	0,00
Muut pakolliset varaukset yhteensä 31.12.	204 184,49	0,00
Varaukset yhteensä	204 184,49	115 000,00
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN MYYNTIVOITOT JA -TAPPIOT		
Muut toimintatuotot		
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	486 721,60	463 549,25
Koneiden ja kaluston luovutusvoitot	0,00	57 879,04
Luovutusvoitot yhteensä	486 721,60	521 428,29
Muut toimintakulut		
Maa-omaisuuden luovutustappio	168,53	0,00
Luovutustappio yhteensä	168,53	0,00
ERITTELY OSINKOTUOTOISTA JA OSUUSPÄÄOMAN KOROISTA		
Osinkotuotot muista yhteisöistä	496 249,00	462 063,00
Yhteensä	496 249,00	462 063,00

4.3 Taseen liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

PYSYVÄT VASTAAVAT

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

2017

2016

Aineettomat oikeudet

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	22 545,01	48 277,66
Vähennykset (-)	-22 545,01	0,00
Kauden poistot (-)	0,00	-25 732,65
Aineettomat oikeudet	0,00	22 545,01

Muut pitkävaikutteiset menot

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	125 764,12	172 423,47
Lisäykset (investoinnit) (+)	0,00	56 409,72
Kauden poistot (-)	-58 951,51	-103 069,07
Muut pitkävaikutteiset menot	66 812,61	125 764,12

Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	0,00	0,00
Lisäykset (investoinnit) (+)	357 179,21	0,00
Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	357 179,21	0,00

Aineettomat hyödykkeet

423 991,82 **148 309,13**

AINEELLISET HYÖDYKKEET

Maa- ja vesialueet

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	23 159 122,60	23 027 885,55
Lisäykset (investoinnit) (+)	466 525,43	228 053,80
Vähennykset (-)	-54 722,93	-96 816,75
Siirrot erien välillä (+/-)	128 596,50	0,00
Maa- ja vesialueet	23 699 521,60	23 159 122,60

Rakennukset

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	62 126 142,78	56 777 307,88
Lisäykset (investoinnit) (+)	823 980,05	3 362 867,41
Vähennykset (-)	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-)	643 419,69	5 208 847,34
Kauden poistot (-)	-6 370 188,47	-3 152 468,69
Arvonlennukset (-) ja arvonlennusten palautukset (+)	0,00	-70 411,16
Rakennukset	57 223 354,05	62 126 142,78

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	37 235 932,00	34 785 763,65
Lisäykset (investoinnit) (+)	0,00	3 134 315,37
Rahoitusosuudet tilikaudella	-5 000,00	-112 102,68
Vähennykset (-)	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-)	3 929 210,16	2 974 792,67
Kauden poistot (-)	-3 967 972,66	-3 535 005,56
Arvonlennukset (-) ja arvonlennusten palautukset (+)	0,00	-11 831,45
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37 192 169,50	37 235 932,00

	2017	2016
Koneet ja kalusto		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	1 402 416,59	1 088 601,21
Lisäykset (investoinnit) (+)	34 524,22	859 467,78
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset (-)	-15 074,87	0,00
Siirrot erien välillä (+/-)	81 283,57	-37 259,05
Kauden poistot (-)	-517 602,91	-490 949,04
Arvonlennukset (-) ja arvonlennusten palautukset (+)	0,00	-17 444,31
Koneet ja kalusto	985 546,60	1 402 416,59
Muut aineelliset hyödykkeet		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	28 798,37	28 798,37
Muut aineelliset hyödykkeet	28 798,37	28 798,37
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Ennakkomaksut		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	125 877,52	125 877,52
Ennakkomaksut	125 877,52	125 877,52
Keskeneräiset hankinnat		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	5 940 061,30	11 577 112,32
Lisäykset (investoinnit) (+)	8 481 530,74	2 509 329,94
Siirrot erien välillä (+/-)	-4 782 509,92	-8 146 380,96
Keskeneräiset hankinnat	9 639 082,12	5 940 061,30
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	9 764 959,64	6 065 938,82
Aineelliset hyödykkeet	128 894 349,76	130 018 351,16
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet		
Osakkeet ja osuudet tytäryhteisöissä		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	1 538 056,79	1 538 056,79
Lisäykset (investoinnit) (+)	580 000,00	0,00
Osakkeet ja osuudet tytäryhteisöissä	2 118 056,79	1 538 056,79

Lisäksi lahjoituksena saadut As Oy Kosken Koivukujan osakkeet 757 kpl.

Hämeenkosken Biolämpö Oy:n osakkeiden arvoa tullaan arvioimaan v. 2018 kun yhtiön talouden tasapainotamistoimenpiteiden toteutusta voidaan arvioida. Tarvittaessa osakkeiden arvosta kirjataan vuonna 2018 arvonlennus.

Kuntayhtymäosuudet		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	11 142 255,73	11 142 255,73
Kuntayhtymäosuudet	11 142 255,73	11 142 255,73
Osakkeet ja osuudet osakkuus- ja muissa omistusyhteisöissä		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	34 560,93	34 560,93
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	34 560,93	34 560,93
Muut osakkeet ja osuudet		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	1 918 375,03	1 918 375,03
Lisäykset (investoinnit) (+)	86 360,00	0,00
Vähennykset (-)	-1 283 343,81	0,00
Muut osakkeet ja osuudet	721 391,22	1 918 375,03
Osakkeet ja osuudet	14 016 264,67	14 633 248,48
	2017	2016
Muut lainasaamiset		
Pääomalainasaamiset tytäryhteisöiltä		
Hankintameno 1.1.	330 000,00	330 000,00
Vähennykset (-)	-330 000,00	0,00
Hankintameno 31.12.	0,00	330 000,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	330 000,00
Pääomalainasaamiset muilta		
Lisäykset (+)	1 283 175,28	0,00
Hankintameno 31.12.	1 283 175,28	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 283 175,28	0,00
Muut lainasaamiset tytäryhteisöiltä		
Lisäykset (+)	550 000,00	0,00
Vähennykset (-)	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	550 000,00	0,00
Arvonlennukset (-)		
Kirjanpitoarvo 31.12.	550 000,00	0,00
Muut lainasaamiset muilta		
Hankintameno 1.1.	96 266,00	232 375,00
Lisäykset (+)	0,00	107 116,00
Vähennykset (-)	-62 650,00	-243 225,00
Hankintameno 31.12.	33 616,00	96 266,00
Arvonlennukset (-)		
Kirjanpitoarvo 31.12.	33 616,00	96 266,00
Muut lainasaamiset yhteensä	1 866 791,28	426 266,00
Sijoitukset	15 883 055,95	15 059 514,48
Omistuksia muissa yhteisöissä		
Olennaiset kuntayhtymäosuuksien arvon muutokset		
Hollola-Lahden vesilaitoskuntayhtymä		
Tasearvo 1.1.	344 244,20	344 244,20
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00
Tasearvo 31.12.	344 244,20	344 244,20
Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	344 244,20	344 244,20

Eteva kuntayhtymä		
Tasearvo 1.1.	193 577,33	193 577,33
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00
Tasearvo 31.12.	193 577,33	193 577,33
Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	96 044,01	96 044,01
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä		
Tasearvo 1.1.	3 913 521,39	3 913 521,39
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00
Tasearvo 31.12.	3 913 521,39	3 913 521,39
Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	3 913 923,64	3 913 525,37
Ero	-402,25	-3,98
	2017	2016
Päijät-Hämeen liitto		
Tasearvo 1.1.	24 208,41	24 208,41
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00
Tasearvo 31.12.	24 208,41	24 208,41
Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	24 208,41	24 208,41
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä		
Tasearvo 1.1.	6 666 704,40	6 666 704,40
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00
Tasearvo 31.12.	666 704,40	666 704,40
Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	666 704,40	666 704,40

Omistukset muissa yhteisöissä**Tytäryhteistöt**

Hollolan Asuntalot Oy, Hollola, 100%

Kuntakonsernin osuus

Omasta pääomasta

-232

-194

Vieraasta pääomasta

14369

9770

Tilikauden voitto/tappio

-38

-56

Hollolan Palveluasunnot Oy, Hollola, 100%

Kuntakonsernin osuus

Omasta pääomasta

1121

1121

Vieraasta pääomasta

706

813

Tilikauden voitto/tappio

0

0

Hämeenkosken Biolämpö Oy, Hollola, 100%

Kuntakonsernin osuus

Omasta pääomasta

13

-486

Vieraasta pääomasta

1127

1500

Tilikauden voitto/tappio

-20

-5

Asunto Oy Tervasmiiu, Hollola, 88,08%

Kuntakonsernin osuus

Omasta pääomasta

85

85

Vieraasta pääomasta

519

566

Tilikauden voitto/tappio

0

0

Kiint. Oy Harmaaleppä, Hollola, 61,40%

Kuntakonsernin osuus

Omasta pääomasta

593

593

Vieraasta pääomasta

1273

1435

Tilikauden voitto/tappio

0

0

Hollolan Tilapalvelu Oy, Hollola, 100%

Kuntakonsernin osuus

Omasta pääomasta

56

0

Vieraasta pääomasta

603

0

Tilikauden voitto/tappio

-44

0

Kuntayhtymät	2017	2016
Hollolan-Lahden vesilaitos ky, Hollola, 60%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	1148	1156
Vieraasta pääomasta	617	696
Tilikauden voitto/tappio	-7	-50
Koulutuskeskus Salpaus ky, Lahti, 9,51%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	6376	6684
Vieraasta pääomasta	1812	1083
Tilikauden voitto/tappio	232	264
Päijät-Hämeen liitto, Lahti, 11,32%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	370	579
Vieraasta pääomasta	539	464
Tilikauden voitto/tappio	42	-10
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä, Lahti, 11,02%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	6796	6809
Vieraasta pääomasta	14327	9956
Tilikauden voitto/tappio	20	35
Eteva kuntayhtymä, Mäntsälä, 0,60%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	91	94
Vieraasta pääomasta	304	309
Tilikauden voitto/tappio	3	8
Osakkuusyhteistöt		
Kiint. Oy Liikejalava, Hollola, 35,46%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	39	38
Vieraasta pääomasta	0	0
Tilikauden voitto/tappio	0	3

**VAIHTUVIEN VASTAAVIEN SAAMISET
SAAMISET TYTÄRYHTEISÖILTÄ, KUNTAYHTYMILTÄ JA
OSAKKUUS- JA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILTÄ**

Saamiset tytäryhteisöiltä

Pitkäaikaiset

Lainasaamiset

550 000,00 0,00

Pitkäaikaiset yhteensä

550 000,00 0,00

Lyhytaikaiset

Myyntisaamiset

64 615,00 7 179,62

Muut saamiset

40 333,35 40 000,00

Lyhytaikaiset yhteensä

104 948,35 47 179,62

Saamiset tytäryhteisöiltä yhteensä

654 948,35 47 179,62

Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä

Myyntisaamiset

173 317,55 248 685,06

Siirtosaamiset

1 608 694,00 587 408,07

Yhteensä

1 782 011,55 836 093,13

Saamiset yhteensä

2 436 959,90 883 272,75

SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
EU-tuet ja muut avustukset	99 890,60	103 595,91
Kelan korvaukset työterveyshuollosta	103 209,38	312 601,23
Siirtyvät korot	0,00	1 997,45
Jaksotetut henkilöstökulut	0,00	270 401,33
Kuntien loppulaskut	0,00	353 587,09
Lipeä vahinko Lahti Aqua	237 543,27	0,00
ELY palkkatuet	108 048,53	0,00
PHHYKY sairaanhoito	1 608 694,00	520 550,07
AVI, saatava Lemminkäinen Oy	247 604,29	247 604,29
KEVA varhervio	39 301,61	0,00
Muut tulojäämät	136 860,03	281 650,24
Muihin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2 581 151,71	2 091 987,61

- Lemminkäinen Oyj on tallettanut Etelä-Suomen aluehallintovirastolle 447.604,29 euroa Hollolan kunnan lukuun Helsingin käräjäoikeuden tuomion nro 13/65000 perusteella ensisijaisesti tuomitun korvauksen Hollolan kunnalle. Kunnan kirjanpidossa ko. saatava on kirjattu siirtosaamisiin ja korvauksen pääoma hankintamenon vähennykseksi, oikeudenkäyntikulujen korvaus palvelujen ostojen vähennykseksi sekä korot muihin rahoitustuottoihin. Korvattavaa summaa on piennetty 200.0000 eurolla varovaisuuden periaatteen mukaisesti.

- Muihin saamisiin sisältyy muut saamiset tytäryhteisöiltä 40.000 €, tämä muutetaan SVOP-sijoitukseksi v. 2018.

Taseen vastattavaa koskevat liitetiedot

OMAN PÄÄOMAN ERITTELY	2017	2016
Peruspääoma		
Peruspääoma 1.1.	65 882 500,88	65 882 500,88
Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) muutos		
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 1.1.	17 891 314,12	16 184 774,25
Siirrot	0,00	-3 607 638,64
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 31.12.	17 891 314,12	12 577 135,61
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	68 114,13	5 314 178,51
OMA PÄÄOMA	83 841 929,13	83 773 815,00
ERITTELY POISTOEROSTA		
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	28 221,40	34 118,99
Poistoero yhteensä	28 221,40	34 118,99
VELAT, JOTKA ERÄÄNTYVÄT MYÖH. KUIN 5V. KULUTTUA		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	14 183 993,96	20 036 092,30
Velat, jotka erääntyvät myöh. kuin 5 v. kuluttua	14 183 993,96	20 036 092,30
ERITTELY OLENNAISISTA PAKOLLISIIN VARAUKSIIN MERKITYISTÄ ERISTÄ		
Muut pakolliset varaukset		
Osuus Lahden Seudun Kuntateknikka Oy tililimiitistä	0,00	115 000,00
Osuus Metsäkartellin oikeudenkäyntikuluista	204 184,49	0,00
Muut pakolliset varaukset	204 184,49	115 000,00
PAKOLLISET VARAUKSET	204 184,49	115 000,00

VELAT TYTÄRYHTEISÖILLE, KUNTAYHTYMILLE, JOISSA KUNTA ON JÄSENEÄ SEKÄ OSAKKUUS- JA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILLE

	2017	2016
Velat tytäryhteisöille		
Lyhytaikaiset		
Ostovelat	45 615,58	33 449,80
Yhteensä	45 615,58	33 449,80
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä		
Pitkäaikaiset		
Siirtovelat - potilasvahinkovastuu	1 235 906,66	1 181 329,66
Lyhytaikaiset		
Ostovelat	3 090 085,61	1 763 650,66
Siirtovelat	150 000,00	229 234,40
Yhteensä	3 240 085,61	1 992 885,06
SEKKITILILIMIITTI		
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.	0,00	500 000,00
-siitä käyttämättä oleva määrä	0,00	500 000,00
MUIDEN VELKOJEN ERITTELY		
Pitkäaikainen		
Liittymismaksut	10 494 000,67	9 622 622,57
Lyhytaikainen		
Muut velat	590 824,09	1 652 356,09
Muut velat yhteensä	11 084 824,76	11 274 978,66
SIIRTOVELKoihin sisältyvät olennaiset erät		
Pitkäaikaiset siirtovelat		
Siirtovelat jäsenkuntayhtymille, potilasvahinkovastuu	1 235 906,66	1 181 329,66
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	3 473 294,32	11 181 804,15
Korkojaksotukset	126 094,41	150 216,54
Päijät-Hämeen sos. ja terv.huollon ky	0,00	229 234,40
Sivistyspalv. Projektirahat käyttö seur.vuonna	0,00	196 373,21
Hämeenkosken Biolämpö SVOP sijoitus	150 000,00	0,00
Hyvinvointipalvelualueen käyttötaloushankkeiden saldon siirto v. 2018	129 193,61	0,00
PPK Oiva, palautukset kuntalaskutuksista	0,00	1 557 540,70
Muut menojäät	115 635,02	6 581,64
Muihin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	3 994 217,36	13 321 750,64
Huollettavien varat		
Huollettavien varat	0,00	347 371,02

4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

VUOKRAVASTUUT	2017	2016
Vuokravastuut yhteensä	0,0	0,0
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	0,00	0,00
Myöhemmin maksettavat	0,00	0,00
Leasingvastuut yhteensä	1 394 815,89	693 062,60
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	453 752,41	380 183,30
Myöhemmin maksettavat	941 063,48	312 879,30
Kiinteistöleasingvastuut Kuntarahoitus Oyj:ltä yhteensä	22 980 938,21	1 212 819,38
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	1 203 523,74	325 642,08
Myöhemmin maksettavat	21 777 414,47	887 177,30
Yhteensä	24 375 754,10	1 905 881,98
VASTUUSITOUUMUKSET	2017	2016
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
Alkuperäinen pääoma	21 820 587,00	17 020 587,00
Jäljellä oleva pääoma	15 686 276,24	11 651 703,40
Takaukset muiden puolesta		
Alkuperäinen pääoma	1 985 906,26	1 985 906,26
Jäljellä oleva pääoma	212 425,15	283 687,13
VASTUU KUNTIEN TAKAUSKESKUKSEN TAKAUSVASTUISTA		
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	133 185 822,00	115 317 592,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	88 024,44	86 076,93

Lisäksi Hollolan kunta on antanut pankkitakauksen OP Yrityspankki OYJ:lle 525 000 euroa.

MUUT TALOUDELLISET VASTUUT

Sopimusvastuut

Merkittäviä sopimuksia, joihin kunta on sitoutunut:

- Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä liikkeenluovutussopimus/palvelusopimus
- Maankäyttösopimus/Pyhänimen Kiinteistöt Oy
- Maankäyttösopimus/Raikkosen asemakaava/Lehtovuori Lauri ja Erkki
- Maankäyttösopimus/Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varna
- Sopimus Ladec Oy ja Lahti Region Oy (valtuustokausi 2013 - 2016), arvo n. 500 t eur/vuosi
- Sopimukset: Provincia Oy, Työterveys Wellamo Oy
- Kiinteistöleasing-rahoitussopimukset (Kalliolan koulu, Heinsuon koulu, Paloasema)/Kuntarahoitus Oy n. 23 milj. euroa
- Elinkaarihankkeiden sopimukset (Kalliolan koulu, Heinsuon koulu)/Lemminkäinen Talo Oy

Johdannaissopimukset

	2016		2017	
	Nimellisarvo	Markkina-arvo	Nimellisarvo	Markkina-arvo
Koronvaihtosopimus, Kuntarahoitus Oyj, nro 34743 (talousjohtaja 2.7.2015, 1 §/21)	10 000 000,00	-570 687,00	10 000 000,00	-408 007,96
Lukkiutuva koronvaihtosopimus, Nordea nro 1625689 (talousjohtaja 8.2.2016, 1§/21)	10 000 000,00	-169 624,00	10 000 000,00	-154 009,00

Kunnanhallitus on 31.8.2015 ja yhdistymishallitus 14.9.2015 päättänyt, että korkoriskin hallinnassa korkomenojen nousua vastaan suojatun osuuden (suojausaste) on oltava seuraavien rajojen mukainen: Hollolan kunnan lainasalkku suojataan siten, että vuosien 1-5 osalta suojattu osuus on vähintään 40 % ja enintään 60 %. Vuoden 5 jälkeen suojausaste on enintään 50 %.

Nordean lainasalkkuanalyysin mukaan suojausaste 31.12.2017 on ollut 61 % (ilman kiinteistö-leasing-hankkeita) ja leasing-sopimusten kanssa 35 %.

Johdannaissopimuksia on tehty kaksi vuosina 2015-2016. Uusia johdannaissopimuksia ei ole tehty v. 2017. Tehdyt johdannaissopimukset kohdistuvat koko taseen vieraaseen pääomaan siten, että 20 milj. euroa lainasalkusta on suojattu johdannaisilla.

1. Kuntarahoituksen kanssa v. 2015 tehty 10 milj. eur johdannaissopimus on koronvaihtosopimus, joka on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Sopimuksen alkamispäivä 3.7.2016. Sopimus on voimassa 3.7.2023 asti. Koronvaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,106 %-yksikköä p.a./6 kk euribor. Maksupäivät 3.1. ja 3.7. alkaen 3.1.2017. Korot on kirjattu korkokuluihin. Johdannaissopimuksessa ei ole erillistä purkuehtoa. Sopimuksen lisäksi noudatetaan johdannaisyleissopimuksen ehtoja. Sopimuksella on siirrytty 10 milj. tasesuojauksen osalta kiinteään korkoon, joten korkokustannukset ovat tältä osin 66 718,61 eur suuremmat v. 2017 kuin ilman johdannaissopimusta.

2. Nordean kanssa v. 2016 tehty 10 milj. eur johdannaissopimus on lukkiutuva koronvaihtosopimus, joka on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Sopimuksen alkamispäivä on 12.1.2016. Sopimus on voimassa 12.1.2023 asti. korkovaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,49 % kun 3 kk:n euriborin kynnystaso 0,25 % ylittyy. Korkopäivät 12.1., 12.4., 12.7. ja 12.10. Korkoja ei ole realisoitunut, joten niistä ei ole aiheutunut kirjauksia. Johdannaissopimuksessa ei ole erillistä purkuehtoa. Sopimuksen lisäksi noudatetaan johdannaisyleissopimuksen ehtoja. Johdannaissopimus ei ole toistaiseksi alahaisesta korkotasosta johtuen realisoitunut kynnysellisuuden vuoksi.

Johdannaissuhteiden on laadittu erillinen suojaussuhteen dokumentaatio- tosite.

Arvonlisäveron palautusvastuu

Hollolan kunnalle saattaa muodostua palautusvastuu 1.1.2006 alkaen uudisrakennusten ja perusrantamisen hankintamenojen arvonlisäveroista, mikäli kiinteistöjä myydään tai niiden käyttötarkoitus muuttuu vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan käyttöön (AVL 11 luku 120§). Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.

Myynnissä olevat kohteet:

	Alv-palautusvastuu
Koivukoto Palveluasuminen, Koivukuja 7 Hämeenkoski	425 282,18
Vanha vanhainkoti, Koivukuja 7 Hämeenkoski	202,82
Hämeenkosken kunnanvirasto + asuntosiipi, Koivukuja 3	11 168,34
Salpakankaan terveysasema, myyty	206 869,85

Piiparit A ja C

6 988,23

650 511,42

Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu			
Hanke	Päätös	Vastuu päättyy	Myönnetty avustus
HOLLOLAN TOIMITILAPALVELUT			
Pääkirjaston rakennushanke	OPM 123/610/2002/8.10.2002	31.12.2017	1 434 503,00
Herralan koulun peruskorjaus- ja lisärakennushanke	OPM 45/510/2005/23.2.2006	31.12.2021	512 000,00
Pyhäniemen koulun ja päiväkodin raken nushanke	ELSH-2009-0365/So-61/ STH327A 27.4.2009	31.12.2024	260 000,00
Pyhäniemen vanhainkodin osittainen muuttaminen tehostetuksi asumis- palvelu- yksiköksi ja tilojen kosteusvauriokor- jaukset	ESAVI-2010-03276/So-61/ 24.2.2010	31.12.2025	265 500,00
Salpakankaan koulun uudisraken- nushanke 1. vaihe	UUDELY/200/04.00.03.00/2010/ 2.10.2010	31.12.2025	3 800 000,00
Kirkonkylän koulun laajennus ja pe- rus- korjaus	UUDELY/1391/04.00.03.01/2010	31.12.2025	2 025 800,00
Liikuntahallin laajennus	UUDELY/427/04.00.03.01/ 2010	31.12.2025	72 000,00
Ulkoliikuntapaikkahanke/Hämeen- koski	UUDELY/429/04.00.03.01/2010	31.12.2026	90 000,00
Salpakankaan koulun uudisraken- nushanke 1. vaihe, liikunta	OPM 34/611/2011/12.4.2011	31.12.2026	730 000,00
Kaukolämpölinjan 2 vaihe työllisyysperusteinen investoin- tiavustus	HÄMELY/0147/05.02.09/ 2010A	31.12.2027	73 341,00
Salpakankaan koulun laajennus- ja muutostyö 2.vaihe	OKM/59/520/2014	31.12.2029	2 010 000,00
Koivukodin laajennus	ARA/33998/421/14	31.12.2030	293 381,00
Koivukodin laajennus	ARA/33998/421/14	31.12.2031	40 555,00
Koivukodin laajennus	ARA/33998/421/14	31.12.2031	121 663,00
VESIHUOLTOLAITOS			
Herralan siirtovesijohto ja -viemäri (työllisyysperusteinen investoin- tiavustus)	HÄMELY/0070/05.02.09/2010/ 6.8.2010	31.12.2025	793 000,00
Raaskantien I vaiheen ja Tynnyri- mäen tien vesihuolto	HÄMELY/2242/2014 ja HÄMELY/2246/2014/ 16.3.2015	31.12.2030	55 000,00

4.5 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Ympäristönsuojelu- ja valvonta on hoidettu kunnan omana toimintana vuoden 2016 alusta. Kunta ei seuraa kirjanpidossa ympäristökuluja tai -tuottoja erikseen, vaan ne sisältyvät toiminnoittain menoihin ja tuloihin.

Ympäristönsuojelun tulot koostuivat vuonna 2017 ympäristö- ja maa-ainesluvituksista. Ympäristönsuojelun menoja kohdennettiin muun muassa asiantuntijapalveluihin.

Hollolan ilmanlaatua tarkkaillaan yhteistyössä Lahden kanssa (sopimus vuosille 2015-2020). Hollolan kunnan osuus kustannuksista on 5000 euroa vuodessa. Lisäksi seurataan kunnan kasvihuonekaasupäästöjä erillisessä raportissa.

Kunta seuraa pienjärvien vedenlaatua vuosittain muutamalla järvellä. Vesijärvisäätiöllä ja Vanajavesikeskuskella on merkittävä rooli vesiensuojelussa. Kunta on vuonna 2017 ollut lisäksi osallisena muun muassa energianeuvontahankkeessa, ympäristöviikon järjestelyissä sekä seudullisen ympäristökatsauksen teossa.

Kunnan elinvoimapalvelualue vastaa kunnan ympäristövelvoitteista. Muun muassa Vesikansan kaatopaikan ja maankaatopaikan jälkitarkkailu toteutetaan erillisen suunnitelman mukaisesti. Lisäksi velvoitteita on Ahvenan ja Ojastenmäen kaatopaikoilla.

	2017	2016
Ympäristötuotot, viranomaistoiminta	53 908 €	56 730 €
Ympäristökulut, viranomaistoiminta	-143 532 €	-176 850 €
Netto	- 89 624 €	-120 120 €

4.6 Henkilöstöä koskevat liitetiedot

	2017	2016
Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
Konsemipalvelut	32	35
Sivistys	556	552
Tekninen	113	150
Peruskunta yhteensä	701	737
Peruspalvelukeskus Oiva taseyksikkö	0	1 021
Peruspalvelukeskus Oiva yhteensä	0	1 021
Työllistetyt	26	19
Kunta yhteensä	727	1 777
Naisia	595	1 576
Miehiä	132	201
Yhteensä	727	1 777
Vakinaiset	610	1 534
Määräaikaiset ja sijaiset	91	224
Työllistetyt	26	19
Yhteensä	727	1 777
Henkilöstökulut		
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	31 036 071,88	77 227 460,51
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	0,00	12 607,86
Henkilöstökulut yhteensä	31 036 071,88	77 240 068,37
Luottamushenkilön palkkiosta perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
Kokoomus/Hollola	5 115,15	6 137,08
Kokoomus/Asikkala	0,00	14,40
Kristillisdemokraatit	141,93	146,40
Keskusta	4 164,43	5 017,73
Keskusta/Kärkölä	7,20	95,05
Sosiaalidemokraatit	3 936,28	2 772,70
Sosiaalidemokraatit/Asikkala	0,00	10,80
Sosiaalidemokraatit/Kärkölä	7,20	89,65
Vasemmistoliitto	358,74	545,50
Vihreät	1 269,45	490,50
Perussuomalaiset	2 752,37	2 179,48
Sininen Tulevaisuus ry	10,00	0,00
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	17 762,75	17 499,29

Tilintarkastajan palkkiot	2017	2016
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	19 823,10	23 689,70
Tilintarkastajan lausunnot	1 098,00	1 715,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	6 044,75	8 969,50
Muut palkkiot	1 868,22	2 790,00
Palkkiot yhteensä	28 834,07	37 164,20
 Kunta+VL+TTP		
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	19 823,10	22 132,70
Tilintarkastajan lausunnot	1 098,00	400,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	6 044,75	8 969,50
Muut palkkiot	1 868,22	2 790,00
Palkkiot yhteensä	28 834,07	34 292,20
 Oiva		
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	0,00	1 557,00
Tilintarkastajan lausunnot	0,00	1 315,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	0,00	0,00
Muut palkkiot	0,00	0,00
Palkkiot yhteensä	0,00	2 872,00

Kunnan ja sen intressitahojen kanssa tehdyt lähipiiritoimet

Konsernin lähipiiriin/intressipiiriin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

Kunnanjohtajan kanssa on 22.5.2017 (kv 35 §) solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu tietyissä tapauksissa vuoden palkkaa vastaavasta erokorvauksesta.

Kunta on päättänyt (kv 25.9.2017, 21 §) tytäryhtiö Hämeenkosken Biolämpö Oy:tä koskevista taserakennejärjestelyistä koskien lainasaatavan siirtämistä sijoitukseen sekä lisäsijoituksesta yhtiöön sen taloudellisen aseman parantamiseksi.

Kunta on päättänyt (kv 3.4.2017, 14 §) perustaa tytäryhtiö Hollolan Toimitila Oy:n ja sijoittaa yhtiöön sekä myöntää sille pääomalainan (kv 25.9.2017, 22 §)

Kunta on (kv 6.2.2017, 5 §) taannut tytäryhtiö Hollolan Asuntotalot Oy:n Kuntarahoitukselta nostaman n. 4,8 milj. euron lainan.

4.7 Vesihuoltolain edellyttämät liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

TOIMINTATUOTOT	2017	2016
ulkoiset		
Vesimaksut	1 339 291	1 357 831
Jätevesimaksut	2 142 996	2 158 978
Perusmaksut	659 506	570 666
Muut tuet ja avustukset	0	25
Yhteensä	4 141 793	4 087 500

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 12.11.2012 päivitetyn poistosuunnitelman käyttöön 1.1.2013 alkaen. Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:		
Aineelliset hyödykkeet Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Muut maa- ja vesirakenteet	20 %	Menojäännöspoisto
Vedenjakelu- ja viemäriverkosto	30 vuotta	Tasapoisto
Sähkö-, vesi yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	25 %	Menojäännöspoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	25 %	Menojäännöspoisto
Koneet ja kalusto		
Muut laitteet ja kalusteet	40 %	Menojäännöspoisto
Vedenottamot ja jätevedenpuhdistamot		
Rakennukset	8 %	Menojäännöspoisto
Pumput	25	Menojäännöspoisto
Muut koneet	18	Menojäännöspoisto
Vesitorni	40 vuotta	Tasapoisto

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluiksi.

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

AINEETTOMAT JA AINEELLISET HYÖDYKKEET PYSYVIEN VASTAAVIEN MUUTOKSET

Aineelliset hyödykkeet	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset työt	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	188 965,58	613 938,25	25 535 302,84	77 458,56	27 851,31	26 443 516,54
Lisäykset tilikauden aikana	0,00	0,00	1 489 370,98		676 181,04	2 165 552,02
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä +/-	0,00	0,00	54 901,27	-37 259,05	-17 642,22	0,00
Tilikauden poisto	0,00	-41 597,66	-1 541 889,17	-7 235,92	0,00	-1 590 722,75
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	188 965,58	572 340,59	25 537 685,92	32 963,59	686 390,13	27 018 345,81
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	188 965,58	572 340,59	25 537 685,92	32 963,59	686 390,13	27 018 345,81

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Oman pääoman erittely	2017	2016
Peruspääoma 1.1.	9 302 673,01	9 302 673,01
Peruspääoma 31.12.	9 302 673,01	9 302 673,01
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	4 080 523,62	3 907 466,77
Siirto edelliseltä tilikaudelta	177 328,31	173 056,85
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	4 257 851,93	4 080 523,62
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-66 989,14	177 328,31
Oma pääoma yhteensä	13 493 535,80	13 560 524,94

Erittely poistoerosta	2017	2016
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	28 221,40	34 118,99
Poistoero yhteensä	28 221,40	34 118,99

Pitkäaikaiset velat	2017	2017
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua		
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	0,00	150 000,00
Pitkäaikaiset velat yhteensä	0,00	150 000,00

Vieras pääoma	2017		2016	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat kuntayhtymille, joissa kunta jäsenenä				
Ostovelat	0,00	0,00	0,00	12 878,50
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	12 878,50

Muiden velkojen erittely	2017		2016	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Muut velat				
Muut velat				
Liittymismaksut	10 747 887,07	0,00	9 876 508,97	0,00
Muut velat	0,00	26 035,57	0,00	346,15
Muut velat yhteensä	10 747 887,07	26 035,57	9 876 508,97	346,15

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2017	2016
Lyhytaikaiset		
Tuloennakot ja menojäämät		
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	0,00	8 076,18
Korkojaksotukset	14 414,40	17 057,55
Muut siirtovelat	126,83	0
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	14 541,23	25 133,73
Siirtovelat yhteensä	14 541,23	25 133,73

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

Henkilöstön lukumäärä 31.12.	2017	2016
Vesihuoltolaitos	1	1
Yhteensä	1	1

Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu				
Hanke	Päätös		Vastuu päättyy	Myönnetty avustus
VESIHUOLTOLAITOS				
Herralan siirtovesijohto ja -viemäri (työllisyysperusteinen investointiavustus)	HÄMELY/0070/05.02.09/2010/ 6.8.2010		31.12.2025	793 000,00
Raaskantien I vaiheen ja Tynnyrimäen tien vesihuolto	HÄMELY/2242/2014 ja HÄMELY/2246/2014/ 16.3.2015		31.12.2030	55 000,00

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS

TULOSLASKELMA	Vesihuolto ilman huleveden viemäroinnin osuutta 01.01. - 31.12.2017	Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriytys, huleveden viemärointi 01.01. - 31.12.2017
Liikevaihto	4 134 904,54	0,00
Valmistus omaan käyttöön	6 888,00	0,00
Tuet ja avustukset	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut	-2 282 868,06	0,00
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-108 070,12	0,00
Palvelujen ostot	-2 174 797,94	0,00
Henkilöstökulut	-18 220,92	0,00
Palkat ja palkkiot	6 545,67	0,00
Henkilösivukulut	-24 766,59	0,00
Eläkekulut	-22 744,75	0,00
Muut henkilösivukulut	-2 021,84	0,00
Poistot ja arvonalentumiset	-1 479 372,16	-111 350,59
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 479 372,16	-111 350,59
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut kulut	-4 102,47	0,00
Liikelylijäämä	357 228,93	-111 350,59
Rahoitustuotot ja -kulut:	-286 660,86	-32 104,21
Korkotuotot	0,00	0,00
Muille maksetut korkokulut	-14 115,42	-1 834,21
Korvaus peruspääomasta	-272 430,00	-30 270,00
Muut rahoituskulut	-115,44	0,00
Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaiseriä	70 568,07	-143 454,80
Ylijäämä(alijäämä)ennen varauksia	70 568,07	-143 454,80
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 484,76	412,83
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)	76 052,83	-143 041,97

Erillisiä huleveden käyttömaksuja tai huleveden vuosittaisia perusmaksuja ei ole toistaiseksi käytössä. Hulevesiverkosto ei vaadi säännöllistä ennakkohuoltoa tai korjausta, josta aiheutuisi kuluja.

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS

	Vesihuolto ilman huleveden viemäröinnin osuutta 01.01. - 31.12.2017	Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriytys, huleveden viemärointi 01.01. - 31.12.2017
RAHOITUSLASKELMA		
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus	1 549 940,23	-32 104,21
Liikeliijäämä	357 228,93	-111 350,59
Poistot ja arvonalennukset	1 479 372,16	111 350,59
Rahoitustuotot ja -kulut	-286 660,86	-32 104,21
Investointien rahavirta	-2 103 826,02	-61 726,00
Investointimenot	-2 103 826,02	-61 726,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	-553 885,79	-93 830,21
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset	371 378,10	0,00
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	871 378,10	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-500 000,00	0,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	-235 735,10	0,00
Saamisten muutos kunnalta	9 059,45	0,00
Saamisten muutos muilta	-222 592,67	0,00
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-18 104,01	0,00
Korottomien velkojen muutos muilta	-4 097,87	0,00
Rahoituksen rahavirta	135 643,00	0,00
Rahavarojen muutos	-418 242,79	-93 830,21
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	97,26	97,26
Rahavarat 1.1.	512 170,26	512 170,26
	-512 073,00	-512 073,00

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS

	Vesihuolto ilman huleveden viemäröinnin osuutta 31.12.2017	Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriyty, huleveden viemäröinti 31.12.2017
TASE		
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
II AINEELLISET HYÖDYKKEET		
1. MAA- JA VESIALUEET	188 965,58	0,00
2. RAKENNUKSET	572 340,59	0,00
3. KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	23 512 347,92	2 025 338,00
4. KONEET JA KALUSTO	32 963,59	0,00
ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET		
6. HANKINNAT	686 390,13	0,00
AINEELLISET HYÖDYKKEET	24 993 007,81	2 025 338,00
PYSYVÄT VASTAAVAT	24 993 007,81	2 025 338,00
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
II SAAMISET		
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
1. MYNTISAAMISET	224 202,09	0,00
3. SAAMISET KUNNALTA	0,00	0,00
4. MUUT SAAMISET	10 640,01	0,00
5. SIIRTOSAAMISET	237 583,66	0,00
LYHYTAIKAISET SAAMISET	472 425,76	0,00
SAAMISET	472 425,76	0,00
IV RAHAT JA PANKKISAAMISET	97,26	0,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	472 523,02	0,00
VASTAAVAA	25 465 530,83	2 025 338,00
VASTATTAVAA	31.12.2017	31.12.2017
A OMA PÄÄOMA		
I PERUSPÄÄOMA	-8 372 405,71	-930 267,30
IV EDELLISTEN TILIKAUSSIEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ	-4 685 479,79	427 627,86
V TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	66 576,31	412,83
OMA PÄÄOMA	-12 991 309,19	-502 226,61
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
1. POISTOERO	-26 245,90	-1 975,50
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	-26 245,90	-1 975,50
E VIERAS PÄÄOMA		
I PITKÄAIKAINEN		
2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-929 250,00	-120 750,00
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-9 591 530,67	-1 156 356,40
PITKÄAIKAINEN	-10 520 780,67	-1 277 106,40
II LYHYTAIKAINEN		
2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-265 500,00	-34 500,00
3. LAINAT KUNNALTA	-1 399 977,95	-181 918,04
7. OSTOVELAT	-221 140,32	-27 611,45
8. KOROTTOMAT VELAT KUNNALTA	0,00	0,00
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-26 035,57	0,00
10. SIIRTOVELAT	-14 541,23	0,00
LYHYTAIKAINEN	-1 927 195,07	-244 029,49
VIERAS PÄÄOMA	-12 447 975,74	-1 521 135,89
VASTATTAVAA	-25 465 530,83	-2 025 338,00

Hollolan vesihuoltolaitoksella on hulevedelle käytössä liittymismaksu, joka on ollut käytössä 1.3.2003 alkaen alueilla, joilla on vesihuoltolaitoksen omistama huleveden keräilyverkosto. Ainoat kustannukset hulevesiverkostosta ovat investointeja (uudis- tai peruskorjausinvestointeja).

4.8 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kunnan tytäryhtiöt sekä kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä, kuin myös osakkuusyhteisöt.

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisällytävistä yhteisöistä		
	Yhdistelty konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt	4	-
Osakeyhtiö	2	-
Kuntayhtymät	5	-
Osakkuusyhteisöt	1	-
Yhteensä	12	-

Konsernitilinpäätöksen poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on jaettu v. 2015 alkaen uuden konsernitilinpäätösohjeen mukaisesti konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta.

Kuntayhtymien keskinäiset tapahtumat on eliminoitu pienemmän omistusosuuden mukaan.

Se osa sisäisistä eristä, jotka sisältyvät molempien osapuolten tilinpäätökseen, eliminoidaan.

Kiinteistöveroja ei ole eliminoitu, koska niitä eivät kaikki ilmoittaneet.

Olenaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kunnan ja kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhteisöjen ja asunto-osakeyhtiöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi yhteisöjen omien ilmoitusten perusteella ja jäännösarvojen ero kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Kuntayhtymät

Kuntayhtymät on yhdistelty konsernitilinpäätökseen peruspääomaosuuden suhteessa.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhtiöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Poikkeavat arvostus- ja jaksotuseriaatteet sekä menetelmät

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa on noudatettu samoja arvostus- ja jaksotuseriaatteita kuin kunnan tilinpäätöksessä.

Konsernirakenteet muutokset tilikaudella

- Hollolan kunta on perustanut uuden 100% omistaman tytäryhtiön Hollolan Tilapalvelu Oy:n.

Edellisen tilikauden vertailukelpoisuus

Hollolan Palveluasuntojen ja Hollolan Asuntotalojen poisto-oikaisu on vahingossa jäänyt huomioimatta, yhteensä 76 316,34 eur. Korjataan konsernissa vuodelle 2018.

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Tilikaudella on täsmennetty kuntayhtymien omistusosuutta konsernilaskentaan ja Koulutuskeskus Salpaus Ky:n omistusosuudessa on tapahtunut muutos. Suunnitelman mukaisten poistojen ja arvonalentumisten välillä on tehty korjaus ja liittymismaksujen eliminointia tarkennettu. Konserniyhteisöjen välisen sisäisen katteen eliminointia on korjattu. Edellä mainittujen seikkojen johdosta konsernin vertailutietoja on korjattu.

Korjausten vaikutus tuloslaskelmassa vertailuvuoden tulokseen on -122 teur ja se jakautuu useisiin tuotto- ja kulueriin. Vaikutus taseen loppusummaan on -76 teur ja se jakautuu useisiin taseen eriin.

Konsernituloslaskelman liitetiedot

	2017	2016
<u>Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksina</u>		
Sosiaali- ja terveystalvet	71 548 552,88	112 901 377,29
Opetus- ja kulttuuripalvelut	5 121 796,60	11 305 428,29
Yhdyskuntapalvelut	10 018 732,90	7 166 972,93
Asumis- ja kiinteistöpalvelut	4 143 455,94	3 650 462,94
Muut palvelut	5 705 123,56	5 129 874,25
	96 537 661,88	140 154 115,70
<u>Satunnaiset tuotot ja kulut</u>		
<u>Muut satunnaiset tuotot</u>		
Muut satunnaiset tuotot	155 883,74	10 795,97
Muut satunnaiset tuotot	155 883,74	10 795,97
<u>Muut satunnaiset kulut</u>		
Muut satunnaiset kulut	-3 461,65	-25 079,37
Muut satunnaiset kulut	-3 461,65	-25 079,37

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot**2017****2016**Luovutusvoitot

Luovutusvoitot, Maa- ja vesialueet

487 733,18

463 825,19

Luovutusvoitot, Rakennukset

1 478,08

1 213,40

Luovutusvoitot, Muut

70 422,52

68 954,54

Luovutusvoitot**559 633,78****533 993,13**Luovutustappiot

Luovutustappiot, Maa- ja vesialueet

-168,53

0,00

Luovutustappiot, Muut

0,00

-115 668,60

Luovutustappiot**-168,53****-115 668,60****Pakollisten varausten muutokset**Muut pakolliset varaukset

Muut pakolliset varaukset 1.1.

1 415 705,62

1 116 365,64

Lisäykset

322 505,96

453 310,61

Vähennykset

-179 215,01

-153 970,62

Muut pakolliset varaukset 31.12.**1 558 996,57****1 415 705,63**

Konsernitaseen liitetiedot

	2017	2016
<u>Maa- ja vesialueet erittely</u>		
Kiinteistöjen liittymismaksut	753 842,24	727 481,03
Muut maa- ja vesialueet	24 114 822,28	23 404 978,51
Maa- ja vesialueet yhteensä ilman arvonkorotuksia	24 868 664,52	24 132 459,54
Arvonkorotukset	20 381,28	42 320,21
Maa- ja vesialueet	24 889 045,80	24 174 779,75
<u>Rakennusten arvonkorotukset</u>		
Rakennusten arvonkorotukset 1.1.	1 646 193,24	1 695 131,17
Kuntayhtymäosuusien lisäykset	51 699,17	0,00
Vähennykset	-40 379,12	-48 937,93
Rakennusten arvonkorotukset	1 657 513,29	1 646 193,24
<u>Osakkeiden arvonkorotukset</u>		
Osakkeiden arvonkorotukset 1.1.	7 577,83	7 605,45
Kuntayhtymäosuusien lisäykset	543,25	0,00
Vähennykset	0,00	-27,62
Osakkeiden arvonkorotukset	8 121,08	7 577,83
<u>Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät</u>		
Jaksotetut henkilöstökulut	484,45	0,00
Valtionapu- ja EU-tukisaamiset	16 592,71	197 691,82
Kelan korvaukset työterveyshuollosta	151 805,33	421 500,84
Muut siirtosaamiset	2 468 861,55	1 677 936,16
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2 637 744,04	2 297 128,82
Siirtyvät korot	0,00	11 720,22
Siirtosaamiset sisältäen siirtyvät korot	0,00	11 720,22
<u>Taseen vastattavia koskevat liitetiedot</u>		
	2017	2016
<u>Oman pääoman erien muutokset</u>		
Peruspääoma		
Peruspääoma 1.1.	65 882 500,88	65 882 500,88
Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
Arvonkorotusrahasto		
Arvonkorotusrahasto 1.1.	1 814 065,47	1 799 168,28
Kuntayhtymäosuusien lisäykset	61 486,26	55 276,31
Vähennys	-554 919,41	-40 379,12
Arvonkorotusrahasto	1 320 632,32	1 814 065,47
Muut omat rahastot		
Muut omat rahastot 1.1.	72 661,51	71 958,38
Lisäykset	0,00	703,13
Muut omat rahastot	72 661,51	72 661,51
<u>Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) muutos</u>		
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 1.1.	18 250 994,92	12 748 294,28
Yrityssostot	0,00	95 205,00
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	0,00	-82 565,06
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	18 250 994,92	12 760 934,22
<u>Tilikauden ylijäämä</u>	4 907 396,69	5 490 060,70

	2017	2016
Muut pakolliset varaukset		
Hollolan kunta	204 184,49	115 000,00
Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä	1 329 158,23	1 300 705,62
Koulutuskeskus Salpaus ky	25 653,86	0,00
Pakolliset varaukset yhteensä	1 558 996,58	1 415 705,62
Maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkitililimiitti		
Luotollisen sekkitilin limiitti	2 814 911,13	2 244 311,13
, josta käyttämätön määrä		
<u>Liittymismaksut ja muut velat</u>		
Muut velat muille	1 099 800,09	1 051 233,49
Liittymismaksut	10 504 466,72	9 678 766,57
Liittymismaksut ja muut velat	11 604 266,81	10 730 000,06
<u>Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät</u>		
Verovelat	332,31	0,00
Jaksotetut henkilöstökulut	8 584 310,23	15 049 939,84
Valtionosuus- ja EU-tukiennakot	96 974,85	196 373,21
Muut siirtovelat	1 843 951,83	2 313 457,29
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	10 525 569,22	17 559 770,34
Siirtyvät korot	0,00	167 021,57
Siirtovelat sisältäen siirtyvät korot	10 525 569,22	17 726 791,91

Konsernin vakuudet ja vastuusitoumukset

	2017	2016
<u>Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja osakkeita</u>		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	3 154 883,24	3 078 312,48
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 154 883,24	3 078 312,48
Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja osakkeita	3 154 883,24	3 078 312,48
<u>Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet</u>		
Rahoitus- ja vakuutuslaitoslainojen vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	3 497 842,12	7 957 585,32
Vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	3 497 842,12	7 957 585,32
Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet	3 497 842,12	7 957 585,32
<u>Leasingvastuut</u>		
Alle vuoden sisällä erääntyvät leasingvastuut	1 740 479,60	892 093,61
Myöhemmin erääntyvät leasingvastuut	22 848 400,84	1 556 246,00
Leasingvastuut	24 588 880,44	2 448 339,61
<u>Muut vuokravastuut, voimassa 31.12.2061 asti</u>		
Alle vuoden sisällä erääntyvät leasingvastuut	0,00	1 308 546,80
Myöhemmin erääntyvät leasingvastuut	0,00	0,00
Muut vuokravastuut	0,00	1 308 546,80
Vuokravastuut	24 588 880,44	3 756 886,41

	2017	2016
<u>Kunnan vastuusitoumukset</u>		
Alkuperäinen pääoma, takaukset tytäryhtiöiden puolesta	21 820 587,00	17 020 587,00
Jäljellä oleva pääoma, takaukset tytäryhtiöiden puolesta	15 686 276,24	11 651 703,40
Alkuperäinen pääoma, takaukset muiden puolesta	2 003 424,99	2 003 546,26
Jäljellä oleva pääoma, takaukset muiden puolesta	226 659,11	298 754,63
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	133 185 822,00	115 317 592,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	88 024,44	86 079,93
<u>Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt</u>		
Sopimusvastuut *)	16 186,92	3 152 374,32
Johdannaissopimukset nimellisarvo	20 000 000,00	22 604 695,23
Johdannaissopimukset käypä arvo	-562 016,96	-958 758,89
Vuokravastuut	26 587,65	0,00
Sopimukseen sisältyvät palautusvastuut	235 255,88	0,00
Arvonlisäveron palautusvastuu **)	945 685,77	665 990,11
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	0,00	411 346,92
muut vastuut	0,00	3 282 613,14
Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	20 661 699,26	29 158 260,83

***) Kunnan omista sopimusvastuista löytyy tarkempi erittely kunnan liitetietojen kohdalta.**

****) Arvonlisäveron palautusvastuu**

Hollolan kunnalle ja konserniyhtiöille saattaa muodostua palautusvastuu 1.1.2006 alkaen uudisrakennusten ja perusparantamisen hankintamenojen arvonlisäveroista, mikäli kiinteistöjä myydään tai niiden käyttötarkoitus muuttuu vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan käyttöön (AVL 11 luku 120§). Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen

Kunnan omista arvonlisäveron palautusvastuista löytyy tarkempi erittely kunnan liitetietojen kohdalta.

Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu

Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta tai -avustusta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan.

Jos omaisuus luovutetaan toiselle, joka käyttää omaisuutta valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan, tästä luovutuksesta johtuva palautus voidaan jättää määräämättä,

jos luovuttaja omaisuuden luovutuksen yhteydessä sitoutuu vastaamaan palautusehdoista myös luovutuksen jälkeen tai jos luovutuksen saaja sitoutuu vastaaviin omaisuuden luovuttajaa koskeviin palautusehtoihin.

Palautusta ei määrätä suoritettavaksi, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 15 vuotta. Vastuu perustuu lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705, 7:53§

sekä lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3.8.1992/733, 4:30§.

Tarkempi erittely kunnan perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuista löytyy kunnan liitetietojen kohdalta.

5. Taseyksiköiden erillistilinpäätöslaskelmat

5.1 Vesihuoltolaitos

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS

TULOSLASKELMA

	01.01. - 31.12.2017	01.01. - 31.12.2016
Liikevaihto	4 134 904,54	4 087 475,10
Valmistus omaan käyttöön	6 888,00	0,00
Tuet ja avustukset	0,00	25,07
Materiaalit ja palvelut	-2 282 868,06	-2 125 087,37
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-108 070,12	0,00
Palvelujen ostot	-2 174 797,94	-2 125 087,37
Henkilöstökulut	-18 220,92	-81 093,75
Palkat ja palkkiot	6 545,67	-39 891,76
Henkilösivukulut	-24 766,59	-41 201,99
Eläkekulut	-22 744,75	-38 646,85
Muut henkilösivukulut	-2 021,84	-2 555,14
Poistot ja arvonalentumiset	-1 590 722,75	-1 360 217,95
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 590 722,75	-1 358 901,95
Arvonalentumiset	0,00	-1 316,00
Liiketoiminnan muut kulut	-4 102,47	-4 289,61
Liikelylijäämä	245 878,34	516 811,49
Rahoitustuotot ja -kulut:	-318 765,07	-345 380,77
Korkotuotot	0,00	0,00
Muille maksetut korkokulut	-15 949,63	-42 635,50
Korvaus peruspääomasta	-302 700,00	-302 740,00
Muut rahoituskulut	-115,44	-5,27
Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaiseriä	-72 886,73	171 430,72
Ylijäämä(alijäämä)ennen varauksia	-72 886,73	171 430,72
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 897,59	5 897,59
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)	-66 989,14	177 328,31
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,1 %	3,0 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	3,1 %	3,1 %
Voitto, %	-1,8 %	4,2 %

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS**RAHOITUSLASKELMA**

01.01. - 31.12.2017 01.01. - 31.12.2016

Toiminnan rahavirta

Tulorahoitus	1 517 836,02	1 531 648,67
Liikeliijäämä	245 878,34	516 811,49
Poistot ja arvonalennukset	1 590 722,75	1 360 217,95
Rahoitustuotot ja -kulut	-318 765,07	-345 380,77
Investointien rahavirta	-2 165 552,02	-2 007 644,95
Investointimenot	-2 165 552,02	-2 007 644,95
Toiminnan ja investointien rahavirta	-647 716,00	-475 996,28

Rahoituksen rahavirta

Lainakannan muutokset	371 378,10	0,00
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	871 378,10	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-500 000,00	-500 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00	500 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	-235 735,10	443 478,10
Saamisten muutos kunnalta	9 059,45	-9 295,96
Saamisten muutos muilta	-222 592,67	-33 905,88
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-18 104,01	-3 993,23
Korottomien velkojen muutos muilta	-4 097,87	490 673,17
Rahoituksen rahavirta	135 643,00	443 478,10

Rahavarojen muutos**-512 073,00** **-32 518,18****Rahavarojen muutos**

Rahavarat 31.12.	97,26	512 170,26
Rahavarat 1.1.	512 170,26	544 688,44
	-512 073,00	-32 518,18

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, eur	-3 752 761	-2 342 750
Investointien tulorahoitus, %	70,1	76,2
Pääomamenojen tulorahoitus, %	56,9	61,0
Lainanhoitokate	3,0	2,9
Kassan riittävyys, pv	0	41
Quick Ratio	0,2	0,3
Current Ratio	0,2	0,3

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS
TASE
VASTAAVAA
31.12.2017
31.12.2016
A PYSYVÄT VASTAAVAT
II AINEELLISET HYÖDYKKEET

1. MAA- JA VESIALUEET	188 965,58	188 965,58
2. RAKENNUKSET	572 340,59	613 938,25
3. KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	25 537 685,92	25 535 302,84
4. KONEET JA KALUSTO	32 963,59	77 458,56
ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET		
6. HANKINNAT	686 390,13	27 851,31
AINEELLISET HYÖDYKKEET	27 018 345,81	26 443 516,54

PYSYVÄT VASTAAVAT
27 018 345,81
26 443 516,54
C VAIHTUVAT VASTAAVAT
II SAAMISET
LYHYTAIKAISET SAAMISET

1. MYYNTISAAMISET	224 202,09	226 680,73
3. SAAMISET KUNNALTA	0,00	10 977,52
4 MUUT SAAMISET	10 640,01	13 604,94
5. SIIRTOSAAMISET	237 583,66	7 629,35
LYHYTAIKAISET SAAMISET	472 425,76	258 892,54
SAAMISET	472 425,76	258 892,54

IV RAHAT JA PANKKISAAMISET
97,26
512 170,26
VAIHTUVAT VASTAAVAT
472 523,02
771 062,80
VASTAAVAA
27 490 868,83
27 214 579,34
VASTATTAVAA
31.12.2016
31.12.2016
A OMA PÄÄOMA
I PERUSPÄÄOMA
-9 302 673,01
-9 302 673,01
IV EDELLISTEN TILIKAUSIEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ
-4 257 851,93
-4 080 523,62
V TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ
66 989,14
-177 328,31
OMA PÄÄOMA
-13 493 535,80
-13 560 524,94
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET
1. POISTOERO
-28 221,40
-34 118,99
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET
-28 221,40
-34 118,99
E VIERAS PÄÄOMA
I PITKÄAIKAINEN

2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-1 050 000,00	-1 350 000,00
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-10 747 887,07	-9 876 508,97
PITKÄAIKAINEN	-11 797 887,07	-11 226 508,97

II LYHYTAIKAINEN

2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-300 000,00	-500 000,00
3. LAINAT KUNNALTA	-1 581 895,99	-1 600 000,00
7. OSTOVELAT	-248 751,77	-267 363,71
8. KOROTTOMAT VELAT KUNNALTA	0,00	-582,85
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-26 035,57	-346,15
10 SIIRTOVELAT	-14 541,23	-25 133,73
LYHYTAIKAINEN	-2 171 224,56	-2 393 426,44

VIERAS PÄÄOMA
-13 969 111,63
-13 619 935,41
VASTATTAVAA
-27 490 868,83
-27 214 579,34

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	49,2	50,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	337,8	333,2
Kertynyt ylijäämä, 1000 eur	4 191	4 258
Lainakanta 31.12., 1000 eur	1 582	1 850

5.2 Toimitilapalvelut

HOLLOLAN TOIMITILAPALVELUT

TULOSLASKELMA

	01.01. - 31.12.2017	01.01. - 31.12.2016
Liikevaihto	15 530 182,08	17 276 625,80
Valmistus omaan käyttöön	31 000,00	60 728,61
Liiketoiminnan muut tuotot	3 521 069,39	15 995,32
Muut tuet ja avustukset	0,00	79 556,81
Materiaalit ja palvelut	-6 563 520,18	-5 307 955,67
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 555 158,94	-2 481 685,24
Palvelujen ostot	-3 008 361,24	-2 826 270,43
Henkilöstökulut	-3 362 725,59	-4 117 949,75
Palkat ja palkkiot	-2 539 634,76	-3 006 313,04
Henkilösivukulut	-823 090,83	-1 111 636,71
Eläkekulut	-707 920,94	-914 006,58
Muut henkilösivukulut	-115 169,89	-197 630,13
Poistot ja arvonalentumiset	-6 741 179,82	-3 589 553,73
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 741 179,82	-3 512 995,66
Arvonalentumiset	0,00	-76 558,07
Liiketoiminnan muut kulut	-1 503 432,32	-1 864 622,55
Liikelylijäämä	911 393,56	2 552 824,84
Rahoitustuotot ja -kulut:		
Korkotuotot	99,76	297,40
Kunnalle maksetut korkokulut	0,00	-186 397,04
Muut rahoituskulut	-169,73	-786,50
Ylijäämä ennen satunnaiseriä	911 323,59	2 365 938,70
Alijäämä ennen varauksia	911 323,59	2 365 938,70
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä	911 323,59	2 365 938,70
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	2,4 %	6,9 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	1,4 %	3,8 %
Voitto, %	5,9 %	13,7 %

HOLLOLAN TOIMITILAPALVELUT

RAHOITUSLASKELMA	01.01. - 31.12.2017	01.01. - 31.12.2016
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus	7 652 503,41	5 955 492,43
Liikeliijäämä	911 393,56	2 552 824,84
Poistot ja arvonalennukset	6 741 179,82	3 589 553,73
Rahoitustuotot ja -kulut	-69,97	-186 886,14
Investointien rahavirta	-1 589 542,59	-3 448 375,68
Investointimenot	-1 589 542,59	-3 448 375,68
Toiminnan ja investointien rahavirta	6 062 960,82	2 507 116,75
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset	0,00	-5 414 236,40
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	0,00	-4 377 128,07
Lyhyaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00	-1 037 108,33
Muut maksuvalmiuden muutokset	-8 022 953,23	-611 318,25
Saamisten muutos kunnalta	-8 680 503,77	-1164619,86
Saamisten muutos muilta	1 828 256,98	-137392,59
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0,00	26 802,40
Korottomien velkojen muutos muilta	-1 170 706,44	663 891,80
Rahoituksen rahavirta	-8 022 953,23	-6 025 554,65
Rahavarojen muutos	-1 959 992,41	-3 518 437,90
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	0,00	1 959 736,64
Rahavarat 1.1.	1 959 992,41	5 478 174,54
	-1 959 992,41	-3 518 437,90
	0,00	0,00

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 2 vuodelta, eur	6 709 776	673 438
Investointien tulorahoitus, %	481,4	172,70
Pääomamenojen tulorahoitus, %	481,4	172,70
Lainanhoitokate *)	0,0	1,3
Kassan riittävyys, pv **)	0	51
Quick Ratio	4,3	1,3
Current Ratio	4,3	1,3

*) ei ole korkokuluja + lainalyhennyksiä 2017

***) v. 2017 siirryttiin yhdystilin käyttöön. Taseyksiköllä ei ole omia rahavaroja

HOLLOLAN TOIMITILAPALVELUT**TASE**

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
------------------	-------------------	-------------------

A PYSYVÄT VASTAAVAT

I AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

II AINEELLISET HYÖDYKKEET

1. MAA- JA VESIALUEET 984 298,96 857 097,46

2. RAKENNUKSET 56 651 013,46 61 512 204,53

3. KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET 1 151 569,89 1 505 006,23

4. KONEET JA KALUSTO 134 794,83 98 922,88

ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET

6. HANKINNAT 46 126,46 146 209,73

AINEELLISET HYÖDYKKEET 58 967 803,60 64 119 440,83

PYSYVÄT VASTAAVAT 58 967 803,60 64 119 440,83**C VAIHTUVAT VASTAAVAT**

II SAAMISET

PITKÄAIKAISET SAAMISET

4. MUUT SAAMISET 0,00 340 894,37

PITKÄAIKAISET SAAMISET 0,00 340 894,37

LYHYTAIKAISET SAAMISET

1. MYNTISAAMISET 184 595,61 1 930 326,34

3. SAAMISET KUNNALTA 9 041 658,38 0,00

4. MUUT SAAMISET 118 079,11 209 712,38

5. SIIRTOSAAMISET 109 000,40 120 409,39

LYHYTAIKAISET SAAMISET 9 453 333,50 2 260 448,11

SAAMISET 9 453 333,50 2 601 342,48

IV RAHAT JA PANKKISAAMISET 1 959 736,64

VAIHTUVAT VASTAAVAT 9 453 333,50 4 561 079,12**VASTAAVAA 68 421 137,10 68 680 519,95**

VASTATTAVAA	31.12.2017	31.12.2016
--------------------	-------------------	-------------------

A OMA PÄÄOMA

I PERUSPÄÄOMA -37 171 894,22 -37 171 894,22

IV EDELLISTEN TILIKAUSIEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ 110 258,50 2 476 197,20

V TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ -911 323,59 -2 365 938,70

OMA PÄÄOMA -37 972 959,31 -37 061 635,72**E VIERAS PÄÄOMA**

I PITKÄAIKAINEN

3. LAINAT KUNNALTA -28 271 545,11 -28 271 545,11

PITKÄAIKAINEN -28 271 545,11 -28 271 545,11

II LYHYTAIKAINEN

3. LAINAT KUNNALTA -1 029 598,40 -1 029 598,40

5. SAADUT ENNAKOT -5 673,41 -14 549,88

7. OSTOVELAT -768 129,42 -1 346 854,13

8. KOROTTOMAT VELAT KUNNALTA 0,00 -164 710,16

9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT -48 934,19 -262 467,70

10. SIIRTOVELAT -324 297,26 -529 158,85

LYHYTAIKAINEN -2 176 632,68 -3 347 339,12

VIERAS PÄÄOMA -30 448 177,79 -31 618 884,23**VASTATTAVAA -68 421 137,10 -68 680 519,95****TASEEN TUNNUSLUVUT**

Omavaraisuusaste, % 55,5 54,0

Suhteellinen velkaantuneisuus, % 159,8 181,9

Kertynyt ylijäämä, 1000 eur 801 -110

Lainakanta 31.12., 1000 eur 29 301 29 301

6. Konserniyhtiöt

HOLLOLAN ASUNTOTALOT OY

Vastuuhenkilöt: **Päivi Rahkonen**

Toiminnan kuvaus

Hollolan Asuntotalot Oy:n toiminta-ajatuksena on vuokra-asuntotarpeen tyydyttämiseksi omistaa ja ylläpitää Hollolassa rakennuksia ja kiinteistöjä sekä omistaa kiinteistöjen hallintaan oikeuttavia osakkeita sekä vuokrata omistamiaan huoneistoja omakustannusperiaatteella.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2017
Talouden ajantasainen seuranta Vuokrataso on alueellisesti kilpailukykyinen	kk-raportointi	omistajalle tiedot kuukausittain taloudesta ja käytöstä vuokrahinnat v. 2017 välillä 10,30 – 11,50 €/asm2/kk	Tiedot toimitettu Vuokrahinnat tavoite-tason mukaiset ja kilpailukykyiset (vrt. Lahden Seutu ARA-vuokrat 4 kvartaali /2017 ka 12,51 €/asm2/kk
Vastaaminen toimintaympäristön ja konsernin muuttuviin tarpeisiin	arviointi HAT:n roolista suhteessa asu-misen muuttuviin tarpeisiin	uusien ratkaisujen toimintaympäristön vaatimusten täyttämiseksi Uudisrakennushankkeen aloitus v. 2016 lopussa / keväällä 2017	Toimintaa resurssien ja kysynnän mukaisesti Uudiskohde valmistunut 15.12.2017
HAT:n ja Peruspalvelukeskus Oivan roolien ja prosessien kehittäminen erityisasuntojen vuokraamisessa	arviointi	HAT ottanut vastattavakseen Oivan tarpeiden täyttämisen mt-kuntoutujien auttamisessa ja on jatkosakin mukana kehitystyössä Yhteistyötä hyvinvointikuntayhtymän kanssa jatketaan kuten Oivan kanssa	PHHykyn tarpeisiin vastattu kysynnän mukaisesti Yhteistyö jatkuu entiseen tapaan
Toiminnan laajentuminen kunnan omistamien asuntojen vuokrausten osalta	Toteutus	Kunnan omistamien asuntojen vuokrauksen ottaminen osaksi yhtiön toimintaa	Sopimus alkanut 1.3.2017
Tyytyväiset asukkaat	asukaskysely	Kyselyn ka parempi tai sama kuin v. 2016	Kyselyn ka 4,0 / 5,0 ed. ka 3,63 / 5,0

Asuntojen kunnon ylläpitäminen	Korjaussuunnittelu	Korjaussuunnitelma päivitetty v. 2017 Asuntojen muuttokorjaukset ja vesijohtolinjojen korjaukset jatkuvat	Keväällä 2018 suoritetaan Hollolan Tilapalvelu Oy:n kanssa kiinteistöjen kokonaisvaltainen salkutus, jonka jälkeen laaditaan korjaussuunnitelma Huoneistokorjauksia ja vesijohtolinjojen uusintoja tehty
Asuntojen korkea täyttöaste	Kk-seuranta	Käyttöaste vähintään 96 %	Käyttöaste ka 94 %

HOLLOLAN PALVELUASUNNOT OY

Vastuuhenkilöt: **Päivi Rahkonen**

Toiminnan kuvaus

Asuntojen vuokraus omakustannusperiaatteella siten, että huoneistojen käyttöaste säilyy korkeana ja laatu sekä vuokrataso kilpailukyisenä.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2017
Asukkaat ovat tyytyväisiä	asukaskysely, Oivan kannasta riippuen asia otetaan esille 2017	>3,5, arviointi 1-5 (riskinä se, että kyselyn tulokset eivät välttämättä kohdistu yhtiön tuottamiin palveluihin), kysely yhdessä hyvinvointi-kuntayhtymän kanssa	PHHYky ei ole ottanut kantaa kyselyyn eikä sitä ole tehty
Vuokrataso on kohtuullinen	vuokrahintojen seuranta ja vertailu vastaaviin	vuokrahinnat asunnoissa 2017 välillä 8,11-12,20 eur/asm2/kk	Tavoitetason mukaiset
Ajantasainen talousseuranta	säännöllinen kk-raportointi	Omistajalle toimitetaan kuukausittain taloutta ja käyttöastetta koskevat tiedot Kiinteistöjen kunnon systemaattinen seuranta ja korjaus Vanhusten rivitalojen tulevaisuudesta neuvotellaan tarvittaessa hyvinvointi-kuntayhtymän kanssa	Toimitettu Kuntaa seurattu ja tarvittavat korjaukset tehty PHHYky ei ole ottanut kantaa

Vastaaminen toimintaympäristön ja konsernin muuttuviin tarpeisiin mm. vanhusasuntojen tarpeen kokonaisvaltainen arviointi	arviointiin suorittaminen ja tehdyt päätökset	Oiva ei ole tehnyt 2016 esitystä erityistarpeista. 2017 asiaa tarkastellaan mahdollisesti uudelleen Erityisasumisen arviointiraportin hyödyntäminen, uusien ratkaisujen toimintaympäristön vaatimusten täyttämiseksi Hyvinvointikuntayhtymän esittämiin tarpeisiin vastataan mahdollisuuksien mukaan	PHHYky ei ole tehnyt esityksiä
Asuntojen korkea käyttöaste	kk-seuranta	Hyvinvointikuntayhtymän jatkaessa vuokralaisena käyttöaste 100 % Kalliolassa toiminnan harjoittajana Helmi Seniorikodit Oy, joka esittää mahdollisesti lisätilojen saamista	Käyttöaste 100 % Helmi Seniorikodit Oy jatkaa toimintaa ja on pyytänyt tilojen laajennusta

HÄMEENKOSKEN BIOLÄMPÖ OY

Toiminnan kuvaus

Lämpöenergian tuotto ja toimitus

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2017
Ekologisesti tuotettua lämpöenergiaa	hakelämmön osuus kunnan energiatarpeesta	kaikki Hollolan kunnan omistamat kiinteistöt Hämeenkosken pitäjässä lämmitetään hakelämmöllä	Toteutunut
Yhtiön kannattava toiminta	tilinpäätöksen tunnusluvut	tilikauden tulos positiivinen	Ei toteutunut. Tulos – 20.458,07€
Häiriötön lämmöntuotto ympäri vuoden	asiakaspalautteet	asiakastytyvyisyys parempi tai sama kuin v. 2016	Ei toteutettu

7. Käytetyt kirjanpito- ja tosittelajit

KIRJANPIDOSSA KÄYTETYT TOSITELAJIT VUONNA 2017	
Muistiotositteet	SA
Muistiotositteet (jaksotukset)	SB
Jaksotuksen purku	JP
Muistiotosite (yrityksen sisäinen laskutus)	KU
Muisitosite (toistuvaistosite)	KT
Muisitosite (yritysten välinen kirjaus)	Y1
ALV-vero kauden vaihteessa	SV
Laskujen maksatus	R2
Sähköiset ostolaskut (IP), veloitus	KR
Sähköiset ostolaskut (IP), hyvitys	KG
Ostoreskontra (toimittajat suoritus)	KZ
Myyntireskontra (asiakas suoritus)	DZ
Myyntireskontra (korkolasku)	DA
Tasaustosite (reskontra käsinkuittaus)	AB
Maksunpalautus asiakkaalle	ZP
Luottotappiokirjaus	LT
KOM purku taseeseen	PU
KOM kirjaus	AA
KOM poistokirjaus	AF
COFI-täsmäytys	SC
Maksuselvitys	ZV
Tositetiliotteet	SK
Populus palkkaliittymä	L1
CPU-kassapankkiliittymä	L4

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA	
Tasekirja	Paperituloste, sidottu
Tilikartta	Paperituloste
Päiväkirja	Sähköinen arkisto
Pääkirja	Sähköinen arkisto
Ostoreskontra	Sähköinen arkisto
Myyntireskontra	Sähköinen arkisto
Palkkakirjanpito	Sähköinen arkisto/atk-listat
Käyttöomaisuuskirjanpito	Sähköinen arkisto
Konsernikirjanpito	Atk-tuloste
Tase-erittelyt ja saldonselvitykset	Paperitulosteet

8. Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja merkinnät**Hollolan kunta****Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan allekirjoitukset:**Hollolassa 26 / 3 2018

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Tilintarkastajan merkintä:

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Hollolassa / 2018

BDO Audiator Oy, JHTT-yhteisö

Tuulikki Tuononen, CIA, JHT, KHT

Hollolan kunta
PL 66, (Virastotie 3), 15870 Hollola
Puh. (03) 880 111
Faksi (03) 880 3474
www.hollola.fi, kirjaamo@hollola.fi
sähköposti: etunimi.sukunimi@hollola